

Riksdagens snabbprotokoll

2023/24:109

Torsdagen den 2 maj

Kl. 12.00–19.03

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollen för den 9–11 april justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2023/24:715

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:715 Uppföljningen av statliga bolags risktagande av Tobias Andersson (SD)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 maj 2024.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 26 april 2024

Finansdepartementet

Elisabeth Svantesson (M)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2023/24:717

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:717 Allmänna arvsfonden av Tobias Andersson (SD)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 maj 2024.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 26 april 2024

Socialdepartementet

Jakob Forssmed (KD)

Enligt uppdrag

Andreas Krantz

Expeditionschef

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner

2023/24:2865, 2871, 2876 och 2879 till justitieutskottet

EU-dokument

COM(2024) 132 till arbetsmarknadsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 21 juni*.

§ 4 Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem

Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU25

Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem (prop. 2023/24:81)

föredrogs.

Anf. 1 MONA OLIN (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag SoU25 *Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem*.

I dag blir ungdomar med socialt nedbrytande beteende inlåsta med grovt kriminella. Statens institutionsstyrelse Sis är den statliga myndighet som ansvarar för individuellt anpassad tvångsvård. Där behandlas ungdomar med allvarliga psykosociala problem och unga vuxna med missbruksproblem.

I slutet av 1990-talet utökades uppdraget för verksamheten till att även ta emot ungdomar som dömts till sluten ungdomsvård för grova brott. Det är således en stor variation av ungdomar som vistas på Sis-hemmen vad gäller både ålder och orsak, vilket gör att rätt personal och kompetens inom verksamheten och avdelningarna är grundläggande för att uppnå en väl fungerande verksamhet.

För Sverigedemokraterna är det självklart att ungdomar med allvarliga psykosociala problem inte bör

låsas in med grovt kriminella. De grovt kriminella ungdomarna bör snarare hanteras av Kriminalvården, vars förutsättningar att hantera sådana ungdomar borde vara avsevärt bättre. På så sätt kan Sis också lägga ett större fokus på vård och behandling, vilket i sin tur innebär att fler platser frigörs i den redan överbelastade verksamheten.

Tidöpartiernas arbete med frågan har landat i ett nytt lagförslag som vi debatterar här i dag. De nya lagändringarna innebär att Sis ska indela sina särskilda ungdomshem i olika säkerhetsnivåer.

Ungdomar som enligt 3 § i lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga vårdas på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå eller som avtjänar slutna ungdomsvård enligt lagen om verkställighet av slutna ungdomsvård kommer endast att få använda elektroniska kommunikationstjänster för att ha kontakt med en annan person. Denna kommunikation kommer endast att tillåtas med utrustning som antingen tillhandahålls eller godkänts av Sis och bara i den utsträckning som det anses lämpligt.

Sis kommer också att få ökade befogenheter inom särskilda ungdomshem för att besluta om ytterligare begränsningar och kontroll av användningen av elektroniska kommunikationstjänster. Dessutom ska Sis ha möjlighet att för dessa hem fatta beslut om begränsningar och kontroll av besök. För att få besöka en ungdom kan det krävas att besökaren går igenom kroppsvisitation, om säkerhetsskäl motiverar detta. Vid behov kommer Sis även att undersöka om den som barnet eller den unge vill ha kontakt med eller får besök av är dömd eller misstänkt för brott.

Elisabet Åbjörnsson Hollmark är generaldirektör för Sis, och hon välkomnar det nya lagförslaget som bland annat ger Sis utökade möjligheter att kontrollera besök och att begränsa elektroniska kommunikationstjänster. Hon menar att detta kommer att göra stor skillnad i säkerhetsarbetet på Sis-hemmen.

Det har tillsatts en utredning i syfte att se över och reformera den statliga barn- och ungdomsvårdens uppdrag och organisation. Den ska redovisas den 25 april nästa år. Det blir, kan man anta, ett stort förändringsarbete som kommer att ta lång tid. Därför är jag glad över att det kommer en lag som gör att säkerheten på Sis-hemmen kan förbättras redan nu, tills utredningen är klar.

Anf. 2 KARIN SUNDIN (S):

Fru talman! Begränsningar och kontroll på särskilda ungdomshem – rubriken för denna debatt känner vi igen. Vi har pratat om fler åtgärder länge nu, och vi kommer att fortsätta att prata om det efter dagens debatt och dagens beslut.

På Statens institutionsstyrelses ungdomshem bor och behandlas ungdomar som under sin uppväxt har utsatts för missförhållanden, kränkningar, orättvisor, hot, våld och övergrepp. Många av dessa ungdomar har i sin tur själva gjort orätt – hotat och skadat sig själva eller andra – eller sugits in och utnyttjats av kriminella nätverk. En del har redan, trots sina unga år,

många års missbruk bakom sig. Det är också numera väldokumenterat att många barn och ungdomar inom Sis har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, ofta i kombination med missbruksproblem.

Som samhälle har vi bedömt att dessa ungdomar på grund av omständigheter i deras hemmiljö eller på grund av sådant som de har gjort behöver omhändertas. För en del är det trots allt första gången de är långt ifrån sina familjer och sina tidigare trygga punkter i tillvaron, medan det för andra kanske inte finns någon trygghet alls i tillvaron.

Min poäng med att lyfta upp detta är att vi måste vara på det klara med att det vi pratar om i dag – att begränsa tillgången till kommunikation med omvärlden och att begränsa tillgången till besök på Sis – handlar om åtgärder riktade mot en redan utsatt och ganska heterogen grupp. Vi måste vara varsamma när vi inför nya begränsningar och hårdare regler, också när det är solklart att det behövs sådana begränsningar.

Fru talman! Tillsammans med fackförbundet Seko besökte jag i måndags Sis ungdomshem Bergsmansgården i Fjugesta. Det var ett besök som var planerat långt innan jag visste att jag skulle stå här i dag. Jag har klivit in med lite kort varsel. Med dagens debatt i åtanke är det intressant att bland det första som personalen på Bergsmansgården berättade var att de kommer att få nya möjligheter att göra ett bra jobb den 15 maj. För personalen var det solklart att de nya begränsningarna behövs, och de står klara och väntar.

Jag konstaterar att en stor del av den politiska debatten handlar om att skydda samhället från de kriminella pojkarna på Sis. Det gäller också till stor del den lagstiftning vi diskuterar här i dag. Gängkriminella pojkar på Sis ska inte kunna använda sina telefoner för att planera hur de ska rymma. De ska inte kunna ta in vapen eller narkotika på Sis, och de ska inte kunna samordna och planera fortsatt kriminell verksamhet på Sis. Självklart ska de inte kunna göra det.

Sis-hemmet Bergsmansgården, som jag besökte, är ett hem för flickor i övre tonåren. Med detta besök i minne är det tydligt att flickorna ofta glöms bort, trots att vi har tagit del av kartläggningar som visar att flickor är en större och mer aktiv del av de kriminella gängerna än vad vi tidigare har trott.

Personalen på Bergsmansgården påminde mig om att dessa flickor behöver skyddas både från sin omgivning och från sig själva. De berättade om hur flickor på Sis-hem i dag kan sälja sig själva genom telefonens webbkamera och Swish. De här flickorna kan utnyttjas av en tidigare förövare och av nya.

Därför är dagens förslag oerhört viktigt. Det handlar om att skydda unga människor från omgivningen och från sig själva samtidigt som vi inte kan beröva dem kontakten med omvärlden eller sin familj.

Vi vet också genom återkommande rapporter och uppgifter att ungdomarna på Sis-hem tragiskt nog behöver skyddas även från personalen som arbetar inom Sis. Organisationerna Childhood och Barnrättsbyrån rapporterar om över 200 fall av någon form av sexuellt våld eller kränkning på Sis-hem under perioden mellan

januari 2019 och maj 2022. Det är fullständigt oacceptabelt att ungdomar som har satts under samhällets beskydd utsätts för övergrepp från just dem som är satta att skydda dem. Så kan vi bara inte ha det.

Ett sätt att undvika det är att se till att Sis-medarbetare inte lämnas ensamma med de här ungdomarna, alltså med sina klienter. Det har påpekats av Ivo, och vi socialdemokrater har motionerat om dubbel bemanning i alla klientnära kontakter på Sis-hem. Det är ett sätt att skydda barn och ungdomar.

Det är också ett sätt att skydda personal som, om de lämnas ensamma med klienterna, kan utsättas för både hot och våld – och dessutom bli oskyldigt anklagade för att ha begått övergrepp som de inte har begått. Personalomsättningen på Sis är dessutom hög, och många medarbetare är unga utan den långa erfarenhet de skulle behöva för sitt yrke. De behöver stöd från sina kollegor. En god bemanning ger en bättre arbetsmiljö för alla.

Det är i frågan om bemanning som Socialdemokraterna har en avvikande mening i betänkandet. Vi vill att kravet på dubbel bemanning ska gälla även vid visitation av besökare. I det förslag vi har på bordet står det att kroppsvisitation ”om möjligt” ska utföras i närvaro av en annan person än den som genomför visitationen. Givet hur situationen ser ut på Sis befarar vi socialdemokrater att skrivningen ger utrymme för att dubbel bemanning blir ett undantag och inte en regel.

Med detta öppnar vi för nya problem kopplat till Sis. Också den som ska besöka en anhörig på ett Sis-hem är nämligen i beroendeställning till Sis. Även för besökaren till ett Sis-hem är visitationen en potentiell kränkning av den egna integriteten. Det är en utsatt situation där man utlämnar sig själv till förmån för att säkerheten ska kunna upprätthållas för de boende som man besöker.

Även personalen som ska visitera en besökare kan hamna i en utsatt situation om de lämnas ensamma vid visitationerna. Det kan exempelvis komma hot från en besökare som försöker smugla in någonting. Hot om våld mot den anställde eller någon av den anställdes anhöriga innebär en risk att den anställde känner sig tvungen att släppa igenom sådant som inte skulle släppas igenom.

Därför håller vi socialdemokrater fast vid vår princip att dubbel bemanning ska vara regel på Sis också vid visitationer av besökare. Fler som bevittnar det som sker skapar möjlighet att förstå det som händer och att uppvisa oegentligheter, vilket skapar en större trygghet. Vi vill därför att man stryker skrivningen om dubbelbemanning ”om möjligt”. Vi vill att det ska ske i närvaro av en annan person.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 3.
(Applåder)

Anf. 3 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Fritagningar, rymningar, narkotika och vapen, hot och våld – allt detta förekommer på Sis särskilda ungdomshem. Det är i korthet bakgrunden till

att vi måste kunna sätta stopp för mobiler och internet på Sis-hem. Det är anledningen till att den moderatledda regeringen nu har lagt ett förslag på riksdagens bord om rejält skärpta begränsningar och stärkt kontroll av inte bara mobiler och andra kommunikationstjänster utan också av besök. Att öka säkerheten och tryggheten på de särskilda ungdomshemmen är alldeles nödvändigt, och det är precis vad Moderaterna och regeringen nu gör.

Fru talman! Säkerheten och tryggheten på Sis särskilda ungdomshem har under många, många år varit under all kritik. Och det är dessvärre inte bara säkerheten som länge har varit undermålig inom Sis, utan det har även vårdkvaliteten varit. Larmrapporterna och avslöjandena om allvarliga brister och faktiskt också rena missförhållhållanden har varit många. Mot den bakgrunden är vi många i socialutskottet som länge har haft ett särskilt fokus på Sis och krävt handling från myndigheten men såklart ytterst från regeringens sida.

Den förra regeringen negligerade dessvärre på tok för länge de allvarliga brister och stora problem som funnits inom Sis. Den förra S-ledda regeringen gav inte heller Sis förutsättningar vare sig ekonomiskt eller lagstiftningsmässigt att utföra sitt så viktiga men också oerhört svåra arbete och uppdrag på ett bra sätt. När S-regeringen väl agerade var det inte heller tillräckligt kraftfullt. Men nu har vi äntligen en regering som agerar, och det såväl kraftfullt som målmedvetet. Det är en regering som vidtar såväl akuta som långsiktiga åtgärder.

Fru talman! Jag är väldigt glad att socialtjänstministern, som också är med i dagens debatt, har gett ett mycket tydligt besked om att den statliga barn- och ungdomsvården ska göras om – och göras om från grunden. Nu har en särskild utredare i uppdrag att ta fram ett förslag för hur den statliga barn- och ungdomsvården kan ges en nystart. Vården ska bli bättre och tryggare. Vårdkedjorna ska bli starkare och säkerheten högre. Detta är ett långsiktigt arbete och en större reformresa, som kommer att ta tid.

Det ska dock sägas att en hel del positivt har skett och gjorts inom Sis de senaste åren och särskilt sedan regeringsskiftet 2022. Myndigheten har bland annat jobbat särskilt med att förbättra vården och tryggheten för de flickor som man vårdar. Konkret handlar detta bland annat om inrättandet av särskilda avdelningar för flickor.

För att Sis ska kunna fortsätta jobba med att förbättra differentieringen och för att möta behovet av allt fler platser har myndigheten getts mycket stora anslagsförstärkningar. I vårändringsbudgeten tillförs nu Sis ytterligare 300 miljoner kronor, vilket är en förstärkning som först och främst ska användas till fler platser men också till att vidta åtgärder kopplade till att Sis ska ges utökade befogenheter för att kunna säkerställa ordning och säkerhet. Konkret kan det exempelvis handla om möjligheten att i vissa fall låsa boendrum på nätterna.

Fru talman! Den proposition som vi i dag debatterar handlar också om att ge Sis utökade befogenheter i

syfte att säkerställa ordning och säkerhet. I dag kan unga kriminella som är placerade på Sis fritt använda mobiltelefoner och datorer för att kommunicera med sin omgivning, och den möjligheten är de kriminella som är placerade inom Sis inte sena att använda för att bland annat fortsätta styra och planera kriminell verksamhet – eller rent av sina egna rymningar.

Vi ser också hur telefoner och datorer används för att få in droger på ungdomshemmen liksom hur unga flickor fortsatt håller kontakten med förövare, alltså med personer som tidigare har förgripit sig på dem. Det jag beskriver är verkligen vidrigt, men det är tyvärr så det fungerar i dag. Med regeringens proposition sätter vi nu stopp för detta.

Konkret innebär propositionen att Sis särskilda ungdomshem ska vara indelade i säkerhetsnivåer och att det blir skärpta såväl generella som riktade begränsningar av användning av elektroniska kommunikationstjänster via exempelvis mobiler och datorer.

En annan viktig del av propositionen handlar om begränsningar och kontroll av besök. Att ta emot besök är något viktigt och positivt för en ungdom som vårdas enligt LVU eller LSU inom Sis. Det handlar om att underlätta en återanpassning till ett normalt liv.

Samtidigt finns det risker med besök som med dagens lagstiftning är svåra, för att inte säga omöjliga, att hantera på ett bra sätt. Med propositionens förslag blir det nu möjligt att villkora ett besök med att besökaren ska genomgå en kroppsvisitation.

Avslutningsvis vill jag lyfta att Sis nu även ges ökade möjligheter att genomföra bakgrundskontroller för att kunna fatta bra beslut om kommunikation och besök.

Fru talman! Kort och gott ger vi nu Sis betydligt bättre verktyg att upprätthålla säkerhet och trygghet på de särskilda ungdomshemmen. Det betyder att vi i dag tar ännu ett viktigt steg för att förbättra den statliga barn- och ungdomsvården.

Jag vill därför yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 4 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, Johan Hultberg, för anförandet! Som vi kommer att höra sedan står Centerpartiet bakom denna lagstiftning. Det finns dock en del orosmoment, och utifrån dem har vi några reservationer.

Ledamoten tog själv upp de rapporter som visar på stora brister inom Statens institutionsstyrelse. Det är det som gör att Centerpartiet med oro går med på att begränsa rättigheter för barn och unga. I debatten låter det ofta som att alla ungdomar som befinner sig på Sis-hem är kriminella eller sitter där på grund av att man har utnyttjats sexuellt. Men det är inte riktigt sanningen. Det finns också andra barn och ungdomar som befinner sig på våra institutioner, och de behöver få en trygg och säker individuell vård.

Centerpartiets reservationer handlar om att säkerställa att man med vissa tidsintervall ska följa upp individuella beslut när det gäller begränsningar. Det

finns reservationer om att säkerställa att implementeringen av lagstiftningen görs med rätt kunskapsstöd så att det är rätt barn och ungdomar som får sin kommunikation begränsad och inte alla ungdomar.

Min fråga till ledamoten är varför inte Moderaterna och regeringen kan ställa sig bakom att säkerställa att det blir rätt ungdomar som får sin kommunikation begränsad och inte alla.

Anf. 5 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Låt mig först påminna om att propositionen innehåller förslag om både generella och individuella begränsningar. Alla barn och unga som vistas på Sis ungdomshem och får vård och behandling där har rätt att känna trygghet i en miljö som är fri från våld och droger. Därför är den här propositionen viktig.

Jag vill understryka att propositionen absolut handlar om att skydda samhället i stort från gängkriminella, som inte ska kunna fortsätta sin kriminella verksamhet och så vidare. Men det handlar lika mycket om att skapa bättre förutsättningar för Sis att ge just en god, trygg, säker och bra vård till alla barn och unga som vårdas inom Sis, oavsett anledning. Viktigt i förslaget är också att man delar upp de olika Sis-hemmen i säkerhetsklasser så att det är på de högre nivåerna begränsningarna är som störst.

Jag vill också poängtera att Sis alltid har i uppdrag att i någon mening ompröva begränsningar och så vidare. Lagstiftningen är tydlig med att man i grunden inte ska ha större inskränkningar än vad som är befogat. Om en ungdom inte längre bedöms ha samma säkerhetsmässiga problematik ska den ungdomen flyttas till ett ungdomshem med en lägre säkerhetsklass, till exempel.

Sis har redan med dagens lagstiftning uppdraget att se till att man inte använder begränsningsåtgärder mer än vad som är nödvändigt. Som jag lyfte i mitt anförande är det på lång sikt jätteviktigt att vi ger hela den statliga barn- och ungdomsvården en nystart. Ledamoten Johansson och jag är lika övertygade om det behovet.

Sis behöver få en nystart. Vi behöver en ny myndighet som ger dessa barn och ungdomar en riktigt bra vård.

Anf. 6 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Exakt – propositionen innehåller både generella och individuella begränsningar. Man ska bygga upp olika säkerhetsklasser, och precis som ledamoten säger finns det redan i dag uppdrag till institutionen att göra individuella prövningar och säkerställa att omprövningar görs vid behov.

Rapporterna som har kommit de senaste åren visar dock att man inte klarar av detta. Vi kan ta avskiljningar som exempel. Det finns rapporter sedan tidigare om att avskiljning har skett på felaktiga grunder och under för lång tid. Barn och unga har varit avskurna från all kontakt, även med vuxna, under alldeles för lång tid.

Även om lagstiftningen finns där i dag klarar man alltså inte att leva upp till uppdraget. Därför tycker jag, när vi nu begränsar rättigheter, att det är synd att inte Moderaterna och regeringen öppnar för att på riktigt följa upp så att inte något barn drabbas av en felaktig begränsning.

Återigen: Vad är det som gör att ledamoten är trygg i att nuvarande organisation redan från i vår kan klara av det här utan att regeringen tar särskilda tillsynskrav med sig in i arbetet? Man klarar ju inte av det i andra fall.

Anf. 7 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Det är otroligt viktigt att vi fortsätter att stärka Sis för att de ska kunna komma till rätta med de allvarliga problem och brister som finns.

Det vi vet är otroligt viktigt för en bra och trygg vård som håller en hög kvalitet är möjligheten till kloka placeringar och differentiering. Vi har till exempel sett att avskiljningar och behovet av att nyttja tvångsåtgärder har sjunkit när Sis har förmått att placera barn och unga på ett klokare sätt och öka differentieringen. Att komma till rätta med platsbristen som regeringen nu gör genom att tillföra ytterligare resurser är ett exempel på en viktig åtgärd för att minska risken för att behöva använda tvångsåtgärder över huvud taget.

Jag vill ändå påminna om att all statlig verksamhet är satt under uppföljning, kontroll och tillsyn, så också Sis, och jag tror att det är få myndigheter under Socialdepartementets kontroll och paraply som har ögonen på sig på det sätt som Sis har. Jag vet att inte minst socialtjänstministern, som deltar i debatten här, väldigt noga ständigt och jämt följer upp verksamheten på Sis och kräver förbättring. Vi är allt annat än nöjda med de återkommande rapporterna om missförhållanden, problem och brister i vården på Sis, senast i dag från Riksrevisionen. Det är bara en i raden av rapporter som pekar på allvarliga brister.

Därför är det viktigt att vi akut skapar bättre förutsättningar för Sis att ge barn och unga en trygg och säker placering, och det menar jag att den här propositionen gör. Långsiktigt krävs det ett omtag av den statliga barn- och ungdomsvården, och det vet jag att Moderaterna och Centerpartiet är helt överens om.
(Applåder)

Anf. 8 MAJ KARLSSON (V):

Fru talman! Rymningar, fritagningar, eskalerande våld, upplopp, hot och våld mot personal är de skäl som ligger till grund för det förslag som regeringen har lagt fram och som vi debatterar här i dag.

Som en konsekvens av denna allvarliga situation anser regeringen att Sis ska dela upp samtliga institutioner efter olika säkerhetsnivåer och därmed också ge möjlighet till olika former av begränsningar. Regeringen vill se tre olika nivåer, där nivå ett är hög säkerhet, nivå två god säkerhet och nivå tre normal säkerhet.

Vänsterpartiet delar uppfattningen att verksamheten bör delas upp i olika nivåer. Men likt

Barnombudsmannen, Ivo och Socialstyrelsen anser vi att säkerhetsklassificeringen och vad som ska beaktas vid placering på dessa måste förtydligas.

Vårt förslag för säkerhetsklassificering är att enbart de barn och unga som dömts till sluten ungdomsvård och har behov av högre säkerhet ska placeras i den högsta säkerhetsnivån. Det kan till exempel handla om de barn och unga som har kopplingar till gängkriminalitet, med risk för fritagning och rymning. Övriga placerade barn och unga ska placeras i säkerhetsnivå 2 och 3 oavsett om de är placerade med LVU eller dömda till sluten ungdomsvård. Dock vill vi att man inom dessa säkerhetsnivåer skiljer mellan de barn och unga som placerats med LVU och de som dömts till sluten ungdomsvård men som inte har behov av säkerhetsnivå 1. Med den indelningen anser vi att man skulle minska risken för att barn och unga med olika behov placeras tillsammans och ökar förutsättningarna för att ge den vård de har rätt till och är i behov av.

Vi säkrar också upp för att barn aldrig ska placeras på en högre säkerhetsnivå än vad deras vård kräver, vilket är en grundläggande rättighet för barn – i synnerhet när det gäller det som är pudelns kärna i regeringens förslag, nämligen vilka rättigheter som ska tas ifrån placerade barn och unga utifrån säkerhetsklassificeringarna, inte på individnivå utan generellt.

Fru talman! Utifrån de olika säkerhetsnivåerna vill regeringen införa omfattande begränsningar. Man vill frångå den rätt till elektronisk kommunikation som är lagstadgad i LVU och i stället införa generella begränsningar, som man kan göra undantag från. I dag har placerade barn rätt att använda till exempel Ipad eller telefon under reglerade former, som kan begränsas om så behövs. Nu vill regeringen vända på steken så att barn och unga endast får använda kommunikationsmedel i den utsträckning det är lämpligt. Vidare ska ett barn eller en ungdom endast få stå i kontakt med en annan person. Det kan här vara viktigt att upplysa om att kommunikationen för placerade ungdomar i dag inte är helt fri eftersom det redan finns en möjlighet att begränsa kommunikationen. Den nya lagen kommer dock att innebära en stor inskränkning i individens frihet och kan i värsta fall missbrukas, vilket kan få långtgående konsekvenser.

Fru talman! Jag lämnar nu teknikaliteterna för att gå in på vad vi verkligen pratar om. Att placera ett barn på institution, fråntagen inte bara sin familj utan en övervägande del av sina friheter, är en av mest långtgående inskränkningar den svenska staten kan göra mot ett barn. Det är att försätta ett barn i en situation så utsatt och sårbar att de flesta av oss inte kan föreställa sig konsekvenserna. Det handlar om att bli inlåst, bevakad, kontrollerad och helt fråntagen sin grundläggande trygghet. Det är ett åtagande staten gör men i sanningens namn inte förvaltar väl. I alltför många fall befinner sig barn faktiskt i statens våld.

Jag behöver inte redogöra för de hundratals avskiljningarna av unga flickor, isoleringarna, våldet och de unga flickor som fått tänder utslagna av personal eller för de sexuella övergrepp som utförts av anställda. Jag

behöver inte räkna upp de otaliga rapporter vi tagit del av under de senaste åren från JO, Ivo, BO, barnrättsorganisationer och inte minst från de placerade barnen själva – och nu även från Riksrevisionen. Fruktansvärt många barn har fått men för livet, och det är staten som har åsamkat dem detta lidande. Det har till och med varit så illa att barn har tagit sina liv efter att staten har låst in dem.

Politiken har efter närmare 30 år insett att denna form av myndighetsutövning har gått helt snett. Därför har regeringen tillsatt en utredning för att reformera hela Sis, vilket är något vi har kämpat för länge. Detta till trots väljer regeringen att ytterligare begränsa en i högsta grad skyddslös grupp innan missförhållandena har upphört, med förslag som ger alltför mycket utrymme för felbedömningar och missbruk. Alla ändamål helgar faktiskt inte medlen, framför allt inte när det gäller barn.

Vi har likt alla andra tagit del av uppgifterna om att också anställda utsätts för våld. Vi förstår och håller med om att det våldskapital som finns hos vissa unga i dag förutsätter andra arbetsätt. Därför anser vi att det är rimligt att det inom den högsta säkerhetsnivån också ska ges möjlighet till begränsningar av kommunikationsmedel. Men vi motsätter oss med bestämdhet att detta även ska gälla andra nivåer.

Jag yrkar därför bifall till reservation 1.

Efter den fasansfulla och fullständigt oacceptabla utvecklingen på Tysslinge, där unga helt tagit över verksamheten och personalen befunnit sig i en fruktansvärd situation, skriver Sis i sitt svar till Ivo: ”Antalet platser på Tysslinge har minskat från 33 till 24, vilket innebär att färre ungdomar är placerade per avdelning. Det i sig ger en ökad bemanning med 25 procent sedan oktober i fjol. Platsreduceringen är den enskilt viktigaste åtgärden som har skapat stabilitet efter sommarens incidenter med hot och våld.”

För vår del är det här arbetet för att minska våld och hot måste börja. De brister vi ser inom myndigheter är nämligen ytterst en styrnings- och ledningsfråga. Det visar om inte annat Riksrevisionens rapport och svidande kritik vi har fått ta del av i dag.

Fru talman! Jag kan med forskning i ryggen upplysa utskottet om att det viktigaste vi kan göra för att minska risk för våld, rymningar och hot mot personal och i synnerhet de barn och unga vi har lovat att ta hand om är att skapa trygghet. Vi kan bygga hur höga murar som helst och världens säkraste lokaler, men det kommer aldrig att hjälpa dem vi låser in om barnen inte får vård och inte behandlas med omtanke. Det värsta vi kan göra är att skapa incitament för inskränkningar och missförhållanden. Pennalism har nämligen aldrig lett till bättring.

Under den tid den tillsatta utredningen pågår måste vi göra allt i vår makt för att inga fler missförhållanden uppstår. Det ställer höga krav på alla oss som bär ansvar. Jag menar att när vi inför begränsningar, och dessutom kraftiga sådana, måste dessa vara tydliga och inte lämna utrymme för felbedömningar. Det måste också till andra insatser parallellt. Grupperna måste

minskas och våldet genast upphöra, och efter varje rymning eller fritagningsförsök måste det utvärderas vad som gick fel. Institutioner som inte fungerar måste stängas direkt. Vänsterpartiet förväntar sig att regeringen snarast återkommer med svar på hur detta arbete ska se ut framöver. Vi kommer aldrig att acceptera att barn placeras i statlig dysfunktionell vårdmiljö.

Anf. 9 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut. Jag ställer mig alltså bakom regeringens förslag, som syftar till att öka säkerheten och tryggheten på de särskilda ungdomshemmen.

Fru talman! Under en lång tid har situationen för barn och unga som behöver insatser från den sociala barn- och ungdomsvården varit en fråga som berör. När situationen är sådan att det är nödvändigt med en placering måste det innebära att det blir bättre för varje berört barn. Tyvärr blir det inte alltid det. Därför måste vi agera för att skapa förutsättningar så att varje ung människa som behöver vara på ett ungdomshem får en trygg vistelse och en tid som hjälper den unga vidare på ett positivt sätt. Därför är det viktiga lagändringar som föreslås och debatteras i dag om att dela in ungdomshemmen i säkerhetsnivåer och om att Sis får fler möjligheter att besluta om begränsningar och kontroll av besök och kommunikationstjänster.

I samhällets förebyggande arbete är målet självklart att ingen ungdom ska hamna i en livssituation som kräver placering i ett hem. Nu vet vi att det ser annorlunda ut i verkligheten, och så länge behovet av ungdomshem finns måste en trygg och säker miljö kunna garanteras.

Fru talman! I samtal med personal på boenden framkommer det att det har funnits brister i säkerheten för både dem som arbetar där och ungdomarna. Det är inte alls ovanligt att de unga har utnyttjats av kriminella nätverk. Det är dock lika vanligt att de själva har utnyttjat människor i sin omgivning. Det kan vara nära anhöriga men även andra i deras umgänge. Att människor då ska få göra besök utan att personalen får kroppsvisitera besökaren eller undersöka om besökaren tidigare har dömts eller misstänkts för brott är orimligt. Samhällets uppgift är att garantera en trygg och säker miljö så länge en ungdom är på boendet. Om det ska bli en förändring för de omhändertagna måste de avskärmas från dem som har en negativ påverkan på dem. Besökare som har en positiv påverkan hjälper i stället till att skapa en trygg och säker tillvaro. Ungdomar som har varit utnyttjade eller som utnyttjat andra måste få en chans att hitta tillbaka till ett liv utanför kriminaliteten – ett liv många av dessa ungdomar glidit ifrån för länge sedan.

Såklart har personalen en stor och avgörande roll i den processen. Att personalen är utbildad för att leda ungdomarna rätt är en viktig del, men personalen behöver också få befogenheter att hindra besökare som har dåligt inflytande och som dessutom kan medföra otillåtna saker, såsom vapen eller droger, in på hemmen.

Många saker har förbättrats de senaste åren. Framför allt har bristerna synliggjorts, och det finns en vilja hos myndigheten att utveckla och förbättra verksamheten.

Regeringen höjer anslagen till Sis under 2024 med drygt 300 miljoner kronor, som kan användas för fler platser till sluten ungdomsvård och åtgärder såsom anpassning av lokaler och utbildning av personal.

Men det kommer att krävas mycket mer. Om vi ska få fungerande Sis-hem behövs det kraftiga åtgärder och förändringar. Det är bra att regeringen nu avsätter medel för detta. Till exempel behöver all personal ha den utbildning och kompetens som krävs för att göra sitt jobb. Så är det inte i dag.

Avslutningsvis, fru talman: För mig som mamma till två barn har gränser alltid varit en viktig del av min fostran – inte för att jag vill dem illa och vill begränsa deras liv utan helt enkelt för att jag älskar mina barn och av kärlek vill sätta gränser. De gränserna ger dem samtidigt en frihet i att veta vad som är rätt och fel.

Många av de ungdomar som i dag är omhändertagna har aldrig fått några gränser tidigare i livet. Det blir då ännu viktigare att personalen på hemmen har befogenhet att sätta gränser.

Om vi menar allvar med att ungdomsvård ska vara just vård, att ungdomarna som gått igenom verksamheten ska komma ut bättre än de var när de kom in, behöver Sis också fler verktyg för att göra vistelsen tryggare. Tryggheten handlar inte bara om trygghet för ungdomarna själva utan också om trygghet för personal, vårdnadshavare och givetvis målsägande.

Det vi i dag tar ställning till är måhända inget revolutionerande och kommer givetvis inte att lösa alla problem som Sis i dag står inför. Det innebär dock ett litet steg i rätt riktning mot att göra verksamheten något tryggare. Låt oss tillsammans göra den skillnaden!

Jag brukar säga att vi aldrig får glömma att bakom varje beslut vi fattar här i riksdagen finns en enskild människa som på ett eller annat sätt blir berörd. Här handlar det om att ge hopp om att det finns hjälp att få och en framtid efter tiden på ungdomshemmet, en framtid utanför ett kriminellt liv. I dag kan du och jag göra den skillnaden.
(Applåder)

Anf. 10 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Den lagstiftning vi pratar om i dag, om att kunna begränsa bland annat elektronisk kommunikation, är en lagstiftning som vi från Centerpartiet ser som en nödvändighet – kanske inte med glädje, men det är ändå nödvändigt att göra denna förändring. Skälet är att saker och ting tyvärr ser annorlunda ut i dag än när vi skrev lagen. Vi behöver en förändrad lag för att kunna begränsa tillgången till kommunikation och därmed säkerställa att barn och unga får vård och att personalen kan göra sitt jobb. Genom att vi samtidigt säkerhetsklassar våra olika institutioner ökar vi möjligheten att införa begränsningarna på rätt nivå.

Jag vill dock ändå höja ett varningens finger, fru talman. Denna lagstiftning innebär nämligen också

risker. Vi behöver säkerställa att inte fel barn begränsas på ett felaktigt sätt.

Varför ser jag då dessa risker som jag vill varna för? Delvis beror det på att den generella samhällsdebatten handlar om kriminella ungdomar, samtidigt som vi vet att inte alla som befinner sig på våra institutioner är kriminella ungdomar. Det handlar också om de rapporter som har kommit under många år och som visar att institutionerna inte klarar av sitt uppdrag. Det har handlat om avskiljningar som har varit felaktiga. De har varit för långa och skett på fel sätt. Flickor har utsatts för sexuella trakasserier. Som redan nämnts från talarstolen ett par gånger i dag har vi också dagens rapport från Riksrevisionen.

Det är dessa brister, som finns hos både medarbetare och vissa delar av ledningen, som gör att vården och omsorgen inte är så bra som vi alla vill att den ska vara. Därför behöver vi också se att risken finns att denna lagstiftning inte blir implementerad på precis det sätt som är vår intention.

Jag vill också påminna om att vi samtidigt som vi gör dessa saker även måste kunna fokusera på att motverka att fler barn och unga far illa i samhället, oavsett om det gäller att föräldrarna brister i sin omsorg eller om det gäller de enskilda barnens eller ungdomarnas eget beteende. Vi måste säkerställa att vi får mer och bättre enhetliga och kunskapsbaserade insatser på BVC och i förskolan. Varje barn som placeras i samhällets vård är ett misslyckande av oss vuxna runt omkring, som borde ha gett barnet eller den unga personen andra förutsättningar.

Jag ska inte säga annat än att vi från Centerpartiet står bakom lagstiftningen. Men eftersom Sis brister hade vi velat se lite andra tillägg till den.

Vi ställer oss till exempel bakom att kroppsvisitationer aldrig ska kunna utföras av bara en medarbetare, just för att säkerställa att de sker på ett korrekt sätt.

Vi skulle också vilja att man redan nu såg över möjligheten att flytta över ansvaret för barn och unga som är dömda enligt LSU till Kriminalvården. Jag pratar inte om ungdomsfängelser utan om att Kriminalvården, kanske tillsammans med Ivo, får ansvaret att säkerställa att dessa ungdomar får rätt vård och rätt utslussning till ett liv utanför institutionerna, detta för att Sis ska kunna fokusera på övriga barn och unga som behöver andra typer av insatser. Detta borde vi kunna göra redan nu, utan att vänta på en utredning, för barn och unga drabbas i dag.

Detta är brister vi ser, och det är därför jag är orolig att man inte klarar av proportionalitetsprincipen i dessa beslut. Det är också skälet till de yrkanden Centerpartiet har, fru talman.

Vi behöver följa implementeringen noga så att den sker kunskapsbaserat. Vi vill också att riksdagen årligen får en redovisning av vad lagen har inneburit: Vilka insatser har gjorts? Vad har de gett för effekt för de barn och unga som finns på hemmen, både de som ska ha begränsningar och de som inte ska ha det? Jag hade velat att regeringen och regeringspartierna hade sett att detta faktiskt behövs för att trygga barnens och

de ungas rätt och även för att trygga Centerpartiet och riksdagen i övrigt med att rätt implementering sker.

Det är som sagt en viktig lagstiftning, men jag vill ändå upprepa detta med ett varningens finger.

Jag hade önskat att regeringen hade tagit ledarskapet för att se uppföljning på individnivå. Det finns andra exempel inom hälso- och sjukvården där vi är duktiga på att följa upp vad vården ger i den enskilda patientens liv. Mig veterligen finns dock ingen motsvarighet inom den sociala barn- och ungdomsvården. Jag hade önskat att regeringen redan hade ordnat en sådan. Men gör det gärna nu, för att skapa denna trygghet och säkerställa att den lagstiftning vi är överens om blir implementerad på ett korrekt sätt som skapar den trygghet vi vill ha och inte avskärmar barn på ett felaktigt sätt!

Med det yrkar jag bifall till reservation nummer 12. (Applåder)

Anf. 11 GULAN AVCI (L):

Fru talman! Under de senaste 20 åren har brottsligheten ändrat karaktär och blivit mer brutal. Brottsligheten har också sjunkit radikalt i åldrarna. I dag har vi en utveckling där barn dödar varandra på öppen gata. Oskyldiga människor får sina hem sprängda, och allt fler anhöriga till gängkriminella söker desperat skydd hos polisen.

Dagens system med slutna ungdomsvård är inte anpassat för att ta hand om så grova brottslingar med så stort våldskapital. Dessa barn och unga utgör en fara för både sig själva och andra människor.

På grund av de svaga säkerhetsföreskrifterna kan många barn och unga ha kontakt med gängkriminella utanför de särskilda ungdomshemmen och fortsätta med sina kriminella aktiviteter. Personalen kan med dagens lagstiftning inte hindra dem från att använda mobiltelefoner eller andra elektroniska verktyg för att koppla upp sig mot nätet, vilket har möjliggjort direktkontakt med den kriminella världen och bidragit till att många unga har kunnat planera sina rymningar och faktiskt har kunnat rymma från de särskilda ungdomshemmen.

Fru talman! Vårt uppdrag som politiker är att se utvecklingen och agera i tid. Ingen i den här kammaren kan säga att man inte har sett hur brottsligheten har brutaliserats och skapat skräck i stora delar av vårt samhälle, samtidigt som ungdomsvården inte har kunnat hantera situationen.

Ska den här utvecklingen kunna stoppas är det nödvändigt att skärpa reglerna för hur kommunikationsutrustning kan användas. Förändringarna som föreslås i betänkandet innebär en avsevärd förbättring för säkerheten. De skyddar barn mot de kriminella gängerna och stärker den slutna ungdomsvården. I dag debatterar vi alltså inte frihetsinskränkningar, som några i kammaren har velat påskina, utan vi debatterar hur vi ska kunna ge barn som lever i utsatthet den trygghet de har rätt till men inte har fått.

Att pojkarna, för det handlar oftast om pojkar, i så ung ålder har blivit förövare och dragits in i grov

kriminalitet är det yttersta beviset för att samhället har misslyckats att skydda dem från de kriminella gängerna. Att vi nu ger Sis-hemmen viktiga verktyg som reglerar hur dessa barn och unga ska få använda elektronisk utrustning handlar alltså om att skydda dem mot gängens möjlighet att kunna ha kontakt och locka in dem till fortsatt kriminalitet.

Det handlar om att ge dessa barn och unga en ny chans att välja en ny väg och att ge dem skydd och den mest ändamålsenliga vården. Men det handlar också om att skydda samhället. Under de senaste åren har det rapporterats om hur unga har lyckats rymma och sedan har begått nya brott, vilket har fått allvarliga konsekvenser, hur de har hotat personal och andra unga på hemmen och hur Sis har gått in i stabsläge på grund av den eskalerande utvecklingen.

Fru talman! Det är tydligt att Sis behöver genomgå en omfattande förändring. Sanningen är att den under lång tid förbisågs av den socialdemokratiskt ledda regeringen. Myndigheten Sis gavs inte de adekvata verktyg den behövde för att kunna fullgöra sitt uppdrag. Men nu gör den här regeringen det. Vi prioriterar åtgärder som ökar tryggheten och kvaliteten i samhällets vård samtidigt som vi har påbörjat en stor men viktig förändring av Sis-hemmen. Det handlar om att skydda samhällets mest utsatta barn som i dag inte får det stöd och den hjälp som de behöver och som de förtjänar.

Fru talman! Jag vill understryka att dessa förändringar inte kommer att lösa de stora samhällsproblemen, men den här propositionen kommer att vara ett viktigt steg i rätt riktning så att vi får en viktig statlig institution som faktiskt kan utföra sitt viktigaste och primära kärnuppdrag, det vill säga att hjälpa och skydda de utsatta barnen.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 12 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Att Sis, Statens institutionsstyrelse, har enorma utmaningar i sin verksamhet, och kanske i synnerhet inom de särskilda ungdomshemmen, har varit tydligt under lång tid. Tanken är att unga som är placerade på de särskilda ungdomshemmen ska få en bra vård som gör att de kommer därifrån starkare och redo för en annan framtid. Unga som har begått brott ska få rätt insatser för att hindras från att fortsätta göra detta.

Sis breda uppdrag där unga personer med sinsemellan mycket olika behov hamnar under samma myndighets ansvar har skapat en rad problem, bland annat stora svårigheter för myndigheten att förhindra att personer som är intagna eller nyligen har lämnat boendena fortsätter att begå brott, men också helt andra typer av problem, såsom övergrepp inne på själva boendena, inte sällan med personal som gärningsmän.

Sis har också fått mycket allvarlig kritik bland annat från JO, Ivo, Barnombudsmannen och FN:s barnrättskommitté. Det finns rapporter som visar såväl på våld och sexuella övergrepp som på att säkerheten brister, inte minst rapporten *Vem ska tro på mig? En granskning av sexuella övergrepp på de statliga*

ungdomshemmen, som organisationerna Childhood och Barnrättsbyrån har tagit fram. Situationen i sin helhet är djupt oroande.

Att förhindra brott är naturligtvis mycket angeläget, och det är huvudsyftet med förslagen i propositionen som vi debatterar här i dag. Regeringen skriver att man vill öka säkerheten och tryggheten på de särskilda ungdomshemmen. Vi instämmer i vikten av detta, men vi menar att en del av förslagen i realiteten även kan riskera att leda till oönskade konsekvenser. Vi vill därför bland annat lyfta upp behovet av stärkt barnperspektiv och proportionalitet och i förlängningen vikten av att säkerställa rättssäkerheten.

Fru talman! Även om vi i dag diskuterar reformer inom ramen för Sis i nuvarande form vill jag också i sammanhanget säga något om behovet av en genomgripande reform. Miljöpartiet gick i mars 2023 ut och krävde att Sis i dess nuvarande form ska läggas ned och att tvångsvården av barn måste reformeras i grunden. Vi anser att hela kedjan av insatser för barn och unga bör ses över. Barnrättsperspektivet behöver övergripande bli mycket starkare, med betoning på tidiga och beforskade insatser, och all vård måste vara av hög kvalitet. Det ska också vara absolut uteslutet att det finns risk för övergrepp när ett barn vårdas av samhället. De barn som behöver placeras enligt LSU på grund av brott behöver insatser som är särskilt anpassade för detta.

Vi välkomnar därför att socialministern uppenbarligen är inne på ungefär samma spår, alltså att Sis bör läggas ned och göras om i grunden, och därför har tillsatt en utredning i frågan. I bästa fall kommer hela den verksamhet som propositionen handlar om att se helt annorlunda ut framöver. Till dess anser vi dock att det är angeläget att göra några påpekanden.

Vi anser att de förändringar som föreslås nu behöver följas noggrant och kontinuerligt från start ur både rättssäkerhets- och barnperspektiv och inte bara utvärderas i efterhand. Regeringen bör säkerställa att det sker på lämpligt sätt.

Vi anser också, liksom bland annat Barnombudsmannen, att det kan finnas behov av att kunna göra undantag från reglerna i enskilda fall. Regeringen bör se över frågan om undantag och individuella bedömningar särskilt och återkomma med lämplig justering. Rätten att överklaga behöver också förtydligas.

Uppföljningen som regeringen har aviserat ska göras efter en tid behöver vara genomgripande och kvalitativ och tydligt innefatta barn- och rättssäkerhetsperspektiv. Vi föreslår att barnrättsföreträdare på lämpligt sätt ska kunna finnas med i en sådan uppföljning.

Miljöpartiet anser också att det behöver finnas oberoende observatörer på Sis-hemmen som barn och unga ska kunna kontakta vid missförhållanden och när deras rättigheter inte tas på allvar. En effektiv och väl fungerande klagomålsfunktion behövs. Den som i dag finns på Ivo är inte tillräcklig.

Lagändringen föreslås träda i kraft redan den 15 maj i år, vilket anses vara för snabbt enligt flera remissinstanser. Vi håller med om detta. Vi anser att

ikraftträdandet bör vara senare eftersom Sis behöver tid på sig att ta fram rutiner och vägledningar samt utbilda personal för att hanteringen ska bli rättssäker. Vi föreslår därför att regeringen återkommer med förslag om rimlig tidpunkt för när detta kan säkerställas.

Jag står bakom Miljöpartiets samtliga reservationer men yrkar bifall till reservation 13.

Anf. 13 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! I december förra året fick polisen larm om pågående skottlossning i Stockholm. Klockan var ett, mitt på dagen, och på platsen fann man en svårt skottskadad man. Lyckligtvis lyckades man gripa gärningsmännen. Det visade sig att en av dem nyligen hade rymt från ett Sis-hem.

Detta är tyvärr bara ett av många exempel på när ungdomar som vårdas eller har vårdats på Sis har varit direkt inblandade i grova brott. I dag kan en ung kriminell som är placerad på Sis planera sin egen rymning genom att fritt kunna använda sin mobiltelefon och dator för att kommunicera med omvärlden.

Enligt polisen är det dessutom inte ovanligt att kriminella nätverk rekryterar barn och unga som är placerade i samhällets vård till att utföra mord och andra grova våldsbrott. Ja, ni hörde rätt. De rekryterar dem inne på Sis-hemmen.

Med förslagen i den här propositionen tar vi nu flera viktiga steg för att säkerställa att barn och unga som vårdas på Sis kan skyddas från kriminella som genom mobiler, datorer och besök fortsätter att försöka utnyttja och kontrollera dem.

Fru talman! Vi vet att barn som placeras på Sis har mycket skilda behov. Det är alltifrån unga flickor som före placeringen utsatts för våld och övergrepp till unga killar som begått allvarliga brott. Även de unga killarna har i många fall utsatts för grovt våld och övergrepp.

Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, har påvisat återkommande hot, våld och kränkningar mot flickor från såväl personal som andra placerade barn. Samtidigt har unga gängkriminella kunnat ägna sig åt brottsplanering, hot, missbruk och att förbereda sin egen rymning.

Sis har ett spretigt och svårt men samtidigt viktigt uppdrag. För att säkerställa trygga och säkra miljöer för de barn och unga som är placerade på Sis, för personalen och för samhället i stort krävs det betydande förändringar och förbättringar.

Fru talman! Den statliga barn- och ungdomsvården har inte hängt med i samhällsutvecklingen. Den allvarliga brottsligheten har krupit nedåt i åldrarna, och fler barn och unga inom samhällsvården har kopplingar till kriminella nätverk.

Vårdbehoven hos barn och unga har också ökat kraftigt. Barn och unga som är placerade på särskilda ungdomshem utsätter många gånger sin fysiska eller psykiska hälsa för påtagliga risker till exempel genom missbruk, genom svårt självskadande beteende eller

genom att vistas i miljöer där organiserad brottslighet förekommer.

Mot bakgrund av just detta har regeringen tillsatt en utredning i syfte att se över och reformera hela den statliga barn- och ungdomsvårdens uppdrag och organisation. Och det här, vill jag tillägga, borde ha skett för länge sedan.

Det behövs ett omfattande förändringsarbete när det gäller bland annat vårdkvalitet, platsbrist, säkerhetsfrågor och kompetensförsörjning. Den framtida statliga barn- och ungdomsvården ska ha hög kvalitet, och den ska vara rättsbaserad och kunskapsbaserad. Den ska vara trygg och säker för alla som vistas där, såväl för de barn och unga som samhället har tagit ansvar som för personalen.

Fru talman! Samtidigt som vi förbereder för framtida reformer måste vi säkerställa att situationen här och nu är så bra och säker som möjligt för alla dem som är placerade på Sis.

I budgetpropositionen för 2024 stärkte regeringen myndighetens anslag med 145 miljoner för 2024, 153 miljoner för 2025 och 156 miljoner för 2026. Det är ett historiskt stort anslag. Satsningen syftar bland annat till att stärka förutsättningarna för att utveckla differentieringen och vårdkvaliteten vid Sis, säkerställa kompetensförsörjningen och höja nivån på kompetensen. Satsningen handlar också om att trygga vård- och arbetsmiljön och att anpassa Sis lokaler.

I år tillför regeringen också Sis ytterligare medel för att öka tryggheten och säkerheten och säkerställa att Sis kan göra de förändringar som krävs när de nu får nya befogenheter. I vårändringsbudgeten ser vi till att anslaget till Sis under 2024 höjs med ytterligare drygt 300 miljoner kronor.

Den här propositionen är en viktig pusselbit. Vi måste göra allt som står i vår makt för att sätta stopp för rekryteringen till kriminella gäng. Förslagen i propositionen kommer därför inte en dag för tidigt.

Till att börja med föreslår regeringen att Statens institutionsstyrelses, Sis, särskilda ungdomshem ska vara indelade i säkerhetsnivåer.

Nästa förslag är att den som med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga vårdas på ett särskilt ungdomshem med förhöjd säkerhetsnivå eller den som avtjänar sluten ungdomsvård enligt lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård ska få använda elektroniska kommunikationstjänster endast för att stå i förbindelse med en annan person. Sådan kommunikation föreslås bara få ske med utrustning som tillhandahålls eller godkänns av Sis och i den utsträckning som detta är lämpligt.

Sis ska få utökade möjligheter att vid särskilda ungdomshem besluta om begränsningar och kontroll av besök. Ett besök ska bland annat få villkoras med att besökaren genomgår kroppsvisitation om det är nödvändigt av säkerhetsskäl. Sis ska också, om det behövs, undersöka om den som barnet eller den unge vill kommunicera med eller få besök av är dömd eller misstänkt för brott.

Jag vill betona att de här förslagen inte innebär att placerade på Sis inte ska ha rätt att kommunicera med eller träffa nära anhöriga, sina nära och kära, till exempel sin egen familj. Däremot är det viktigt att poängtera att Sis behöver befogenheter att neka besök om det innebär påtaglig risk för den placerade, exempelvis om besökaren är medlem i ett kriminellt gäng eller tidigare har försökt smugla in vapen eller narkotika.

Det här har Sis behövt länge. Nu blir det äntligen verklighet.

Fru talman! Dessa lagändringar föreslås träda i kraft redan den 15 maj i år. Det är en framgång att både regering och riksdag genom behandlingen av dessa förslag ser till att vi inom några veckor har lagar på plats för att stoppa de kriminella gängens möjligheter att kontrollera och utnyttja dem som är placerade på Sis. Det här borde ha varit på plats för länge sedan.

Naturligtvis kommer jag och regeringen att noga följa implementeringen av de här lagförslagen samtidigt som vi fortsätter att arbeta vidare med fler förslag för att ytterligare förbättra vården för placerade barn och unga.

Fru talman! Utgångspunkten i regeringens arbete är att öka och stärka barns och ungas trygghet och säkerhet. Är man placerad i samhällets vård ska det vara en självklarhet. Om man av något skäl blir placerad ska man må mycket bättre när man kommer ut från vården än när man togs in. Det ska också vara en självklarhet, men så är det inte i dag.

I dag gav Riksrevisionen oss en ny rapport om detta. Den handlar om otillräckligt utbildad, kanske till och med olämplig personal, dålig anpassning avseende individuella vårdbehov och mycket stora skillnader mellan de olika Sis-hemmen. De senaste åren har mycket hänt, men inte tillräckligt mycket och inte tillräckligt fort. Det är därför regeringen nu går vidare med utredningen som kommer att se till att vi får en ny myndighet på plats som ger vård och behandling efter behov, men till dess måste vi trygga säkerheten här och nu. Den här propositionen innebär bland annat att vi gör just det.

(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Hultberg och Jesper Skalberg Karlsson (båda M).

Anf. 14 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, Camilla Waltersson Grönvall, för anförandet! Ministern har haft ansvaret för den här verksamheten i snart två år. Vi vet alla att vi hade kunnat göra många olika saker på vägen fram. Vi hade kunnat uppmärksamma problemen inom den statliga ungdomsvården mycket tidigare. Det kan vi alltså vara överens om. Men min fråga är hur ministern arbetar för att säkerställa att lagstiftningen vi nu pratar om blir implementerad på rätt sätt utifrån att det inte har hänt så mycket i den dagliga vården hittills.

Hur följer ministern detta, och hur mäter ministern att det blir skillnad? Hur mäter man effekten av tidigare åtgärder som satts in för att säkerställa kvaliteten

i vården och omsorgen? Hur säkerställer man att barnen själva också kommer till tals i de utvärderingar som görs? Jag vet att det är en viktig fråga för ministern, men på vilket sätt säkerställer man att de som vårdas får vara med och beskriva vad som händer? När vi tillför medel för ökad kompetensförstärkning, hur följer ministern att medarbetarna faktiskt får utbildning? Enligt Riksrevisionens rapport har de ju inte fått det.

Ministern återkommer ofta till utredningar som tillsatts, som vi alla är överens om behövs, för att se över ansvaret. Men vad gör ministern för att varje dag följa arbetet som sker i verksamheten för att barnen och ungdomarna ska få den rätta vården?

I rapporten står det att om barn och unga inte får den vård och behandling som är avsikten ökar sannolikheten att de återfaller i kriminalitet, missbruk eller annat socialt nedbrytande beteende. Det måste vi säkerställa att vi mäter och inte enbart tillsätta en utredning.

Anf. 15 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Det här är ju en oerhört viktig och prioriterad fråga för regeringen. Jag skulle kunna säga att många regeringar har svikit den här myndigheten och därmed också samhällets allra mest utsatta barn och ungdomar. Därför är jag extra stolt över att tillhöra en regering som för första gången sätter ned foten och konstaterar att vi inte längre ska göra det. Den tiden är nu förbi.

Det finns ett stort, uppdämt behov av arbete som jag vet att ledamoten är väl medveten om. Under den tid då ledamotens parti påverkade den tidigare regeringen vidtogs inte ett antal åtgärder som avsåg Sis. Därför är jag naturligtvis glad över att ledamoten – och ledamotens parti, förutsätter jag – nu är extra mån om att det ska hända mycket på Sis. Det ser jag som en stor stöttning.

Vi behöver vara många som kan garantera att de åtgärder som ska förändra barns och ungdomars förutsättningar i det här landet är långsiktiga. Alla barn och unga ska ha rätt till en ljus och fin framtid, men som ungdomsvården fungerar i dag får de inte det. Barn- och ungdomsvården brister i ganska många delar av kedjan, och det går inte en dag utan att jag önskar att mer saker hade skett tidigare.

Vi jobbar systematiskt och strategiskt för att säkerställa att barns och ungas röster ska höras. Det handlar om en klagomålsfunktion som vi noga kommer att följa när den implementeras, utvärderas och utvecklas. Därtill har vi en rad förslag som förbereds just nu i Regeringskansliet från de utredningar som faktiskt måste till för att få lagförslag på bordet.

Anf. 16 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Vi är överens om att många regeringar har svikit de här barnen, och vi hade kunnat göra mer även under den förra mandatperioden. Det var precis det jag sa.

Oavsett hur många ord och hur mycket engagemang och kraft vi har i den här kammaren måste vi också veta att åtgärderna gör skillnad för det enskilda barnet. Jag har under en period efterlyst information om hur vi vet att det som görs är kunskapsbaserat.

Varför får inte Socialstyrelsen i uppdrag att säkerställa att det finns kunskap och att det forskas där det inte finns kunskap? Varför säkerställer vi inte att det finns bättre verktyg och metoder och att rätt verktyg och metoder används både i det kommunala arbetet och inom den statliga barn- och ungdomsvården? Vi måste mäta att de fungerar.

Kvalitetsregister finns inom hälso- och sjukvården, men inte inom den sociala barn- och ungdomsvården. Vi behöver veta att vi faktiskt gör skillnad.

Vi har ett gemensamt engagemang för de här frågorna, jag, ministern och många fler i den här kammaren. Men vi vill veta att det som görs fungerar.

Det ska bli spännande att läsa hela rapporten från Riksrevisionen. Det har jag inte hunnit göra än. De pekar också på att in- och utskrivningarna behöver justeras. Det behövs en professionell rutin. Ministern hade kunnat ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram den redan när hon tillträdde. Det behövs ingen stor, statlig utredning för att ge en myndighet i uppdrag att ta reda på hur den faktiska kvaliteten mäts.

På tal om utredningar har man gått från förslag till beslut på tre månader när det gällde att inskränka rättigheter och införa visitationszoner. Men vi kan inte agera lika snabbt när vi ska bygga rättigheter.

Återigen: Hur mäter vi att den här lagstiftningen landar rätt tillsammans med övriga insatser?

Anf. 17 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! När jag började arbeta med att ta fram direktiven till det som ska bli framtidens barn- och ungdomsvård lät jag det ta extra mycket tid för att jag ville att just barnrättsorganisationerna skulle vara med. Deras röst var oerhört viktig. Det var också oerhört viktigt för mig att till exempel ha med Sis-tjejerna i dialogen. Jag lät det ta tid för att det var viktigt att de som jobbat nära barn och unga och att tjejer som själva varit på Sis fick säga sitt och beskriva vad de ansåg behövdes. Det syns i dag i direktiven. De tar sin utgångspunkt i vård och behandling och att man ska få hjälp utifrån de förutsättningar man har, till exempel en traumatisk barndom och övergrepp man kan ha varit utsatt för. Det innebär att vi nu tar viktiga steg.

Vi gör saker här och nu. Det vi gör i dag handlar delvis om att de killar – för det är oftast killar – som sitter på de högst säkerhetsklassade Sis-hemmen i dag inte kommer att kunna ha kontakt med omvärlden via elektronisk kommunikationsutrustning. Precis som någon sa här förut handlar det framför allt om dem, men inte enbart. Det handlar också om de tjejer – för det är framför allt tjejer, även om det också finns killar – som fortsatt utsätts för bland annat sexuella förövare. Det har skett under många år. Man ska verkligen skämmas över hur länge det har pågått.

Regeringen jobbar nu systematiskt och konsekvent för att förändra det här. Delar av detta kommer till exempel att gå att följa genom den nya socialtjänstdataregisterlagen som kommer att bli ytterligare ett instrument när man följer upp den vård som vi båda värnar om.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 9.)

§ 5 Ett utvidgat utreseförbud för barn

Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU24
Ett utvidgat utreseförbud för barn (prop. 2023/24:72)
föredrogs.

Anf. 18 MONA OLIN (SD):

Fru talman! Vi ska nu diskutera ett utvidgat utreseförbud för barn. Risken för att personer som är bosatta i Sverige ska utsättas för hedersrelaterat förtryck utomlands är särskilt stor för barn och unga. Vissa barn kan skickas till ett annat land på så kallade uppfostringsresor, och andra sänds utomlands för att könsstympas, bli bortgifta eller i extrema fall mördas.

En rapport från Socialstyrelsen, publicerad i juni 2023, visar att antalet kvinnor och flickor i Sverige som riskerade att bli utsatta för könsstympning år 2021 låg på mellan 13 000 och 23 000. Det exakta antalet personer som riskerar att föras ut ur landet mot sin vilja på grund av hedersrelaterat förtryck är svårt att fastställa.

Den 1 juli 2020 infördes nya regler om utreseförbud och tillfälligt utreseförbud i LVU. Reglerna om utreseförbud har till syfte att motverka hedersrelaterat våld och förtryck samt att förhindra att barn och unga förs utomlands för äktenskap eller könsstympning.

Om det finns en påtaglig risk för att någon som är under 18 år förs utomlands eller lämnar Sverige i syfte att ingå äktenskap eller en äktenskapsliknande förbindelse eller könsstympas ska han eller hon förbjudas att lämna Sverige.

Utreseförbud beslutas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden. I brådskande situationer kan socialnämnden besluta om tillfälligt utreseförbud.

Eftersom svenska myndigheter har mycket begränsade möjligheter att agera i andra länder om ett barn har förts utomlands eller har lämnat Sverige i syfte att ingå barnäktenskap eller könsstympas är Sverigedemokraterna positiva till det nya lagförslaget som innebär en utvidgning av det nu gällande utreseförbudet i LVU.

Lagförslaget innebär att utreseförbud kan beslutas om det finns en påtaglig risk för att ett barn förs utomlands eller lämnar Sverige och om det finns omständigheter som kan leda till att barnets hälsa eller utveckling skadas under utlandsvistelsen på grund av faktorer som motiverar vård enligt LVU. Det kan omfatta fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, bristande omsorg eller andra förhållanden i

boendemiljön. Det kan även handla om den unges missbruk av beroendeframkallande medel, kriminell aktivitet eller andra beteenden som är destruktiva för dennes sociala utveckling.

Den föreslagna utvidgningen motsvarar kriterierna för att besluta om vård enligt LVU med den skillnaden att det är riskerna i boendemiljön under en utlandsvistelse som ska bedömas i stället för riskerna i hemmet när det gäller brister i omsorgen. När det gäller den unges eget beteende är det riskerna under utlandsvistelsen som ska bedömas.

Förslaget innebär också att sekretess ska gälla för uppgifter om en individs personliga förhållanden hos Polismyndigheten i verksamhet som syftar till att verkställa utreseförbud. Dessutom utvidgas straffansvaret för egenmäktighet med barn till att omfatta handlingar där ett barn under 15 år förs bort eller undanhålls på ett sätt som förhindrar insatser enligt LVU. Lagförslaget syftar till att bland annat skydda barn mot skadliga utlandsvistelser och hindra att barn förs utomlands i strid med ett utreseförbud.

Det är hög tid att dessa redan utsatta barn och ungdomar får ett utökat skydd, och det är bra att lagförslaget kommit fram och ska träda i kraft redan den 1 juni i år. Jag vill yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 19 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Fru talman! Tvångsäktenskap och barnäktenskap är inte bara brott mot individens rättigheter, utan det underminerar också grunden för vårt samhälle, som bygger på principen om jämlikhet och alla människors lika värde. Varje gång ett barn eller en ung person tvingas in i äktenskap är det ett misslyckande för vårt samhälle.

Könsstympning är en annan form av barbari som drabbar främst flickor och unga kvinnor. Det är en brutal kränkning av deras kroppsliga integritet och utgör en ständig påminnelse om den strukturella ojämlikheten och diskrimineringen som kvinnor möter världen över.

Omvändelseresor, där barn och unga skickas utomlands för att tvingas in i religiösa eller kulturella normer mot sin vilja, är ytterligare ett sätt på vilket deras rättigheter kränks och deras frihet berövas.

Denna mångfasetterade problematik kräver en omfattande strategi för att bekämpas effektivt. Vi kan inte tillåta att våra barn och unga är offer för dessa grymheter, och det var därför den socialdemokratiska regeringen tog initiativ till den lagstiftning om utreseförbud som nu gäller i fyra år och vars syfte är att skydda varje barn från bortförande utomlands och säkerställa varje barns och ung persons rätt till ett liv fritt från förtryck och tvång.

Fru talman! Bortförande av barn och unga för att underkasta dem hedersförtryck är en plåga som strider mot vårt samhälles mest grundläggande principer om frihet och rättvisa. Varje fall är en hjärtslitande påminnelse om att det finns ett viktigt arbete att göra för att skydda de mest sårbara i vårt samhälle.

Lagen om utreseförbud ger socialnämnder rätt att besluta om utreseförbud om man misstänker att det finns en akut risk att ett barn förs utomlands för att ingå tvångsäktenskap eller könsstympas. En vuxen person som bryter mot utreseförbudet och ändå för barnet utomlands eller medverkar till det kan straffas med fängelse i upp till två år.

Det är en viktig lag, och det var ett viktigt steg. Men det har också blivit tydligt att lagstiftningen behöver utvidgas för att på ett bra sätt kunna möta detta komplexa problem och ytterligare stärka skyddet för våra barn och unga.

Fru talman! Organisationen Existera uppger att så många som 75 000 flickor och kvinnor i Sverige kan ha utsatts för könsstympning. Men problemet är globalt. Det är oerhört viktigt att vi med all kraft markerar mot könsstympning och stärker lagstiftningen för att skydda barn.

Därför är jag glad över att i dag få möjlighet att debattera den utvidgade lagstiftningen, som den socialdemokratiska regeringen utredde och förberedde under förra mandatperioden och som nu kan bli verklighet. Nu gällande utreseförbud och straffansvar för egenmäktighet med barn utvidgas. Ett utvidgat utreseförbud för barn är i grunden en viktig åtgärd för barn i vårt land som riskerar att fara illa till följd av andras övertygelse. Det kan, som ni säkert redan förstått, handla om tvångsäktenskap, barnäktenskap, könsstympning eller så kallade omvändelseresor.

Vi anser dock att det är olyckligt att det specifika omnämmandet av könsstympning i förslaget till lagtext har tagits bort. Därför yrkar jag bifall till reservation 1. I ärlighetens namn, fru talman, tror jag inte att regeringen egentligen har någon annan mening än vi socialdemokrater i den här frågan. Jag är övertygad om att regeringen också ser att könsstympning är en ondska som behöver bekämpas med de medel vi har tillgängliga. Däremot innebär valet att ta bort formuleringen om könsstympning i lagtexten, samtidigt som allt annat i princip står identiskt, att det finns utrymme för tvivel när lagen ska tillämpas. För oss är det viktigt att det är glasklart vad som gäller när vi nu beslutar om denna lag.

Med det sagt vill vi socialdemokrater ändå trycka på vikten av att få den här lagstiftningen på plats. Med lagstiftningen om ett utvidgat utreseförbud får vi ett välbehövligt ytterligare verktyg för att hantera situationer där barn riskerar att fara riktigt illa. Det är bra, och det är välbehövligt.

(Applåder)

Anf. 20 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! ”Larmet: 60-tal barn i Uddevalla försvunna sedan sommarlovet” – så löd rubriken på en artikel i fjol i en av mina lokaltidningar, nämligen Bohusläningen.

Jag är själv uppvuxen i Uddevalla. Det är ingen särskilt stor stad eller kommun. Lite drygt 57 000 invånare är folkbokförda i Uddevalla i dag. Om ett 60-tal barn försvinner sedan det senaste sommarlovet i en

kommun av Uddevallas storlek ska alla varningsklockor ringa.

Men larmklockorna ska såklart ringa bra mycket tidigare än så. Inget barn ska försvinna i Sverige. Inga skolbänkar ska gapa tomma efter ett sommarlov. Alla barn i Sverige ska få sina rättigheter respekterade. Därför är den proposition som vi nu debatterar så viktig. Ett utvidgat utreseförbud är oerhört betydelsefullt för att skydda barn från att föras utomlands för att exempelvis tvingas ingå äktenskap, utsättas för hedersförtryck eller skickas på uppfostringsresor.

Fru talman! Det är otroligt svårt att hjälpa ett barn som *blivit* fört utomlands. Därför är det så viktigt att jobba förebyggande och helt enkelt stoppa resor. Detta blir enklare att göra tack vare regeringens förslag om ett utvidgat utreseförbud.

Fru talman! Sedan den 1 juli 2020 har socialtjänsten möjlighet att ansöka om utreseförbud. Men bestämmelserna om utreseförbud omfattar endast resor där barn riskerar att föras utomlands i syfte att ingå barnäktenskap eller könsstympas. Det finns dessvärre betydligt många fler situationer som ger skäl till att skydda barn från att föras utomlands.

Regeringens förslag till nya bestämmelser om utreseförbud innebär därför en mycket vidare utformning jämfört med i dag. Enligt propositionen ska utreseförbud kunna beslutas för ett barn om det finns en påtaglig risk att han eller hon förs utomlands eller lämnar Sverige och att hans eller hennes hälsa och utveckling skadas under utlandsvistelsen.

Listan över vad som skulle kunna orsaka den skada som motiverar ett utreseförbud – utöver vad som anges i lagen redan i dag – föreslås vara omfattande. Den nya lagen anger att det kan röra sig om skada på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i boendemiljön. Det kan också handla om eget missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller något annat socialt nedbrytande beteende. Förslaget innebär att kriterierna för utreseförbud motsvarar de kriterier som finns för vård enligt LVU, självfallet dock med den skillnaden att det är riskerna under utlandsvistelsen som ska bedömas i stället för riskerna i hemmet.

Fru talman! Jag tror att det är mycket klokt att föreslå motsvarande kriterier för utreseförbud som för vård enligt LVU, detta av två huvudsakliga skäl. För det första är det både logiskt och rimligt att tröskeln för utreseförbud läggs på samma nivå som för vård enligt LVU. För det andra underlättas implementeringen av de nya bestämmelserna om utreseförbud av att kriterierna redan är etablerade och välbekanta. Det är min övertygelse att socialtjänsten och domstolsväsendet, tack vare att de är vana att tillämpa bestämmelserna för vård enligt LVU, utan problem kommer att kunna tillämpa de nya bestämmelserna om utvidgat utreseförbud. Bestämmelserna som föreslås ska träda i kraft redan den 1 juni.

Värt att nämna är att regeringen redan har gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram och sprida

kunskapsmaterial om det nya regelverket. Det är viktigt för att säkerställa att socialtjänsten runt om i Sverige känner till det utvidgade utreseförbudet och därmed direkt kan använda bestämmelserna för att skydda barn.

Fru talman! Efter att nu ha gått lite på djupet om vad de nya bestämmelserna säger vill jag återvända till grundproblemet, till varför utreseförbud behövs. När SVT i fjol kartlade barnbortföranden som hanterats av Utrikesdepartementet kom man fram till att det rörde sig om hela 916 barn på blott fem år, mellan 2018 och 2022. Det är en vedervärdigt hög siffra. Samtidigt vet vi att mörkertalet är väldigt stort. Klart är att problemet är mycket omfattande och framför allt kopplat till hedersproblematik, även om också allt fler barn förs bort i samband med vårdnadstvister.

Utreseförbud är en akut skyddsåtgärd. Långsiktigt måste vi fortsätta arbetet med att bekämpa grundorsakerna, först och främst hedersförtrycket, som blivit en vanlig företeelse i Sverige. Enligt organisationen GAPF, Glöm aldrig Pela och Fadime, kan en kvarts miljon unga i Sverige leva under hedersförtryck.

Fru talman! Åter till min födelsestad Uddevalla och det mycket stora antalet försvunna barn där! I tidningen Bohusläningens reportageserie i fjol framträdde en tydlig bild av varför antalet försvinnanden skenat. Det handlar i många fall om föräldrar som blivit rädda att socialtjänsten ska ta deras barn. De har skrämts upp av den omfattande och allvarliga desinformationskampanj som nu pågått i flera år. För att minska antalet försvinnanden är det därför också viktigt att bekämpa den så kallade LVU-kampanjen.

Därför är jag glad att statsrådet Waltersson Grönvall så aktivt har satt igång ett stort, omfattande och myndighetsövergripande arbete för att motverka desinformation. Att motverka desinformation och höja förtroendet för och tilliten till socialtjänsten är avgörande för att säkra att alla barn i Sverige får den hjälp och det skydd de behöver och har rätt till. Det utvidgade utreseförbudet är avgörande för möjligheten att se till att inga banker gapar tomma efter det nu annalkande sommarlovet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

I detta anförande instämde Jesper Skalberg Karlsson (M).

Anf. 21 ULRIKA WESTERLUND (MP):

Fru talman! Under 2021 och halva 2022 arbetade jag på MUCF, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, med en rapport om unga hbtqi-personers levnadsvillkor. En särskild del av rapporten rörde utsatthet för så kallade omvändelseförsök.

Som en del av vårt underlag använde vi resultat från nationella ungdomsenkäten, där vi hade lagt till frågor som handlade just om detta och om att bli förd utomlands. Nationella ungdomsenkäten riktar sig till unga mellan 16 och 25 år. Den görs vart tredje år och

är en del av det ungdomspolitiska uppföljningssystemet.

År 2021 skickades den till extra många unga, 12 000 personer, som tillsammans representerar unga i Sverige i åldersgruppen 16–25 år. Det var 50 procent som svarade. Resultaten visade att även om omvändelseförsök och att bli bortförd utomlands inte är något som drabbar någon stor grupp av Sveriges unga fanns det exempel på unga som hade utsatts för detta bland dem som svarade.

Cirka 1 procent av dem som svarade uppgav att de hade hotats med att skickas på uppfostringsresa, att föras ut ur Sverige i allmänhet eller att tvingas gifta sig. Cirka ½ procent uppgav att de faktiskt varit med om någon av dessa saker och inte bara hotats.

Samtidigt som vi arbetade med vår rapport på MUCF, arbetades det också med en promemoria på Socialdepartementet om utreseförbudet. Det är den som ligger till grund för förslaget som vi debatterar här i dag. Den förra regeringen tog initiativ till detta, och promemorian presenterades i maj 2022. Vi välkomnar naturligtvis att den nuvarande regeringen går vidare med frågan.

Fru talman! Miljöpartiet välkomnar propositionen som kommer att stärka barns rättigheter. Hittills har det varit möjligt att ge utreseförbud i samband med risk för barnäktenskap och könsstympning. Men problematiken är bredare, och barn och unga kan behöva skyddas från att föras bort även av andra skäl.

Det kan till exempel handla om just så kallade uppfostringsresor, omvändelseförsök i annat land eller situationer där barn av olika skäl, ibland hedersrelaterade, kan tvingas till situationer i hemlandet som kan likställas med misshandel av barn. Promemorian använde begreppet skadliga utlandsvistelser för barn för att klargöra att det kan röra sig om ett flertal olika situationer, som dessutom ibland kan förändras under vistelsens gång.

Propositionens förslag gäller barn och unga under 18 år. Ett flertal remissinstanser har lyft fram att åldersgränsen bör utvidgas från 18 till 20 år. Bland andra flera länsstyrelser, Jämställdhetsmyndigheten, GAPF, Rädda Barnen, Unizon och Sveriges ambassadörer i Beirut och Nairobi har framför detta. Jämställdhetsmyndigheten jämför med Storbritanniens reglering, där det inte finns någon åldersgräns.

Vi håller med om att 18 år är en för låg ålder för att ha som översta gräns. En ung människa som är utsatt för hårt tryck kan ha svårt att stå upp för sig själv och sätta emot även när hen har fyllt 18 år. Ett skydd bör därför finnas ytterligare ett par år. Vi håller med om att en rimlig gräns är 20 år, det vill säga fram till att den unge fyllt 21 år.

Regeringen skriver att eftersom utredaren enbart har tittat på utreseförbud för barn och inte för unga vuxna finns heller inte något beredningsunderlag för att behandla frågan inom detta lagstiftningsärende. Vi anser därför att regeringen bör titta på frågan särskilt och återkomma.

Fru talman! Miljöpartiet välkomnar förslaget om möjlighet till utvidgat reseförbud. Men parallellt finns också behov av ökade insatser för barn som mot sin eller en förälders vilja har förts bort och befinner sig utomlands, men utan möjlighet för svenska myndigheter att hjälpa dem hem igen.

Som Jämställdhetsmyndigheten beskriver i sin rapport, *När barn tvingas ta ansvar för sitt eget skydd*, kan barn och unga i sådana situationer utsättas för mycket svåra upplevelser. Jämställdhetsmyndigheten sammanfattar: ”isolering, kontroll, dödshot och andra former av psykiskt våld, liksom ekonomiskt våld, fysiskt våld, sexuella övergrepp, barn- och tvångsåktenskap och omvändelseförsök. Pojkar och unga män förs i högre grad än flickor och unga kvinnor till olika typer av uppfostringsanstalter, inte sällan med någon form av religiös inriktning. Det framkommer att det på sådana anstalter kan förekomma tvångsmedicinering, misshandel och brist på mat. För flickor och unga kvinnor på uppfostringsanstalter förekommer även oskuldskontroller.”

Med vissa länder har Sverige avtal för att myndigheter ska kunna bistå, men inte med andra. När barn förts till andra länder i strid med gällande lagstiftning kan det vara mycket svårt att ge det stöd som behövs för att de ska kunna komma hem igen. Vi vill att Sverige utökar sitt engagemang för att få till struktur för insatser och stöd till dessa barn.

Vidare krävs lagändringar som gör att barn som olovligt förts ut ur landet inte automatiskt skrivs ut från folkbokföringen och förlorar sitt svenska medborgarskap. Utredningen *Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap* (SOU 2021:2) föreslår att bestämmelserna om befrielse från svenskt medborgarskap i lagen om svenskt medborgarskap bör utökas med krav på barns samtycke och på att en befrielse inte får stå i strid med barnets bästa. Miljöpartiet anser att regeringen bör ta förslaget vidare och har också noterat att regeringen aviserat detta i en lagrådsremiss om ändringar i medborgarskapslagen.

Regeringen bör dessutom säkerställa att de utredningar och genomlysningar som gjorts, bland annat av Jämställdhetsmyndigheten, om myndigheters rutiner och handläggning av bortförandeärenden följs upp och leder till förbättringar.

Miljöpartiet anser att ett permanent samordningscentrum bör inrättas som hjälper barn och ungdomar som förts utomlands i hedersrelaterade syften att komma hem. Även ett nationellt uppföljningssystem av ärenden där ett barn eller en vuxen har blivit bortförd bör inrättas.

Fru talman! För att den nya lagstiftningen ska fungera väl är det högst angeläget att socialtjänsten har de resurser som krävs för att hantera den. Dels krävs rimligtvis utbildning i vad den innebär, dels krävs utvecklade arbetssätt och resurser för att de barn som behöver detta skydd verkligen ska få det.

Vi anser därför att regeringen snarast och fördjupat bör undersöka vilka resurser som behövs för att

möjliggöra att lagstiftningen kan tillämpas på det sätt som det är tänkt.

Vi välkomnar att Socialstyrelsen i mars i år fick i uppdrag att ta fram och sprida kunskapsmaterial om det föreslagna nya regelverket om ett utvidgat utreseförbud för barn, men anser också att regeringen måste skjuta till tillräckligt med resurser.

Jag står bakom Miljöpartiets samtliga reservationer men yrkar bifall till reservation 3.

Anf. 22 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Jag instämmer i det som föregående talare har sagt om att det är bra att lagstiftningen nu kommer på plats. Det är en lag som kommer att göra att färre flickor och pojkar riskerar att föras utomlands. Det är en lag som utvidgar möjligheten för socialtjänsten att ansöka om utreseförbud. Det är väldigt bra att den kommer på plats före sommaren 2024.

Det ska göra att färre barn förs utomlands på grund av att föräldrarna vill skicka dem utomlands på omvårdelseterapi, på uppfostringsresa, för äktenskap eller äktenskapsliknande förhållanden eller för könsstympning. Oavsett skäl är det väldigt bra för det enskilda barnet. Det är ett bra skydd för samtliga barn som bor i Sverige.

Samtidigt är det viktigt att man i detta arbete i det dagliga arbetet i våra kommunala verksamheter fortsätter att arbeta och samverka med föräldrar. Det handlar om att jobba med föräldrautbildning och att tillsammans med andra samverkansorganisationer stärka och förtydliga föräldrarollen. Det gäller att tidigt ge stöd till barn och unga och deras föräldrar i kontakterna med BVC och förskola. Barn har rätt att leva sitt liv i trygghet på det sätt som de vill leva.

Jag vill lägga till i den här debatten att det är viktigt att vi i Sverige framöver går vidare med att se över att kriminalisera omvårdelseterapi i Sverige. Det gäller att sända ytterligare en signal, och det är viktigt att människor känner till att det inte är okej att utsätta sina barn för detta.

Det är en viktig lag som är på plats. Det är bra att det blir före sommaren 2024. Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 23 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut. Jag ställer mig bakom regeringens förslag till lagändringar, och jag yrkar avslag på samtliga reservationer. Vi kristdemokrater gör det för att vi vill skydda barn från att utsättas för exempelvis barnåktenskap vid utlandsvistelser.

Fru talman! Som kristdemokrat talar jag gärna om familjepolitik och då självklart om barnens bästa. Det handlar om att barn är våra viktigaste medborgare, att alla barn är lika mycket värda och att barn som får en trygg och säker uppväxt också bidrar till ett tryggt samhälle. Det gäller självklart barn i alla familjer. Föräldrar är såklart nyckelpersoner för att ge barnen detta. Men när föräldrarna inte klarar det eller riskerar att

fatta beslut som kan drabba barnen negativt måste samhället agera.

När vi i dag debatterar är det ännu en gång med barnens bästa i fokus. Lagförslaget kommer att innebära ett starkare skydd mot att föräldrar, anhöriga och övriga vuxna utsätter barn för skadliga utlandsvistelser.

Flera remissinstanser har ställt sig positiva till föreslagna ändringar i lagen. Låt mig bara läsa några rader utifrån Unicef i Sveriges remissvar: ”UNICEF Sverige menar att en utvidgning av utreseförbudets tillämpning ligger i linje med barnets rättigheter enligt barnkonventionen. Barnkonventionen är tydlig med att barn ska skyddas från alla former av våld, övergrepp, vanvård eller försumlig behandling. Vi delar därför utredningens bedömning att en utvidgning av utreseförbudet, där fler former av utsatthet och kränkningar än idag ingår, behövs för att skydda barn mot skadliga utlandsvistelser.”

Den 1 januari 2020 blev äntligen barnkonventionen svensk lag. Det var ett förslag som Kristdemokraterna varit pådrivande i, och vi hade stor delaktighet i att det till sist blev verklighet. Men en sådan lagförändring får aldrig bara bli en symbolisk handling och en pappersprodukt. Det krävs att den också efterföljs. Propositionen som vi i dag behandlar blir en förstärkning av att barnkonventionen efterföljs och ett bevis på att den också fungerar i verkligheten.

Samtidigt pågår ett arbete då Socialstyrelsen så sent som i mars i år, 2024, fick i uppdrag att ta fram och sprida kunskapsmaterial om det föreslagna nya regelverket om ett utvidgat utreseförbud för barn. Socialstyrelsen ska, när uppdraget utförs, inhämta kunskap och synpunkter från Linköpings universitet och Barnafrid, ett nationellt centrum för kunskap om våld mot barn, samt föra dialog med Jämställdhetsmyndigheten, Barnombudsmannen och Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd. Uppdraget ska slutredovisas den 31 mars 2027. Det är bra att regeringen gett myndigheten i uppdrag att sprida kunskap om det nya regelverket och att även inhämta kunskap från expertmyndigheter och universitet.

Fru talman! Utifrån vad vi har hört i tidigare anföranden och med anledning av det förslag som regeringen lagt fram vill jag igen bara yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Ett barn ska alltid få vara ett barn. Oavsett under vilka familjeomständigheter ett barn lever ska det få vara barn och inte utsättas för vare sig fysisk eller psykisk misshandel, såsom ofrivilliga ingrepp eller tvångsåktenskap.

Därför välkomnar vi förslaget till lagändringar i brottsbalken för att skydda barn mot skadliga utlandsvistelser och förhindra att de över huvud taget förs utomlands i strid med utreseförbudet. Som kristdemokrat, mamma och medmänniska anser jag att barnen är våra viktigaste medborgare och vår framtid. Vi ska göra allt för att de ska få en trygg och säker uppväxt. (forts. § 7)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.53 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 6 Frågestund

Anf. 24 TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av statsrådet Carl-Oskar Bohlin, finansminister Elisabeth Svantesson, statsrådet Acko Ankarberg Johansson och statsrådet Johan Forssell.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier. Statsrådet Carl-Oskar Bohlin besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Bostadsbyggandet och tillväxten

Anf. 25 MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Jag vill rikta min fråga till finansminister Elisabeth Svantesson. I veckan presenterade vi socialdemokrater vår vårmotion och vårbudget. Vi fokuserar på de stora problemen som Sverige har: sjukvårdskrisen, kriminaliteten, kostnadskrisen och tillväxten. Jag skulle vilja ställa en fråga om det senare, det vill säga tillväxten.

Det kommer ny statistik igen som visar att Sverige haft en negativ tillväxt fyra kvartal i rad, bland de sämsta i hela Europa. En av de faktorer som driver ned tillväxten i Sverige är byggkrisen. Det är det lägsta bostadsbyggandet sedan 90-talet. Bostadsbyggandet har avstannat.

Om regeringen ser detta undrar jag: Varför gör man inget för att få igång bostadsbyggandet? Varför fanns det inte en enda ny åtgärd i regeringens vårbudget för att få fart på bostadsbyggandet i Sverige?

Anf. 26 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, Mikael Damberg, för frågan! Det allra viktigaste för att få igång byggbranschen igen, så att det byggs mer, är såklart att inflationen och räntorna går ned. Det är helt beroende av detta. En låg efterfrågan och höga kostnader för att bygga gör att man bygger mindre. Därför är just inflationen och också räntorna det viktigaste.

När det gäller tillväxt är det just som Mikael Damberg säger. Sverige är väldigt räntekänsligt. Svenska hushåll och företag är räntekänsliga – mycket mer än

vad man är i många andra länder. Det är korta räntebindningstider och höga lån.

Vi ser att vi nu långsiktigt ska bygga Sverige rikare och starkare. Här har vi en agenda just för att bygga tillväxten på kort och lång sikt. Då handlar det om strukturreformer, till exempel på bostadsområdet. Men det handlar också om infrastruktur, forskning, skatter och regelförenkling.

Anf. 27 MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Det verkar som att finansministern inte riktigt ser hur verkligheten ser ut. Vi har totalstopp i bostadsbyggandet i Sverige.

I går kom ny konkursstatistik som visar att konkurrensen i byggsektorn och småhusbyggandet bara rusar. Sju företag går i konkurs varje dag, och regeringen tittar bara på. Detta leder till att byggnadsarbetarna blir arbetslösa.

Vi har ett förslag om att införa en platsgaranti för lärlingar, så att inte de som går på byggprogrammet i dag ska tappas ut ur byggbranschen och det därmed blir ännu dyrare att bygga i framtiden. Hur ser finansministern på det?

Anf. 28 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag är beredd att titta på och gå igenom alla goda förslag som kan underlätta till exempel för bostadsbyggandet. Som jag tidigare nämnde är det viktigaste när det gäller detta att få ned inflationen – det är verkligen så det är. Att gå in med 30–40 miljarder i något slags tillfällig subvention – och då också se till att ekonomin får högre inflation och högre räntor – vore ett problem.

Vi förändrar rot. Vi ser till att det finns mer byggbar mark och annat för att det, när det nu vänder, ska gå ännu fortare. Men jag är beredd att kolla på alla goda förslag, även Socialdemokraternas.

Tullverkets befogenheter

Anf. 29 PER SÖDERLUND (SD):

Herr talman! Min fråga går också till finansministern. Tillsammans med Sverigedemokraterna har regeringen gjort stora satsningar på rättsväsendet för att komma till rätta med den organiserade brottsligheten i Sverige. Som alla vet kommer en stor del av gängens pengar från droghandel, och beslag av narkotika ökar.

Tullverket har en viktig roll i att i ett tidigt skede stoppa införsel av illegala varor till landet. Tullverkets befogenheter har inte följt samhällsutvecklingen, och detta behöver prioriteras i mycket större utsträckning än vad som har gjorts historiskt.

Nu tar vi tag i problemen. Den 11 april överlämnade regeringen propositionen om en ny tullbefogenhetslag. Lagen ska ge tulltjänstemän bättre förutsättningar att möta den ändrade samhällsutvecklingen. Bland annat införs utökad rätt för tulltjänstemän att använda våld i tjänsteutövningen, nya möjligheter att

stoppa transportmedel och större möjligheter att kontrollera försändelser som förs in i och ut ur landet.

Jag vill fråga finansministern om hur arbetet fortlöper och vilka ytterligare verktyg och befogenheter som kan komma att bli aktuella på området för att skapa ett tryggare Sverige.

Anf. 30 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, Per Söderlund, för frågan! Sverige befinner sig på många sätt i ett nödläge. Vi har gängkriminalitet. Barn dödar barn. Vi har terrorhotnivå. Vi har en mängd problem. En stor orsak till detta handlar om pengar. Det är pengar som göder gängen. Men det är också narkotika, vapen och annat som ser till att detta kan fortsätta.

Vi jobbar systematiskt med lagstiftning, med det brottsförebyggande men också med att bekämpa den kriminella ekonomin på olika sätt. Tullen är otroligt viktig i detta. Det är därför de får mer resurser. Precis som Per Söderlund nämnde har vi en ny lagstiftning som kommer på plats i höst. Det är en helt ny lagstiftning. Förut har det varit olika lagstiftningar för Tullverket.

Nästa steg, frågade ledamoten om. Det handlar om att kriminalisera utförsel av stöldgods. Det är inte kriminaliserat i dag. Detta tror vi är en viktig del i det fortsatta arbetet, så att inte båtmotorer och annat i stora mängder fraktas över vår landsgräns.

Anf. 31 PER SÖDERLUND (SD):

Herr talman! Tack, finansministern, för svaret! När Öresundsbron byggdes fanns det ingen tanke på att ha gränskontroller på bron. I dag är det otänkbart att inte ha sådana kontroller där.

Tullverket har föreslagit ökade anslag om cirka 500 miljoner kronor för 2025 och därutöver ytterligare anslagsökningar de följande åren. Det kan låta som mycket pengar. Men då ska man komma ihåg att Tullverket, som har ett anslag på knappt 3 miljarder, beräknas ha en samhällsnytta på ungefär 10 miljarder kronor. Det är alltså ganska bra utväxling på de pengarna.

Jag vill därför fråga om finansministern ser några ytterligare steg, utöver dem som vi nyss såg, just för att det är ett sådant viktigt område.

Anf. 32 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar för frågan. I vårändringsbudgeten ser vi nu till att stärka Tullverket ännu mer, och jag utesluter inte att det efter höstens budgetförhandlingar med Per Söderlunds parti kan behövas mer. Ska man kunna göra sin uppgift måste man ju ha pengar och resurser för det.

Vi satsar stort och brett för att komma åt den kriminella ekonomin, och då är Tullverket väldigt viktigt. Tullverkets fokus har blivit ännu mer på just detta – att komma åt vapen, narkotika och faktiskt också en hel del kontanter.

Läget i vården

Anf. 33 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Acko Ankarberg Johansson. Vårdförbundet har räknat ut att deras grupper jobbar ungefär 3 miljoner timmar övertid per år. Nu har de tagit till stridsåtgärder – övertidsblockad. Det är helt rimligt.

Arbetsmiljön är den stora frågan inom vården. Det har påpekats jättelänge. Trots ökade behov blir vårdplatserna allt färre, och det handlar förstås om bristen på personal. Vi har en nationell vårdkris. Detta är vi många som trycker på om. Överbeläggningarna på landets sjukhus ökar. Intensivvårdsplatserna minskar och är färre än före pandemin. Jag måste säga att jag blir lite oroad. Facken trycker på – det vill säga Kommunall, Vårdförbundet och Läkarförbundet – och larmar om det allvarliga läget.

Nu har ni gått in med ytterligare 6 miljarder, som absolut inte kommer att innebära någon ändring när det gäller det elände som vi ser. Det är fortfarande 6 000 varslade inom vården. Hur tänker ni vända skutan?

Anf. 34 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Det som berör avtalen mellan arbetsmarknadens parter kan jag inte kommentera – detta är inte en fråga för vare sig riksdagen eller regeringen. Men precis som ledamoten säger är arbetsmiljöfrågorna centrala. Vi har många gånger i denna kammare tagit upp hur viktigt det är att man kan gå till jobbet, arbeta sin tid och vilja komma tillbaka och att man inte blir inkallad när man skulle ha sin lediga dag. Det har gällt tidigare när jag har stått i kammaren, och det gäller fortfarande.

Detta är en prioriterad fråga, och vi kommer att återkomma från regeringens sida när Nationella vårdkompetensrådet inom en månad kommer med sin rapport för att se vilka förslag vi kan få med regionerna på. Det är ändå de 21 regionerna som enligt lag har ansvar för sjukvården.

Jag hoppas att vi gemensamt kan hitta vägar framåt, för detta är helt avgörande frågor för hälso- och sjukvården.

Anf. 35 KARIN RÅGSJÖ (V):

Herr talman! Jag anser, Acko Ankarberg Johansson, att ni tillsammans med SD har det övergripande ansvaret när det råder en så allvarlig kris inom sjukvården. Man kan alltid bolla över ansvaret till regionerna helt och hållet, vilket ni gör ganska flitigt. Man kan också prata om brist på effektivitet och om att det vimlar av administratörer i hela sjukvården; det är väldigt luddiga ord. Jag tycker dock fortfarande att detta är väldigt ansvarslost. Vi har en vårdkris, och det blir sämre och sämre. Var är lösningarna från regeringen och SD?

Anf. 36 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för kompletteringen.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen ska alla få en god vård på lika villkor. Där framgår också att det är regionerna som har ansvaret. Men när inflationen påverkade regionerna – faktiskt mer än den påverkade primärkommunerna – var det nödvändigt att stötta regionerna, vilket vi gör med sammanlagt 9 miljarder i ett sektorsstöd som regionerna direkt kan använda för att betala för konsekvenserna av inflationen. Det handlar inte om kostnadsökningen i sig, utan det är pensionsavtalet som drabbar dem. Därför behöver de varenda krona av de 9 miljarder som regeringen har gett dem.

Utbetalning från EU:s återhämtningsfond

Anf. 37 MARTIN ÅDAHL (C):

Herr talman! Jag har frågor till finansministern gällande den historiska återhämtningsfond som EU upprättat, som är till för att minska klimatutsläppen. Totalt är det 750 miljarder euro i unionen, och det är 35,5 miljarder kronor som ska tillkomma till Sverige, enligt Ekonomistyrningsverkets senaste beräkning. Men eftersom regeringens politik har inneburit att utsläppen nästa år kommer att öka med nästan 5,3 miljoner ton – 17 gånger flygets utsläpp – hävdar flera remissinstanser, bland annat Naturvårdsverket, att det finns risk för att delar, kanske rent av stora delar, av detta inte kommer att kunna betalas ut.

Jag vill fråga finansministern: Hur mycket har betalats ut hittills? Enligt planen skulle 21 miljarder betalas ut före årsskiftet. Har de betalats ut?

Jag vill också fråga: Hur mycket av de 35,5 miljarderna kommer Sverige att förlora? Det är ju 170 miljarder kronor i veckan som vi ska få tillbaka av EU-pengar för att klara våra klimatinsatser. Hur mycket av dessa pengar kommer vi att förlora? Är det hundratals miljarder, miljarder eller tiotals miljarder?

Anf. 38 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar Martin Ådahl för en viktig fråga.

Det pågår just nu ett arbete och en diskussion med kommissionen som handlar om att byta ut en av många åtgärder som finns i återhämtningsplanen, nämligen reduktionsplikten. Varför görs detta arbete? Den förra regeringen, med stöd av exempelvis Martin Ådahl, hade ju en reduktionspliktskurva som gick ganska rakt upp i skyn, vilket ledde till väldigt höga priser. För att underlätta för människor som bor på landsbygden eller är beroende av sin bil har vi förändrat reduktionsplikten. Den 1 januari blev dieseln 4 kronor billigare.

Detta kräver att vi byter ut det som Socialdemokraterna gjorde i sin plan. Mycket håller vi med om, men just detta byter vi ut. Vi diskuterar nu med kommissionen vad vi ska göra i stället.

Jag kommer att återkomma till riksdagen. Jag har också sagt i både EU-nämnden och finansutskottet att vi självklart återkommer när detta är klart. Det är dock inte bråttom – senast 2026 ska alla ansökningshandlingar vara inne.

Anf. 39 MARTIN ÅDAHL (C):

Herr talman! Nu är problemet att regeringens politik har ökat utsläppen. Man har ersatt reduktionsplikten med ingenting. Man har tagit bort klimatbonusen för elbilar och ersatt den med ingenting. Det innebär att andelen bensin- eller dieslbilar ökar bland de nya bilarna. Utsläppen rusar, och Sverige har ingenting att ersätta det med. Vi får hela tiden höra att det kommer senare.

Jag fick inte svar på någon av mina frågor, så jag upprepar dem.

För det första: Hur mycket har betalats ut hittills? Andra länder har fått ut sina pengar. Hur mycket av de 21 miljarderna – de 170 miljonerna i veckan – är på väg ut till Sverige?

För det andra: Hur mycket är det? Finansministern måste kunna ha någon uppfattning. Är det hundratals miljoner, miljarder eller tiotals miljarder? Svenska folket förtjänar att få höra någon uppfattning om hur mycket pengar Sverige förlorar.

Anf. 40 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Om ledamoten hade lyssnat hade han hört att vi nu för en diskussion med kommissionen. Mitt mål är att Sverige inte ska förlora någonting alls.

Vi diskuterar nu andra åtgärder för att kunna byta ut den plan som den socialdemokratiska regeringen sa till mig, när jag var i opposition, att man kunde ändra i efterhand. Det fick jag löfte om i finansutskottet. Dessvärre var det inte så enkelt. Vi gjorde dock helt rätt som förändrade reduktionsplikten, för den drev människor till att bli ännu fattigare.
(Applåder)

Samhällets beredskap för kris och krig

Anf. 41 EMMA BERGINGER (MP):

Herr talman! Min fråga går till ministern för civilt försvar, Carl-Oskar Bohlin.

Förra veckan presenterade vi i Försvarsberedningen vår slutrapport. En av de bästa sakerna med rapporten är en överenskommelse om stora tillskott till det civila försvaret, som trappas upp. Från år 2028 kommer minst 15 miljarder per år att läggas på det civila försvaret.

Samtidigt bygger det civila försvaret i stor utsträckning på att vi har ett samhälle som fungerar i fred. Tyvärr ser läget i Sverige inte bra ut. Vi har en vård som håller på att gå sönder, en undermålig järnvägsinfrastruktur som gör att det inte går att lita på att tåget går i tid ens i fred och en skola som inte har resurser att ge alla barn nödvändiga kunskaper och stöd under deras uppväxt.

Regeringen har genom sina budgetar visat en ovilja att satsa nödvändiga ekonomiska resurser på vården, infrastrukturen, skolan och klimatomställningen. Min fråga är därför hur regeringen har tänkt sig att dessa verksamheter ska kunna hantera ett läge med höjd beredskap och ytterst krig.

Anf. 42 Statsrådet CARL-OSKAR

BOHLIN (M):

Herr talman! Tack, Emma Berginger, för frågan!

Låt mig börja med att säga att det är hoppingsivande att Sveriges åtta partier har kommit samman när det gäller de försvars- och säkerhetspolitiska frågorna i en svår och allvarstygnd tid. Detta är i grunden bra.

Det är också bra att man tar ett holistiskt grepp om Sveriges totalförsvar. Man konstaterar behovet av det civila försvaret som en förstärkande funktion för hela samhället.

Men det är också så att det som ska finansiera det civila försvaret ska gå till de tillkommande uppgifterna. Det handlar inte om den ordinarie verksamheten utan om den alternativa planläggningen. Det gäller alternativa ledningsplatser, robusthet och redundans som krävs för att klara krigets krav. Den ordinarie verksamheten finansieras på ordinarie sätt.

Anf. 43 EMMA BERGINGER (MP):

Herr talman! Under Försvarsberedningens arbete blev det väldigt tydligt att regeringspartierna inte är beredda att hitta en bred överenskommelse som garanterar att de stora satsningar som nu görs på försvaret – såväl det militära som det civila – finansieras på ett sätt som garanterar att inte vården, skolan, omsorgen och klimatomställningen drabbas. Jag vill därför fråga ministern hur regeringen ska kunna säkerställa att viktiga samhällssektorer som vård, skola, omsorg, infrastruktur och klimatanpassning inte drabbas negativt av de stora satsningarna på försvaret.

Anf. 44 Statsrådet CARL-OSKAR

BOHLIN (M):

Herr talman! Den här regeringen har klarat av att finansiera historiska försvarssatsningar utan särskilda beredskapsskatter, om det är detta riksdagsledamoten frågar efter. Samtidigt kan jag konstatera att vi tillför rekordstora medel i generella statsbidrag till kommuner och regioner för att klara välfärdens kärna. Det går att göra både och om man klarar av att politiskt prioritera.

Bekämpande av den kriminella ekonomin

Anf. 45 BORIANA ÅBERG (M):

Herr talman! Min fråga till finansminister Elisabeth Svantesson.

Den organiserade brottsligheten har tillåtits växa under lång tid, och den har blivit systemhotande. Dödsskjutningar, sprängningar och rekrytering av barn till kriminella gäng hotar vår trygghet och säkerhet och hela vårt samhälle.

De kriminellas drivkraft är pengar. Den organiserade brottsligheten beräknas omsätta uppåt 150 miljarder kronor i brottsvinster varje år. Det är ofantligt mycket pengar; det är mer än hela försvarsbudgeten. Därför undrar jag vad regeringen gör för att strypa den kriminella ekonomin.

Anf. 46 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar Borian Åberg för frågan.

En av de allra viktigaste uppgifterna för regeringen och för våra fyra samarbetspartier är att göra Sverige tryggare igen. Sverige har blivit farligare under många år, men utvecklingen måste vändas.

Det som är tydligt är det som Borian Åberg nämner, nämligen att det handlar om pengar. Gångkriminella rånar våra välfärdssystem och bedrar äldre. Listan kan göras hur lång som helst.

Det vi nu arbetar med systematiskt – och vi tar delvis över en del av vad den förra regeringen gjorde – är att öka tempot, arbeta i bredare form och göra mer. Vi jobbar systematiskt med alla myndigheter för att se vilken lagstiftning som saknas så att den kriminella ekonomin verkligen stryps. Det är en prioritet för mig. Narkotika är en del, men det mesta handlar om helt andra saker. Här måste kranarna till välfärdssystemen verkligen skruvas åt.

Anf. 47 BORIANA ÅBERG (M):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Felaktig folkbokföring har visat sig vara ett verktyg för kriminella gäng och för andra välfärdsbedrägerier. Hur fortskrider arbetet med att få en korrekt folkbokföring?

Anf. 48 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! I det här arbetet ansvarar jag för fyra olika myndigheter som jobbar med att strypa den kriminella ekonomin. Utbetalningsmyndigheten, som precis har kommit på plats, ska se till att man inte fuskar med olika bidrag. Det handlar också om Skatteverket, Tullverket och Kronofogden.

Skatteverket har en otroligt viktig uppgift att se till att rätt person bor på rätt ställe och att rätt person är i Sverige. Detta har verket fått betydande resurser för, och man jobbar aktivt. Vi har gett verket bättre verktyg lagstiftningsmässigt, så att man kan komma åt problemet, bland annat genom att dela mer information med andra myndigheter.

Vårdens inflationskostnader

Anf. 49 PAULA ÖRN (S):

Herr talman! Min fråga går till sjukvårdsministern.

Vi minns statsministerns löfte om att den här regeringen lägger fram den budget som innebär att vi inte säger upp människor i den svenska sjukvården. Trots det fortsätter de massiva nedskärningarna.

I Västra Götalandsregionen, som jag kommer från, har man för 2024 en pensionskostnad på 12 miljarder kronor orsakad av inflationen. När inflationen kommer ned på normala nivåer kommer pensionskostnaden att vara ungefär 6 miljarder. Man har alltså en överkostnad, orsakad av inflationen, direkt orsakad av Rysslands anfallskrig i Ukraina, på 6 miljarder.

Regeringen skjuter i vårbudgeten till 1 miljard till Västra Götalandsregionen. På vilket sätt anser statsrådet att regeringen tar sitt ansvar när överkostnaden är 6 miljarder och man skjuter till 1 miljard?

Anf. 50 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Det är besvärande för regionerna med inflationen, samtidigt som de har stora behov av att både behålla personal och öka vårdkapaciteten. Det som händer samtidigt är mycket besvärande och tungt för regionerna, inte minst utifrån att de själva har skrivit på ett avtal om pensionerna som är jättebra för medarbetarna – inte tu tal om annat – men inflationens konsekvens är att de skrivs upp med så stora belopp. Några få regioner har tagit höjd för detta, och det innebär att några regioner inte behöver göra en enda besparing och klarar också inflationens konsekvenser på pensionskostnaderna. Andra regioner gör inte det.

Regeringen har ändå valt att gå in och stödja alla regioner. Oavsett om de klarar sig utan hjälp eller om de behöver hjälp stöttar vi med sammantaget 9 miljarder. Det gäller de 3 vi aviserade i höstas, men som gäller för i år, och de 6 som ingår i vårändringsbudgeten. Även om vi inte har ingått avtal är det en statlig uppgift att stödja regionerna så att de klarar inflationens konsekvenser.

Vi hoppas att inflationen är lägre så att vi återgår till normal tillvaro för regionerna och för pensionskostnaderna.

Ökat bistånd till Ukraina

Anf. 51 YASMINE ERIKSSON (SD):

Herr talman! Jag riktar min fråga till bistånds- och utrikeshandelsministern.

I tider av kris och krig bör Sverige och andra demokratier agera solidariskt till försvar mot de folkrättsvidriga kränkningarna som Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina innebär.

Sverigedemokraterna har tillsammans med regeringen lagt fram åtskilliga stödpaket för att stödja Ukraina militärt. Tillsammans med andra EU-länder har Sverige också enats om ett långsiktigt finansiellt stöd. Det är åtgärder som är nödvändiga för att värna Ukrainas och vår egen säkerhet.

Ukraina är nu den största enskilda mottagaren av svenskt bistånd. Det är bra. Men vi behöver vara beredda att gå mycket långt för att förhindra att Putin vinner framgång i angreppskriget mot Ukraina. När omvärldsläget är extraordinärt behöver vi vara beredda att göra anpassningar. En sådan anpassning vore att om

möjligt rikta en ännu större andel av det svenska biståndet till Ukraina.

Är ministern beredd att tillsammans med Sverigedemokraterna verka för att om möjligt rikta en ännu större del av biståndet för att möta Ukrainas behov?

Anf. 52 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Jag tackar Yasmine Eriksson för frågan.

Jag kan bara instämma i den bakgrund som ges här. Vi har gjort stora förändringar i biståndspolitiken sedan valet 2022. Det är precis som beskrivs, nämligen att Ukraina är i dag den största mottagaren av svenskt bilateralt bistånd, och det kommer att fortsätta att vara så. Sverige är en stor givare. Totalt sett uppgår vårt samlade svenska stöd till nästan 40 miljarder. Om vi tittar på hur mycket vi ger i förhållande till vår bnp är Sverige på topp tio.

Men det här räcker inte, utan vi måste göra mer. Jag är öppen för alla initiativ att kanalisera ytterligare medel till Ukraina. Det är inte för att återuppbygga det som har varit, utan det är för att klara den humanitära situationen och bygga motståndskraft. På sikt handlar det om att bygga upp Ukraina till att bli något mer modernt och hållbart än vad det var tidigare.

Här måste vi också hitta helt nya synergier tillsammans med näringslivet, få in mer av handel, marknads ekonomi, privata investeringar. Om vi gör allt det kommer vi att klara den historiskt svåra men viktiga uppgiften.

Spelskattens effekter på hästnäringen

Anf. 53 HELENA VILHELMSSON (C):

Herr talman! I eftermiddag kommer vi här i kammaren att fatta beslut om höjd spelskatt från 18 till 22 procent. Det kan tyckas vara en mindre summa, med tanke på att skattesatsen har legat still de senaste åren.

Men det finns en hake här; skatten höjs lika mycket rakt över, det vill säga både på vadhållning och på onlinespel – casino och dylikt.

Spelbolaget ATG, som ägs av hästnäringen, får en direkt minskad inkomst på 200 miljoner kronor, och delar av det tappat sker redan i år.

Överskottet från ATG går direkt tillbaka till hästnäringen. En näring med över 300 000 hästar i Sverige är jobbskapande på landsbygden, och ATG är med och sponsrar landets travbanor och all utveckling däromkring. Travnäringen får inga övriga direkta bidrag från staten; det får annan idrottsverksamhet. Skatten på onlinespel hade kunnat höjas, medan skatten på vadhållning hade kunnat bibehållas. Det är vad vi i Centerpartiet föreslår i vår följdmotion som tas upp i eftermiddag.

Med den här skattehöjningen riskerar Tidöregeringen att äventyra en stabil näring på landsbygden. Jag undrar vad finansministern har för syn på detta och hur man tänker kompensera travnäringen.

Anf. 54 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar Helena Vilhelmsson för en klok fråga.

Skatten höjs med några procentenheter, och det tror vi är rätt. Det är ett sätt att finansiera mycket av det vi behöver göra. Det finns stora utmaningar i Sverige med pengar till försvaret, polisen, rättsväsendet och andra delar.

Den fråga som Helena Vilhelmsson var inne på är viktig. Självklart kommer vi att följa frågan mycket noga och se så att den inte slår fel. Hästnäringen är en stor och viktig näring för många. Men vi ska komma ihåg vad de fyra partierna har gjort, till exempel sänkt reduktionsplikten och höjt gränsen för moms. Detta kommer att underlätta för flera av företagen.

Helena Vilhelmsson kan vara säker på – och jag är glad att hon har lyft upp frågan – att jag kommer att följa frågan mycket noggrant. Jag vet att hästnäringen är viktig, och vi vill fortsätta att underlätta för näringen.

Den cirkulära ekonomin

Anf. 55 AMANDA PALMSTIERNAN (MP):

Herr talman! Min fråga går till finansminister Elisabeth Svantesson.

Man kan inte äta pengar. Ekonomin är beroende av naturen. Miljöpartiets språkrör Amanda Lind sa häromdagen att det är politikens uppgift att se till att ekonomin håller sig inom naturens gränser. Miljöpartiet är för en miljösmart och socialt hållbar utveckling av ekonomin, och en viktig del i detta är att ställa om från en linjär ekonomi till en cirkulär ekonomi.

Sedan regeringen tillträdde har flera stöd för cirkulär ekonomi rivits bort, och man har också motarbetat regleringar. Till exempel höjdes momsen på reparationer, och det gör att det har blivit dyrare att laga skor, kläder och cyklar.

Sverige har också tack vare regeringen som enda land i EU röstat nej till en lag som säger att företag ska hålla koll på att det inte finns miljöförstöring eller barnarbete i värdekedjorna. Det försvårar ju för en cirkulär ekonomi.

Varför motarbetar finansministern cirkulära affärsmöjligheter?

Anf. 56 Statsrådet CARL-OSKAR

BOHLIN (M):

Herr talman! Vår bild är inte att vi motarbetar cirkulär ekonomi.

När det gäller frågan om hushållens ekonomi kan man precis som frågeställaren konstatera att nej, man kan inte äta pengar. Men man kan heller inte tanka bilen med mat. Det vill säga att regeringens åtgärder för att stärka hushållens ekonomi sker på bredden.

Vi vill underlätta och skapa bättre köpkraft. Vi sänker skatten för låg- och medelinkomsttagare för att ge bättre utrymme i hushållens ekonomi för att till

exempel kunna konsumera på ett mer hållbart och ansvarsfullt sätt.
(Applåder)

Bristen på Ozempic

Anf. 57 KJELL JANSSON (M):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Acko Ankarberg Johansson och gäller bristen på diabetesmedicinen Ozempic.

Just nu är det så illa att man kan räkna med att få de här sprutorna till jul, och receptlängden är tre månader.

Den här medicinen är viktig för diabetes 2-patienter. Den stimulerar insulinproduktion, och grunden för diabetes 2 är för låg insulinproduktion. Den är också bra för att hålla nere vikten.

Därför undrar jag om statsrådet och departementet har någon plan på att sätta press på Läkemedelsverket för att få fram mer Ozempic. Det är brist i dag.

Anf. 58 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Det är ju inte Läkemedelsverket som producerar läkemedel. Det gör privata företag.

Jag noterade i dag att det berörda företaget berättade om en fantastiskt god vinst, som mycket är kopplad till just det läkemedel som ledamoten lyfter fram. Men företaget har svårt att producera den mängd som efterfrågas. Det är skälet till att det är brist. Skälet till bristen är inte att någon har glömt att beställa, utan det är att företaget inte kan leverera det som önskas.

Det vi har gjort från svensk sida är att Läkemedelsverket har gått ut och rekommenderat och påmint alla förskrivare om att det här ska ges på rätt indikation, inte på fel indikation. Vi har fått exempel där man gett det till personer, patienter, som inte behöver det på den indikation som läkemedlet gäller.

Läkemedelsverket använder den roll som man har att både reglera och göra tillsyn men också komma med sådana här rekommendationer.

Det här är ett exempel på att läkemedelsbrist tyvärr är internationell. Vi behöver göra mycket både själva och gemensamt med andra EU-länder.

En bankskatt och barnfamiljernas ekonomiska situation

Anf. 59 MATHIAS TEGNÉR (S):

Herr talman! Lågkonjunkturen slår med full kraft mot Sverige. Var fjärde ensamstående förälder med låg lön har behövt låna pengar till mat och hyra, och nästan varannan har svårt att sätta näringsrik mat på bordet. Barn är oroliga för sina familjers ekonomi. Pensionärer tvingas vända på varje krona när de handlar mat.

Regeringen verkar inte se hur vanligt folk har det. Exempelvis har alla länder i Norden utom Sverige höjt barnbidraget på ett eller annat sätt.

Vi socialdemokrater har ställt oss på hushållens sida i kostnadskrisen. Vi har bland annat föreslagit en skatt på bankernas övervinster som gör att pengarna betalas tillbaka från bankerna till välfärd och hushåll. Det är pengar som skulle kunna stötta barnfamiljerna. Men regeringen har konsekvent valt att ställa sig på bankernas sida i stället för hushållens, nu senast i vårbudgeten.

Tycker verkligen finansministern att det är rimligt att barnfamiljerna ska användas som krockuddar i krisen?

Anf. 60 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack till Mathias Tegnér för frågan!

Från första dagen på det här jobbet har jag haft vanliga löntagare för mina ögon. Inflationen var på 10–11 procent när vi tillträdde. Vi visste att om vi inte får ned den kommer det att bli fruktansvärt tufft, ännu tuffare, under många år framöver.

Förra året stöttade vi hushållen med 40 miljarder. Det var kanske inte exakt alla delar som Mathias Tegnér gillade, men det var bra. Det var elstöd. I år sänker vi skatten på arbete och på pensioner, i år och förra året på drivmedel och så vidare. Listan kan göras lång. Dessutom stöttar vi de barnfamiljer som har det allra tuffast eftersom vi också har höjt bostadsbidraget för barnfamiljer.

Det som gör mig förundrad, herr talman, är hur Socialdemokraterna här kan vara så styva i korken, kanske man kan säga, när Socialdemokraterna i Stockholm höjer skatten för vanliga människor. När det är allra tuffast höjer man skatten i regionen och i kommunen. Det tycker jag är att se till att helt vanliga löntagare får det tuffare, inte lättare.

(Applåder)

SOS Alarms svarstider

Anf. 61 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Carl-Oskar Bohlin.

Diskussionen om de långa svarstiderna på SOS Alarm har varit återkommande de senaste åren. Rikskommissionen har riktat kritik mot MSB, som är tillsynsansvarig för SOS Alarm. Regeringen svarar i sin skrivelse i ärendet att man nu avser att föra en dialog med MSB och SOS Alarm.

Mot bakgrund av detta undrar jag om statsrådet kommer att följa upp dialogen med konkreta och mätbara mål. SOS Alarm är en totalförsvarsviktig verksamhet och måste fungera.

Anf. 62 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Tack till Sara-Lena Bjälkö för en mycket angelägen fråga!

Precis som frågeställaren påpekar är det här en verksamhet som är av stor betydelse och vikt för funktionaliteten i totalförsvaret.

Det här är en prioriterad fråga för regeringen. Vi tillförde extra medel till SOS Alarm i budgeten för 2024. Vi tillförde ytterligare medel i vårandringsbudgeten just för att SOS Alarm ska få bättre förutsättningar att nå sina mål, bland annat målet om en genomsnittlig svarstid på åtta sekunder under året.

Prognosen just nu är att man från tidigare år, när man legat på uppemot en minut, är på väg tillbaka ned mot åtta sekunder. Bedömningen är att målet om åtta sekunder kommer att kunna nås under innevarande år. Men precis som frågeställaren efterfrågar kommer vi att följa den här frågan mycket noga via MSB och direkt med SOS Alarm.

Sveriges havsambassadör

Anf. 63 EMMA NOHRÉN (MP):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Johan Forssell.

Under den borgerliga regeringen 2008 inrättades en tjänst som havsambassadör i Sverige. Det var framtynt – havsfrågorna är globala, och världen behöver ha ett internationellt engagemang om vi ska rädda haven.

Sverige har sedan dess under olika regeringar och olika konstellationer arbetat upp ett gott renommé och en ledande ställning i havsfrågorna. Initiativet till den första havskonferensen 2017 är bara en del i det.

Just nu pågår många internationella förhandlingar. FN:s havsdekad är igång. BBNJ ska färdigställas, och vi ser att vi inte uppnår våra Agenda 2030-mål. Vi ser också att flera andra länder har följt efter, till exempel Tyskland senast. Men i det här läget väljer Tidöregeringen med SD i spetsen att ta bort havsambassadören.

Min fråga till statsrådet är varför man väljer att ta bort den här tjänsten. Ska regeringen kasta bort allt det arbete för haven som Sverige har gjort? Varför vill man släppa ledartröjan och det renommé som Sverige arbetat upp?

Anf. 64 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Tack till Emma Nohrén för frågan!

Havs- och miljöfrågorna är högt prioriterade av regeringen, inte minst i det globala arbetet. Om man tittar tillbaka på de senaste åren kan man också se att vi har deltagit i många av de internationella diskussioner där det här har varit uppe – inte minst under det svenska EU-ordförandeskapet, skulle jag säga. Men frågan är ju bredare än så. Man kan också titta på de FN-diskussioner som skett, till exempel vid generalförsamlingens inledning i New York i fjol.

Sedan är det ju så att vårt arbete är mycket bredare än en enskild ambassadörspost. Tur är väl det, för det är väl alldeles uppenbart att så här viktiga frågor inte kan hanteras av en person på Utrikesdepartementet i Stockholm. Här är vi som regering engagerade. Vi är engagerade med hela vår diplomatiska verksamhet. Vi är engagerade i Världsbanken, i FN-systemet, i de multilaterala utvecklingsbankerna etcetera.

De här frågorna är och förblir, oavsett vilken person som håller i en specifik uppgift på UD i Stockholm, högt prioriterade av den svenska regeringen. (Applåder)

Räddningstjänstens arbetstider

Anf. 65 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M):

Herr talman! Vi moderater vill återinföra möjligheten till dygnspass för Blåljussverige. Upplägget att arbeta mycket i korta perioder och sedan kompenseras med ledighet i direkt anslutning är vad branschen vill ha. Det är så man vill jobba, och det är så man har sett till att ha några av Sveriges lägsta sjukskrivningstal. Det är ett kostnadseffektivt arbetssätt, och det är just så våra blåljushjältar ges bäst möjlighet till stöd, hjälp och återhämtning efter tuffa insatser.

Moderaternas EU-parlamentariker Tomas Tobé är tydlig med att vi kommer att arbeta med frågan på högsta nivå. Men redan här och nu behöver vi få till stånd lättnader som skapar frihet – mer än bara dispensansökningar för semesterperioder – för att vårt land inte ska förlora viktig kompetens och i kris riskera att vara sämre rustat.

Min fråga går till ministern för civilt försvar: Hur kan vi hjälpas åt att rädda och stärka den framgångsrika svenska modellen för räddningstjänsten?

Anf. 66 Statsrådet CARL-OSKAR

BOHLIN (M):

Herr talman! Tack till Ann-Sofie Lifvenhage för att hon lyfter en viktig fråga här i riksdagskammaren! Räddningstjänstens förutsättningar att utöva sitt arbete är grundläggande och centrala för totalförsvarets förmåga över hela hotskalan – till vardags, i fredstid och, ytterst, i händelse av ett väpnat angrepp.

Vi har en svensk modell som innebär att det är arbetsmarknadens parter som kommer överens om arbetstidsvillkoren. Som företrädare för regeringen varken kan eller bör jag kommentera det direkta utfallet av detta. Jag konstaterar dock att det nu har slutits en ny överenskommelse. Jag hoppas att man från parternas sida genomlyser den och utvärderar effekterna.

Det ligger ett mycket stort ansvar på parterna att i denna fråga fatta ansvarsfulla beslut som leder till att vi har fortsatt hög förmåga i den svenska räddningstjänsten.

Bristande hantering av vaccin

Anf. 67 ANNA VIKSTRÖM (S):

Herr talman! Ivo har inlett tillsynsärenden på flera olika mottagningar som tillhör bolaget Svea Vaccin och hittat temperaturloggar som visar att kylarna har varit både för varma och för kalla. Detta kan leda till att vaccinet inte alls har avsedd effekt.

Tidigare i år gjorde Aftonbladet flera granskningar av bolaget, och Ivo har nu bekräftat det man hittat.

Region Stockholm har också hittat mycket allvarliga brister i patientsäkerheten. Det har bland annat handlat om kompetenskrav som inte har uppfyllts.

Många som har fått vaccin på mottagningarna undrar nu om vaccinerna över huvud taget har haft någon effekt. Vad avser statsrådet Acko Ankarberg att göra ytterligare för att få stopp på så pass allvarliga brister i en vaccineringsverksamhet?

Anf. 68 Statsrådet ACKO ANKARBERG
JOHANSSON (KD):

Herr talman! Tack, ledamoten, för en oerhört viktig fråga! Den som kommer till en sjukvårdsgivare ska veta att det är säkert, att det inte finns några risker och att det man gör är väl beprövat. Då får man inte handskas slarvigt med läkemedel. Det är oerhört allvarligt när man gör det. Precis som ledamoten lyfter kan detta leda till direkta risker för den person man har framför sig.

Det var, tycker jag, klokt av Region Stockholm att bryta avtalet med ett privat företag när det inte fungerade och företaget gick utanför det man skulle. Men de övriga som företaget utför tjänster för är helt privata; det är inte staten eller myndigheter som har avtal med dem, utan det är helt privat utfört och finansierat. Det staten kan göra är att genom våra tillsynsmyndigheter, så som Ivo har möjlighet att göra och nu gör, bedöma vilka verktyg som ska användas för att agera mot vaccinföretaget i fråga.

Det är inte en ministeruppgift att åka runt och vara tillsynsmyndighet, utan det är våra myndigheter som gör detta. Jag hoppas att de fortsätter sitt viktiga arbete, för detta är ett tydligt exempel på att det är nödvändigt med tillsyn och att de måste ha tillräckligt med verktyg. Vi tänker förse dem med det.

Stärkandet av EU:s konkurrenskraft

Anf. 69 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Herr talman! Min fråga går till finansministern. Vi ser allt fler krav runt om i EU på ny gemensam finansiering på EU-nivå eftersom flera medlemsstaters ekonomier är vanskötta och därmed lämnar noll utrymme för satsningar i de respektive länderna. Nyligen upprepades kraven i samband med publiceringen av rapporten *Much more than a market* om EU:s inre marknad och konkurrensen från bland annat USA. Tesen är att problemen med EU:s konkurrenskraft bäst löses genom gemensam finansiering utöver befintlig EU-budget.

Står finansministern fast vid att detta är fel väg att gå och att Sverige bör säga nej till ännu en stor EU-fond?

Anf. 70 Finansminister ELISABETH
SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, Charlotte Quensel, för en mycket viktig fråga! Det pågår verkligen en diskussion i EU om hur vi ska stärka vår konkurrenskraft. Den frågan har äntligen kommit upp, och den är viktig. Hur

blir vi mer produktiva? Hur ser vi till att EU inte halkar efter ännu mer i jämförelse med andra ekonomier?

Lösningen på detta, som många partier här inne också ställer sig bakom, är att jobba med våra komparativa fördelar och stärka kompetensförsörjningen. Det handlar om rörlighet för varor och tjänster och så vidare.

Men så finns det, precis som ledamoten säger, också länder som tycker att det skulle vara en mycket god idé att låna upp lite mer pengar. Ofta är det ungefär samma länder som själva har rätt stora skulder.

Det finns, vilket jag är glad för, en stark vilja från Sveriges riksdag att hålla tillbaka vad gäller gemensam upplåning och att detta skulle ske inom varje område. Det är inte så vi bygger EU, våra länder och vår konkurrenskraft starkare, utan det gör vi genom att vässa oss på de områden där vi redan i dag är hyfsat starka men måste bli bättre.

Förändring av biståndspolitiken

Anf. 71 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Forssell. I Sveriges Radios *Godmorgon världen* hördes Forssell häromveckan uttala sig på följande sätt om reformeringen av biståndet: Vi vill öka transparensen och insynen i det svenska biståndet. Det är i dag svårt för utomstående att granska detta, delvis för att det i dag inte följer offentlighetsprincipen. Det tycker vi är en uppenbar nackdel eftersom vi är en regering som sätter stort värde just på att man kan utvärdera och har insyn i biståndet, men också mot bakgrund av det faktum att vi måste använda våra biståndspengar mer effektivt än tidigare.

Samtidigt flyttar regeringen en stor del av biståndet till Exportrådet för att öka svenska företags möjligheter att investera i och öka handeln med fattigare länder. I regeringens instruktioner till Exportrådet framgår tydligt endast att resultatet ska redovisas, inte att det ska redovisas gentemot biståndets mål. Enligt instruktionen råder även affärssekretess.

Frågan är därför: Hur vet vi om biståndet blir effektivare än i dag om man inte längre ska mäta insatserna mot biståndets mål? På vilket vis ökar insynen, och hur följer detta offentlighetsprincipen, som ju verkar vara så viktig för regeringen, när affärssekretess ska råda?

Anf. 72 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Tack, Jacob Risberg, för frågan! Ja, det stämmer att vi håller på att förändra biståndspolitiken för att öppna upp den och göra den mer transparent och mer effektiv än den varit tidigare. Varför detta behövs kan man få svar på till exempel om man tittar på Sveriges rapportering i dag, som vittnar om att det på Sida finns problem när det gäller SPO-förmedlingen, bristande rutiner för att hantera korruption, bristande insyn, jävsproblematik, bristande transparens etcetera.

Det är möjligt att detta inte har varit så prioriterat för tidigare regeringar. Vi resonerar helt annorlunda.

Det är därför vi nu har gett det här uppdraget till Sida. Man kommer den 15 maj att inkomma med ett förslag till hur ett nytt system skulle kunna se ut. Sedan ska vi gå vidare och presentera detta.

Jag hoppas att det ska finnas ett stöd i kammaren, också från Miljöpartiet, för att göra dessa förändringar, för de behöver verkligen göras. Vi ska då naturligtvis titta på hela biståndet, inte bara det som går till SPO:erna. Det måste bli en förändring. Det måste bli mer transparent, och det måste någon gång också bli mer effektivt.
(Applåder)

Skydd av det svenska kulturarvet

Anf. 73 PETER OLLÉN (M):

Herr talman! Min fråga går till ministern för civilt försvar Carl-Oskar Bohlin. I och med den fullskaliga invasionen av Ukraina har vi i närtid sett hur det ukrainska kulturarvet omgående blev måltavla för den ryska aggressionen. Detta står i strid med 1954 års Haagkonvention. Samma mönster går att se också i andra krig, till exempel i Syrien. Syftet är att radera folkminnet och skriva nya historieböcker. Vi kan inte blunda för att detta skulle kunna hända även här.

Min fråga är: Vad gör vi för att skydda kulturarvet, och har vi tillräckligt med platser för att skydda Sveriges kulturskatter i händelse av krig eller kris?

Anf. 74 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Tack, Peter Ollén, för en mycket viktig fråga! Det Peter Ollén beskriver är mycket riktigt ytterligare en mörk sida av det vi fått se utspela sig i Ukraina, där Ryssland som angripare struntar i folkrätten i princip i alla avseenden. Man ger sig på det ukrainska kulturarvet som ett explicit försök att erodera, förintä, den ukrainska identiteten.

Vi har naturligtvis anledning att dra slutsatser av det vi just nu ser utspelas i Ukraina. Det handlar både om att stödja Ukraina på plats och om att ta ansvar för vår egen beredskapsplanering. Det var bland annat därför som jag i februari tillsammans med kulturministern presenterade ett nytt råd för att skydda kulturarvet där alla berörda myndigheter ingår. Rådet ska börja planera för undanförelse, för att prioritera och så vidare. Detta är någonting som inte har bedrivits i Sverige under lång tid men som vi nu tar tag i.

Situationen i Georgien

Anf. 75 JOHAN BÜSER (S):

Herr talman! Under de senaste dagarna har vi kunnat följa en brutalitet som har drabbat tusentals georgier som marscherat i Tbilisi och protesterat mot det lagförslag som äventyrar många frivilligorganisationers möjlighet att verka i landet. De senaste dygnen har politiker grovt misshandlats, och hot om repression har uttalats. Det lagförslag som sannolikt kommer att antas

den 17 maj är av samma karaktär som den så kallade agentlag som ryska organisationer har drabbats av.

Sverige är ju en av de största bilaterala givarna till Georgien. Vårt bistånd till landet uppgick år 2023 till 230 miljoner kronor. Nu känner jag och många andra en stark oro för hur vårt bistånd ska kunna fortsätta verka effektivt. Mot bakgrund av den allvarliga utveckling vi ser i Georgien vill jag fråga biståndsmministern vilka åtgärder som vidtas för att säkerställa verksamheten hos de organisationer som Sverige stöder. Jag vill också fråga vilka sanktioner statsrådet ser som möjliga ifall dessa antidemokratiska lagar antas.

Anf. 76 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Tack, Johan Büser, för denna väldigt dagsaktuella fråga!

Situationen i Georgien blir alltmer problematisk, och jag gör ingen annan bedömning av situationen än Johan Büser.

Vi ser omfattande protester med all rätt. Det visar också någonting som vi återkommande har pekat på ända sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina för drygt två år sedan, nämligen att ambitionerna från Rysslands sida inte är inte isolerade till ett enskilt land, utan det är en hel en region där man på olika sätt – olika metoder för hybridkrigföring etcetera – vill lägga under sig människor som har ett fredligt liv som idé.

Vi har gjort stora förändringar i biståndspolitiken sedan vi tillträdde. En av dem är att vi inriktar mycket mer av vårt bistånd på vårt närområde. Ukraina har vi ofta pratat om. Mer sällan pratar vi i den här kammaren om närområdets övriga delar, och jag får mer sällan frågor om just detta. De anslagen har till och med ökat sedan vi tillträdde. Det är en utveckling som svarar mot de behov som finns, och vi kommer att fortsätta med den inriktningen.

En nationell folkräkning

Anf. 77 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! Min fråga riktar sig till finansministern.

I kommuner som Malmö finns det en omfattande organiserad kriminalitet som främjas av att de kriminella har tillgång till falska identiteter och adresser. Detta beror på förekomsten av felaktig folkbokföring och att man inte riktigt vet vilka som vistas i Sverige. Problemet förvärras när falska identiteter används för att ta ut bidrag och begå annan välfärdsbrottslighet.

Tidöpartierna gör ett viktigt arbete för att försöka komma till rätta med problemen. Bland annat är arbetet med nationell folkräkning på gång. Nästa steg i detta är att invänta Skatteverkets lägesbilder över befolkningen, som väntas komma i juni 2024. Hur avser finansministern att agera efter det att Skatteverkets lägesbild har presenterats i sommar, och hur avser hon att säkerställa intentionerna när det gäller att se till att Tidöpartiernas nationella folkräkning genomförs?

Anf. 78 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, ledamoten, för en mycket viktig fråga! Vi i Sverige är väldigt bra på att ha många register. Vi har folkbokföring sedan långt tillbaka i tiden. Men trots detta har vi haft stora problem under decennier, och särskilt det senaste decenniet, med att veta vilka som är i landet och var de som är i landet bor. Är det rätt personer som är här? Får de vara här?

Därför har vi satt igång en folkräkning. Det betyder att Skatteverket har fått extra pengar för detta. Man jobbar strukturerat, och just nu jobbar man också med en lägesbild som ska presenteras i sommar. Man jobbar tillsammans med Migrationsverket och polisen, för detta är någonting som dessa tre myndigheter tillsammans måste göra. Vi måste veta vilka som är i Sverige och att det verkligen är rätt personer som bor här.

Jag har själv varit med på ett kontrollbesök. Det visade sig att två av tre möjliga personer i en liten lägenhet inte alls var i Sverige. De hade varit utomlands ganska länge. Sådant måste vi komma till rätta med. När vi får bilden ska vi naturligtvis fortsätta att arbeta på att se till att man inte fuskar med folkbokföring och att man inte heller tar ut bidrag eller ersättningar om man i själva verket bor i ett annat land.

Underlättande av sparande

Anf. 79 IDA DROUGGE (M):

Herr talman! Hushållens skulder har nästan dubblerats de senaste tio åren. Vi behöver göra vad vi kan för att särskilt unga inte ska fastna i skuldfällor.

Unga fostras i dag till att låna – att konsumera med pengar som de inte har och att spela sig till lycka och välstånd. I stället behöver vi ett grundläggande värderingsskifte där arbete och utbildning är det som ger värde och ekonomisk trygghet och där sparandet är en del av kärnan. Små skulder över lång tid ger höga räntekostnader och stora skulder. Men på samma sätt kan små summor som blir sparade varje månad också leda till stora värden. Hur kan vi få detta värderingsskifte till stånd, och vad gör regeringen för att underlätta sparande? Det är min fråga.

Anf. 80 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, Ida Drougge, för en viktig fråga! Det är verkligen en tuff situation för många unga nu, och också för många äldre som har försatt sig i svåra situationer vad gäller skulder.

Det är i grund och botten väldigt många svenskar som sparar, men det krävs också ett värderingsskifte, som ju ledamoten är inne på. När alliansregeringen år 2007 ungefär införde ISK var det en innovation och en uppfinning som var otroligt bra, av flera skäl. Ett av dem är att alla kan vara med på resan och spara i aktier och fonder. Man kan göra det på ett ganska lätt sätt. Det är enkelt att förstå. De pengar man investerar gör nytta i företaget och innovation, men de gör också nytta för individer när pengarna växer.

Vi jobbar just nu med att göra ISK ännu mer lönsamt och uppmuntra sparande. Vi har ett förslag om att sparande på ISK ska vara skattefritt upp till 300 000 kronor. Det betyder att tre fjärdedelar av dem som i dag sparar inte ska betala skatt på det över huvud taget. Det tror jag är en viktig del för att öka sparandet.

Åtgärder mot antidemokratiska krafter

Anf. 81 LENA JOHANSSON (S):

Herr talman! Under gårdagens förstamajfirande har det förekommit hot, hat och misshandel. I min hemstad Västerås i Västmanland bjöd LO och Socialdemokraterna in familjer och människor med barn för att en festlig stund tillsammans med popcorn, ballonger och allehanda tal.

Min ordförande, Anna Nikula, skriver: ”Precis intill lekparken där min 6-åring och en hel massa andra barn röjde runt, marscherade de in. Maskerade och arga, Nordiska motståndsrörelsen, med rop och rök och fanor.” Är detta det Sverige vi vill ha?

Min fråga går till statsrådet Carl-Oskar Bohlin: Sverige, Västerås, Gislaved och Gubbängen – vad gör statsrådet åt frågan?

Anf. 82 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan! Det korta svaret på frågan är: Nej, det är inte det här samhället vi vill ha. Vi behöver alla komma samman i den här kammaren, över blockgränserna, i åtta partiers enighet och fördöma detta. Vi behöver fördöma våldsvarkare men också dem som stör demokratiska meningsyttringar bara genom att skrika och gapa sönder möten och i största allmänhet förstöra. Till den lista som ledamoten läste upp kan vi också lägga Lund. Vid en studentafton där statsministern deltog fick vanliga frågeställare fick stå tillbaka för skrik, glåpord och annat som bara störde möjligheten till ett demokratiskt samtal. Vi har alla ett ansvar för att stå upp för det demokratiska samtalet och förutsättningarna för att bedriva det i den offentliga miljön.
(Applåder)

Vårdnadshavares tillgång till barns e-journaler

Anf. 83 CARITA BOULWÉN (SD):

Herr talman! Vårdnadshavare kan hjälpa sina barn med hälso- och sjukvårdsärenden via 1177 fram till dess att barnet fyller 13 år. Därefter behöver barnet en egen inloggning.

Mellan 13 och 15 år har varken barnet eller vårdnadshavaren direktåtkomst till e-journalen. Detta upplevs som ett problem av många, både vårdnadshavare och barn, men även vårdgivare uttrycker detta. Många är inte redo att sköta sina vårdärenden i 13-årsåldern, och dessutom är det vårdnadshavarens ansvar att tillgodose barnets vårdbehov.

Även om det finns fall där vårdnadshavare inte bör ha tillgång till journaler måste vi hitta lösningar och

inte neka tillgång för samtliga. Sverigedemokraterna har drivit på i denna fråga, och det finns en utredning klar sedan i fjol som också föreslår ändringar i rätt riktning.

Min fråga till sjukvårdsministern är: Avser ministern att vidta åtgärder för att göra det möjligt för vårdnadshavare att få tillgång till e-systemet för hälso- och sjukvårdsärenden som rör deras barn?

Anf. 84 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Tack, ledamoten, för en viktig fråga! Visst är det så. Ganska många barn har ett särskilt behov av att kunna följa hur det ser ut för dem som patienter. För barn med kroniska sjukdomar och barn med funktionsnedsättning är det angeläget att föräldrarna kan följa med i vad som händer så att de kan vara delaktiga i barnens vård.

Vi har en gammal ordning som inte har varit ändamålsenlig, men det hoppas jag snart ska vara passé. I de remisser som kom in i höstas tog man upp ganska många svårigheter med det utredningsförslag som fanns.

Beredning pågår på departementet, och vi hoppas återkomma i höst med ett förslag. Jag vill säga att invändningarna från en del av remissinstanserna är värda att ta på allvar så att vi inte kommer med ett lagförslag som får motsatt effekt mot vad vi har tänkt oss.

Vi måste värna det rimliga i att man kan ta del av sitt barns journal men också värna dem som behöver kunna stänga till för sin förälder. Det kanske är en ung kvinna som har hedersrelaterat våld i sin närhet. Då är det inte självklart att föräldrarna ska kunna ta del av hennes journal.

Vi ska klara denna balans, och vi återkommer med förslag så snart som möjligt.

Inflationens effekter

Anf. 85 ADAM REUTERSKIÖLD (M):

Herr talman! Min fråga går till finansministern.

Vi har sett i världen hur inflationen har påverkat de globala ekonomierna. Vi har sett hur ECB och Federal Reserve har hanterat situationen på ett bra sätt och även hur Riksbanken har hanterat den.

Finanspolitiken är en grund för den långsiktiga hanteringen av inflationen, och vi har sett i Europa hur olika länder har hanterat det på olika sätt. Vår regering med finansministern i spetsen har hanterat inflationen på ett utmärkt sätt, och vi ser nu hur den gradvis sjunker.

Min fråga till finansministern är: Hur ser finansministern på utvecklingen av inflationen, och vad kan vi göra för att begränsa dess inverkan på vår ekonomi?

Anf. 86 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, Adam Reuterskiöld, för frågan!

Vi har verkligen fått känna av en hög inflation de senaste åren – en brutalt hög inflation som har plågat

många människor. Köpkraften har försvagats, och reallöneökningar har gått rakt ned i källaren. Detta skadar inte bara hushållen utan hela ekonomin.

Effekterna och konsekvenserna av inflationen har vi sett i välfärden, framför allt för hushållen men också företagen. Det var därför det var så viktigt för våra fyra partier när vi tillträdde att verkligen bekämpa inflationen och vara återhållsamma i budgeten trots att konjunkturen var på nedåtgående. Normalt sett vill man då gasa på, men vi avstod från detta just för att inflationen måste komma ned.

Jag sa då att alla måste ta sitt ansvar, och det har olika parter gjort. Jag är väldigt glad över att det som vi har gjort fungerar. Med detta sagt kan man aldrig släppa inflationen ur sikte. Det kan hända saker, till exempel störningar i Mellanöstern med fraktfartyg, oljepriser och mycket annat som kan påverka inflationen igen.

Det ser i alla fall definitivt ut som att vi har närmast oss den sista rondan.

Resurser till vården

Anf. 87 KARIN SUNDIN (S):

Herr talman! Tålmodet är på väg att ta slut i svensk sjukvård. Vi har hört hoten om strejk från Kommunal, och nu är det övertidsblockad från Vårdförbundet.

I år är det återigen svårare än någonsin att få ihop sommaren och schemat när personalen ska ha sin välförtjänta och lagstaddade semester. Samtidigt vilar stora besparingskrav och varsel över sjukvården, och det är lätt att förstå att personalens tålmod tryter.

Vi socialdemokrater har visat att det går att prioritera sjukvården före annat. I vår vårandringsbudget dubblar vi för tredje gången regeringens satsningar på sjukvården. Vårt förslag är permanenta pengar – pengar som behövs.

I dag vill jag fråga sjukvårdsminister Acko Ankarberg Johansson hur hennes strategi egentligen ser ut. Hur ska socialministern få finansministern att förstå att det behövs mer pengar till svensk sjukvård?

Anf. 88 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD):

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Nog är det nödvändigt att stötta regionerna. Detta är precis vad regeringen har gjort med finansministern i spetsen. Tidigt, redan innan vårandringsbudgeten presenterades, berättade vi att 6 miljarder kronor ska gå direkt till regionerna för att klara situationen. Det motsvarar 7 000 sjuksköterskor. Hittills har vi sett varsel av ungefär 5 600 personer, så det blir ett stöd som minskar risken för att behöva säga upp vårdpersonal.

Jag är lite frågande till Socialdemokraternas förslag. Finns det permanenta pengar med en tillfällig bankskatt? Alla vet dessutom att man inte kan införa en skatt under löpande år, så visst är det ett typiskt oppositionsförslag. Vi är väl alla drabbade av det när vi är i opposition – det ska medges. Det är inte ett

realistiskt förslag, och framför allt ger det inga permanenta pengarna från Socialdemokraterna.

Totalförsvaret och cybersäkerheten

Anf. 89 HELENA BOUVENG (M):

Herr talman! Regeringen presenterade den 11 april ett paket med åtgärder som ska stärka det civila försvaret och cybersäkerheten, vilket är väldigt glädjande. Det är en förstärkning med hela 385 miljoner kronor.

Statsrådet Carl-Oskar Bohlin har understrukit vikten av en skyndsam återuppbyggnad av totalförsvaret, och kriget i Ukraina har tydligt visat på vikten av just ett välfungerande totalförsvaret.

På senare tid har vi märkt att flera kommuner, regioner och företag har blivit utsatta för olika typer av cyberattacker där samhällsviktiga funktioner har blivit satta ur spel. Flera av dessa är mindre kommuner och företag vars motståndskraft mot cyberattacker kanske är något svagare.

Min fråga blir därför: Har statsrådet Carl-Oskar Bohlin haft dessa kommuner, företag och regioner i åtanke när regeringen nu gör en förstärkning av totalförsvaret?

Anf. 90 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Herr talman! Tack, Helena Bouveng, för en mycket angelägen fråga!

Det är precis så som frågeställaren säger, nämligen att regeringen nu också i vårändringsbudgeten riktar in sig på att förstärka det generella cybersäkerhetsarbetet i det svenska samhället.

Vi tillför bland annat extra pengar till den så kallade Cybersäkerhetskollen, som är ett verktyg som staten tillhandahåller för att bland andra kommuner och regioner ska kunna få sin cybersäkerhetsnivå utvärderad och därefter få en lista med åtgärder som de kan vidta för att stärka sin generella lägstnivå.

Tyvär har vi sett exempel efter exempel på hur detta behövs i både kommuner och statliga myndigheter. Detta är också en av anledningarna till att regeringen skärper kraven i ett hundratal regleringsbrev för statliga myndigheters arbete med cyber- och informationssäkerhet, vid sidan av att vi också bygger om det nationella cybersäkerhetscentret i Sverige.

Frågestunden var härmed avslutad.

§ 7 (forts. från § 5) Ett utvidgat utreseförbud för barn (forts. SoU24)

Anf. 91 GULAN AVCI (L):

Fru talman! Om sex veckor är det dags för landets grund- och gymnasieelever att inleda det långa sommarlovet. För många är det någonting att se fram emot, men långt ifrån alla ser fram emot sommarlovet. För tusentals barn i Sverige är sommarlovet inte en ljus punkt utan den mörkaste tiden på året.

Jag har genom åren pratat med många unga tjejer som är livrädda för vad som ska hända när skolorna bommar igen sina portar för sommarlov. Den rädsla och den oro som många bär med sig inför det faktum att de kan tvingas åka till föräldrarnas hemland och giftas bort med en person som de aldrig har träffat eller är kär i är det väldigt svårt för oss som lever fria liv att förstå eller ens ta in.

Fru talman! Vi har genom åren tagit del av de många rapporter som har avlöst varandra. Det är rapporter som visar att tiotusentals barn och unga lever i ofrihet mitt bland oss, med hedersförtrycket som sin vardag. Bland de vittnesmål jag har tagit del av var det yngsta hedersoffret bara fyra år. Det var en liten flicka som riskerade att bli bortförd till sin pappas hemland för att bli bortgift med sin kusin. Tack och lov avslöjades planerna, och flickan kunde omhändertas.

Detta gör mig väldigt illa berörd. Hur kan ett barns rättigheter kränkas på ett så grovt sätt? Hur kan en pappa begå ett så fruktansvärt brott mot sin egen dotter? Det är dessa barns öden som är min drivkraft i kampen mot hederskulturen.

Fru talman! Det har under lång tid funnits en stor ovilja att bekämpa hederskulturen. Det beror delvis på den okunskap som har funnits och på kunskap som har varit för dålig, men det beror också på rädslan att stämpas som rasist. Jag har personligen stämpats som rasist genom åren på grund av min kamp mot hederskulturen.

Det är en sak att kasta glåpord på politiker som mig – det kan jag ta, trots att det många gånger har varit djupt kränkande och sårande – men värre är det för de många socialsekreterare, lärare och andra som till slut inte har vågat agera för att skydda barn och unga mot barnäktenskap, könsstympning, kränkande oskuldskontroller, oskuldoperationer och uppfostringsresor i föräldrarnas gamla hemland.

Tack och lov har dock ett tillnyktrande skett med tiden, och vi har kommit en bra bit på vägen. Det visar inte minst dagens betänkande, som handlar om ett utökat reseförbud för barn. Lagändringarna gör att vi kan skydda fler barn från att föras ut ur Sverige och utsättas för brott och övergrepp.

Det handlar bland annat om utreseförbud gällande kränkande uppfostringsresor för barn. Jag läste en krönika av rektor Linnea Lindquist i Expressen, där hon beskrev vad en skolelev berättat för henne om att hans föräldrar skickade honom på en uppfostringsresa i deras hemland. Han sa: ”I mitt land band de fast mig vid bänken när jag inte satt still. Läraren slog oss med en träpinne och när vi sa fula ord tog han fram kedjorna.”

Fru talman! Den befintliga lagen är bra, men den är inte tillräckligt tydlig och räcker inte. Därför måste vi bredda utreseförbudet. Det handlar om att kunna skydda barn även från, bland annat, skadliga uppfostringsresor och omvändelseförsök av hbtqi-personer, vilket inte är möjligt i dag. Ska den nya lagen göra verkan är det självklart att centrala myndigheter som polisen och Migrationsverket behöver få tillgång till uppgifter om personer med utreseförbud så att de kan

agera tidigt och kraftfullt för att stoppa dessa bortföranden innan det är för sent.

Jag har noterat att det finns de som oroar sig för att den nuvarande lagen och det utvidgade lagförslaget riskerar att ta över socialtjänstens och andra viktiga myndighetsaktörers arbete för att skydda utsatta barn. Till dem vill jag vara tydlig: Det utökade reseförbudet ska ses som just vad det är, nämligen ett viktigt komplement till vårdinsatser med stöd av lagen av vård av unga och andra skyddsåtgärder som socialtjänsten ska vidta för att skydda utsatta barn. Det är inte ett verktyg som ska ersätta övriga insatser.

Till slut vill jag understryka att vi liberaler som i decennier har tagit kampen mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket i decennier självklart kommer att följa hur det utvidgade lagförslaget efterlevs i praktiken. Visar det sig att en viss typ av förtryck riskerar att nedgraderas kommer vi självklart aldrig att tveka att agera.

Därför yrkar jag bifall till förslaget i detta betänkande. Det är en stor seger för alla de barn som får sina mest grundläggande mänskliga rättigheter kränkta i ett av världens mest jämställda länder, på grund av traditioner och kulturyttringar som inte hör hemma vare sig i Sverige eller i någon annan del av världen.

Anf. 92 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON
GRÖNVALL (M):

Fru talman! I början av det här året hade jag äran att få tala vid kransnedläggningen vid Fadime Sahindals grav. Det var ett tillfälle att hedra Fadimes minne men också hennes kamp för att få leva sitt liv och välja sin kärlek.

Fadimes liv och gärning är fortsatt relevant för oss här i dag, och det var här i riksdagen som hon för 23 år sedan höll ett mycket uppmärksammat tal. I det talet berättade hon hur hennes liv begränsats i hederns namn. Hon berättade hur hennes föräldrar ville att hon skulle resa till Turkiet för att där giftas bort med sin kusin. Hon uppmanade oss att aldrig vända dem som utsätts för hedersförtryck och våld ryggen.

Fru talman! Varje år hör vi tystnaden eka från tomma skolbänkar när skolan börjar igen i augusti. Vi vet att över 900 barn och unga, trots den lagstiftning om utreseförbud som finns i dag, har förts ut ur landet mot sin vilja. Vi vet också att mörkertalet därtill är stort. Det handlar om barn som har förts ut för att tvingas till giftermål, omvändas från homosexualitet, delta i så kallade uppfostringsresor eller konststympas.

Vi har en lag om utreseförbud i dag, men den räcker alltså inte till. Samhället måste göra mycket mer. Barn och unga behöver skyddas från skadliga utlandsvistelser i större utsträckning än vad som är möjligt i dag. Regeringen föreslår därför en utvidgning av det nu gällande utreseförbudet. Det finns alltså ett behov av att utvidga tillämpningsområdet för den nuvarande lagstiftningen så att fler barn kan skyddas från att föras utomlands mot sin vilja.

Förslaget om ett utvidgat tillämpningsområde innebär dels ett stärkt skydd för barn mot att drabbas av

hedersrelaterat våld och förtryck, dels ett bättre skydd mot att barn av andra anledningar far allvarligt illa utomlands. Utreseförbudet föreslås kunna beslutas om det finns en påtaglig risk för att ett barn ska föras utomlands eller lämna Sverige och barnets hälsa eller utveckling skadas under utlandsvistelsen på grund av omständigheter som kan föranleda vård enligt LVU.

Det kan röra sig om fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i boendemiljön. Det kan också handla om den unges missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande beteende.

Regeringen föreslår också att sekretess ska gälla för uppgift om en enskilds personliga förhållanden hos Polismyndigheten i verksamhet som syftar till att upprätthålla ett utreseförbud om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till honom eller henne lider men om uppgiften röjs.

Vidare föreslås att straffansvaret för egenmäktighet med barn utvidgas till att även omfatta gärningar där ett barn under 15 år förs bort eller annars undanhålls om gärningen är ägnad att hindra att vård enligt LVU påbörjas.

Uppgifter från bland annat Utrikesdepartementet och Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck vittnar om att det förekommer att föräldrar för bort barn till andra länder för att undvika insatser och ingripanden från socialtjänsten, exempelvis för att förhindra att ett beslut om LVU verkställs. Om vård enligt LVU inte påbörjats är ett sådant förfarande alltså inte straffbart i dagsläget om det inte också innefattar exempelvis ett skiljande av barnet från den andra föräldern. Det finns inte heller något annat straffbud som specifikt tar sikte på den här situationen.

Det här ändrar vi på nu. Ett bortförande eller annat undanhållande av ett barn för att hindra vård enligt LVU bör vara straffbart oavsett om vården påbörjats eller inte.

Fru talman! Vi behöver stärka arbetet för att kunna förebygga, upptäcka och hjälpa barn och unga som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Under det kommande året ska en ny socialtjänstlag presenteras och arbete påbörjas för omställningen till en långsiktig hållbar, mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst.

Socialtjänsten behöver vara lättillgänglig, och insatser behöver kunna erbjudas på ett enklare sätt än i dag. Även om det är viktiga pusselbitar för att i tid nå ut till barn och unga som behöver detta behöver vi göra mer. Det utvidgade utreseförbudet är ett steg på vägen för att skydda fler barn och unga från att föras ut ur landet.

De här lagförändringarna föreslås träda i kraft den 1 juni i år. Anledningen till detta är att vi inte ska ha ytterligare en sommar där barn förs bort och skolbänkar står tomma när klasserna återsamlas för höstterminen. Låt oss fortsätta tillsammans med oförminskad styrka för att vi ska få ett land och en värld som är fri från detta hedersvåld och förtryck!

Jag vill samtidigt säga att regeringen inte kommer att nöja sig med detta. Vi har redan påbörjat nästa steg med delar som den nuvarande utredningen, som ligger till grund för det förslag som den här propositionen omfattar, inte innehåller. Där tar vi nu nästa steg för att gå vidare.

Målsättningen måste vara att alla barn i Sverige ska få en ljus och trygg framtid. Alla barn i Sverige ska få bli kära i precis vem man vill. Alla barn i Sverige ska ha samma rättigheter.

Nu tar vi nästa steg mot detta. I augusti ska det sitta en elev i varenda bänk.
(Applåder)

Anf. 93 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)

replik:

Fru talman! Jag har redan tidigare lyft styrkan med den här lagen och hur viktig den är, och det är bra att regeringen går vidare med det socialdemokratiska förslaget som arbetades fram under den förra mandatperioden.

Jag måste ändå uttrycka min förvåning över att det har tagit så lång tid för regeringen att lägga den här produkten på riksdagens bord. Vi vet ju att det är en fråga där varje dag är avgörande och där varje dag innebär en risk för att barn drabbas av lidande och förtryck. Det är oacceptabelt och något som vi alla behöver jobba med och agera mot.

Socialtjänstministern vill gärna ge bilden av att hon tar tag i många av de här frågorna och agerar skyndsamt. Min fundering är därför: Varför har det dröjt ända fram till i dag? När regeringen tillträdde låg de färdiga remisserna på bordet på departementet. Ändå har det dröjt fram till i dag innan vi fick produkten på plats här och kan fatta ett viktigt och avgörande beslut.

Anf. 94 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Det här är en oerhört viktig fråga, och regeringen arbetar konsekvent inom en rad olika områden för att säkerställa barns och ungas trygghet. Vi säkerställer nu att det kommer en ny socialtjänstlag på plats som innebär att vi kan jobba tidigt och förebyggande, och det här är en del i det. Precis som jag nämnde i mitt anförande är det viktigt för att kunna stärka skyddet för barn som befinner sig i utsatthet när det gäller hedersförtryck och våld som är kopplat till det.

Precis som när det gäller socialtjänstlagen vill ledamoten Lundh Sammeli göra gällande att allting låg klart när vi kom till Socialdepartementet, den ena lagstiftningen efter den andra. Då blir min naturliga fråga: Om allting låg klart när vi kom till Socialdepartementet, varför hade då inte den tidigare socialdemokratiska regeringen genomfört detta?

Svaret, mina vänner, är att det finns en lång rad lagstiftningar där man inte hade gjort allt man kunnat för att säkerställa barns och ungas trygghet och säkerhet. Den avgörande skillnaden är att vi gjorde allt det grundläggande arbetet som kommer efter att

remisserna inkommit. Jag tror att ledamoten Lundh Sammeli vet att det handlar om ett ganska långt arbete för att säkerställa och skriva fram lagrådsremisser och göra detta klart.

Det gör nu regeringen, och tack vare det får vi inte en sommar till utan att denna viktiga lagstiftning är på plats.
(Applåder)

Anf. 95 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)

replik:

Fru talman! Man kan inte som regering säga att det här är en sådan otroligt viktig fråga och att man med kraft har jobbat med den när vi befinner oss i våren 2024.

Det är nu produkten ligger på bordet. Regeringen hade kunnat jobba bra mycket snabbare med den här lagstiftningen för att få den på plats tidigare än vad som nu är fallet. Granskningar från de senaste åren pekar på att över 900 barn olovligen har förts ut ur landet under den tid vi har haft den lagstiftning som vi har haft.

Det finns alltså ett behov av att förstärka den. För varje dag som går är det fler barn som riskerar att befinna sig i den här situationen. Statsrådet har själv pekat på vikten att få lagstiftningen på plats inför sommaren, och det kommer vi alla åtta partier nu gemensamt att göra möjligt. Det är viktigt.

Statsrådet har i olika intervjuer pekat på att det finns ett behov av en mer effektiv samverkan mellan myndigheter, inte minst socialtjänsten, vården och polisen. Ett annat tydligt problem är att kunskapen kring bortförande av barn skiljer sig väldigt mycket mellan våra kommuner.

Nu ligger produkten här för debatt och beslut. Min uppföljande fråga är: På vilka konkreta sätt kommer statsrådet att säkerställa ett mer effektivt samarbete och en högre och mer likvärdig kunskapsnivå över landet i de här frågorna som är helt avgörande för väldigt många barn och ungdomar?

Anf. 96 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Fredrik Lundh Sammeli för en mycket viktig fråga.

Att kunna arbeta på ett likartat sätt i alla 290 kommuner, dessutom ofta sammankopplat med 21 regioner, är en utmaning, och på en rad olika områden ser vi brister. Det var också skälet till att regeringen den 27 mars i år gav Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram och sprida ett kunskapsmaterial om det föreslagna nya regelverket när det gäller utvidgat reseförbud för barn. Socialstyrelsen ska under uppdraget inhämta kunskap och synpunkter från Barnafriad på Linköpings Universitet, som är ett nationellt centrum för kunskap om våld mot barn, och föra dialog med Jämställdhetsmyndigheten, Barnombudsmannen och Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd.

Regeringen kommer att följa implementeringen av denna lagstiftning mycket noga. Precis som jag

nämnde i mitt inledningsanförande har vi redan börjat att ta initiativ till nästa steg, för vi är fortfarande oroliga för att barn kan föras ut ur landet mot sin vilja. Jag önskar givetvis att den utredning som ligger till grund för förslaget, som mycket riktigt tillsattes av den tidigare regeringen, hade innehållit mycket mer. Men det gör den inte, och därför tar regeringen nu ett fortsatt ansvar för att säkerställa att inte ett enda barn förs ut ur landet mot sin vilja utan sitter i sin bänk i augusti när skolan börjar.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 9.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.31 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.41, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.41.

§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 25 april

UU8 Internationellt bistånd

Punkt 1 (Reform av biståndet)

1. utskottet
2. res. 1 (S)
3. res. 2 (V)
4. res. 3 (C)
5. res. 4 (MP)
Förberedande votering 1:
20 för res. 3
13 för res. 4
258 avstod
58 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.
Förberedande votering 2:
18 för res. 2
20 för res. 3
253 avstod
58 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.
Förberedande votering 3:
94 för res. 1
19 för res. 3
178 avstod
58 frånvarande
Kammaren biträdde res. 1.
Elisabeth Thand Ringqvist (C) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha avstått från att rösta.
Huvudvotering:
147 för utskottet

94 för res. 1
50 avstod
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 62 SD, 60 M, 13 KD, 1 MP, 11 L
För res. 1: 93 S, 1 -
Avstod: 18 V, 20 C, 12 MP
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 6 V, 4 C, 6 KD, 5 MP, 5 L, 1 -
Camilla Hansén (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU19 Höjd spelskatt

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Säkerställd finansiering och översyn)

1. utskottet
2. res. (C)
Votering:
271 för utskottet
20 för res.
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 18 V, 13 KD, 13 MP, 11 L, 1 -
För res.: 20 C
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 6 V, 4 C, 6 KD, 5 MP, 5 L, 1 -

CU11 Konsumenträtt m.m.

Punkt 1 (Marknadsföring via telefon)

1. utskottet
2. res. 1 (V)
Votering:
273 för utskottet
18 för res. 1
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 20 C, 13 KD, 13 MP, 11 L, 1 -
För res. 1: 18 V
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 6 V, 4 C, 6 KD, 5 MP, 5 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU16 Hushållningen med mark- och vattenområden

Punkt 3 (Skyddet av vattenområden och dricksvattentäkter)

1. utskottet
2. res. 2 (S)

3. res. 3 (MP)

Förberedande votering:

95 för res. 2

13 för res. 3

183 avstod

58 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

184 för utskottet

94 för res. 2

13 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 18 V, 20 C, 13 KD,
11 L

För res. 2: 93 S, 1 -

Avstod: 13 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 6 V, 4 C, 6 KD,
5 MP, 5 L, 1 -

Punkt 6 (Frågor om allmänna vattentjänster)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

216 för utskottet

62 för res. 5

13 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 93 S, 60 M, 18 V, 20 C, 13 KD, 11 L,
1 -

För res. 5: 62 SD

Avstod: 13 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 6 V, 4 C, 6 KD,
5 MP, 5 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU3 Personalförsörjning

Punkt 1 (Totalförsvarspunkt)

1. utskottet

2. res. 3 (MP)

Votering:

164 för utskottet

13 för res. 3

114 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 18 V, 13 KD, 11 L

För res. 3: 13 MP

Avstod: 93 S, 20 C, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 6 V, 4 C, 6 KD,
5 MP, 5 L, 1 -

Punkt 2 (Försvarsmaktens personalförsörjning och förmåga att rekrytera och behålla personal)

1. utskottet

2. res. 4 (S)

3. res. 6 (C)

Förberedande votering:

94 för res. 4

20 för res. 6

177 avstod

58 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

102 för utskottet

94 för res. 4

95 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 60 M, 18 V, 13 KD, 11 L

För res. 4: 93 S, 1 -

Avstod: 62 SD, 20 C, 13 MP

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 6 V, 4 C, 6 KD,
5 MP, 5 L, 1 -

Punkt 6 (Systemet med adjutanter)

1. utskottet

2. res. 18 (V)

Votering:

272 för utskottet

18 för res. 18

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 S, 62 SD, 60 M, 20 C, 13 KD,
13 MP, 11 L, 1 -

För res. 18: 18 V

Frånvarande: 14 S, 10 SD, 8 M, 6 V, 4 C, 6 KD,
5 MP, 5 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU8 Riksrevisionens rapport om statens arbete med väntetider i vården

Punkt 1 (Fortsatt uppföljning och utvärdering)

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 2 (V)

Förberedande votering:

94 för res. 1

18 för res. 2

179 avstod

58 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

166 för utskottet

94 för res. 1

31 avstod

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 20 C, 13 KD, 11 L

För res. 1: 93 S, 1 -
Avstod: 18 V, 13 MP
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 6 V, 4 C, 6 KD,
5 MP, 5 L, 1 -

Punkt 2 (Nationell vårdförmedling)

1. utskottet
2. res. 4 (C)
Votering:
271 för utskottet
20 för res. 4
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 18 V, 13 KD,
13 MP, 11 L, 1 -
För res. 4: 20 C
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 6 V, 4 C, 6 KD,
5 MP, 5 L, 1 -

Punkt 3 (Utformningen av vårdgarantin)

1. utskottet
2. res. 6 (MP)
Votering:
258 för utskottet
13 för res. 6
20 avstod
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 18 V, 13 KD,
11 L, 1 -
För res. 6: 13 MP
Avstod: 20 C
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 6 V, 4 C, 6 KD,
5 MP, 5 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU25 Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem

Punkt 1 (Användning av elektroniska kommunikationstjänster under avtjänande av sluten ungdomsvård på ett särskilt ungdomshem)

1. utskottet
2. res. 1 (V)
Votering:
273 för utskottet
18 för res. 1
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 93 S, 62 SD, 60 M, 20 C, 13 KD,
13 MP, 11 L, 1 -

För res. 1: 18 V
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 6 V, 4 C, 6 KD,
5 MP, 5 L, 1 -

Punkt 3 (Kroppsvsitation av besökare)

1. utskottet
2. res. 3 (S, C, MP)
Votering:
163 för utskottet
127 för res. 3
1 avstod
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 62 SD, 60 M, 17 V, 13 KD, 11 L
För res. 3: 93 S, 20 C, 13 MP, 1 -
Avstod: 1 V
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 6 V, 4 C, 6 KD,
5 MP, 5 L, 1 -

Punkt 13 (Uppföljning och utvärdering av reformen)

1. utskottet
2. res. 12 (C)
3. res. 13 (MP)
Förberedande votering:
Kammaren antog med acklamation res. 12 som motförslag i huvudvoteringen.
Huvudvotering:
258 för utskottet
19 för res. 12
14 avstod
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 91 S, 62 SD, 60 M, 18 V, 1 C, 13 KD,
1 MP, 11 L, 1 -
För res. 12: 19 C
Avstod: 2 S, 12 MP
Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 6 V, 4 C, 6 KD,
5 MP, 5 L, 1 -

Denis Begić (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.
Elisabeth Thand Ringqvist (C) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.
Rebecka Le Moine (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU24 Ett utvidgat utreseförbud för barn

Punkt 1 (Förutsättningar för utreseförbud)

1. utskottet
2. res. 1 (S)
Votering:
198 för utskottet
93 för res. 1
58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 62 SD, 60 M, 18 V, 20 C, 13 KD,
13 MP, 11 L

För res. 1: 92 S, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 6 V, 4 C, 6 KD,
5 MP, 5 L, 1 -

Anna Vikström (S) anmälde att hon avsett att rösta nej
men markerats ha röstat ja.

Punkt 4 (Stöd till barn som förts utomlands och social-
tjänstens förutsättningar)

1. utskottet

2. res. 3 (S, MP)

Votering:

184 för utskottet

107 för res. 3

58 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 SD, 60 M, 18 V, 20 C, 13 KD,
11 L

För res. 3: 93 S, 13 MP, 1 -

Frånvarande: 13 S, 10 SD, 8 M, 6 V, 4 C, 6 KD,
5 MP, 5 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 10 Riksrevisionens rapport om det nationella smittskyddet

Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU7

Riksrevisionens rapport om det nationella smittskyd-
det (skr. 2023/24:39)

föredrogs.

Anf. 97 JESPER SKALBERG

KARLSSON (M):

Fru talman! År 2020 kom covid-19-pandemin till
Sverige, den dödligaste epidemin som drabbat Sverige
sedan spanska sjukan år 1918. Över 18 000 dödsfall
registrerades från att den första smittvågen nådde oss i
februari/mars 2020 till att den fjärde smittvågen eb-
bade ut under vintern 2022.

Pandemin var en grym läromästare, men ändå en
läromästare. Vi lärde oss att snabba och kraftfulla sats-
ningar var en riktig strategi i fråga om krishantering för
penning- och finanspolitiken. Vi lärde oss att det sak-
nades en plan för att skydda äldre och andra riskgrup-
per. Vi lärde oss att krishantering bör skötas nationellt
och underställas regeringen, snarare än att outsourca
det till en myndighet. Och vi påmindes om att vaccin
fungerar.

I dag har mycket av det som var bristfälligt i pan-
demihanteringen åtgärdats. Det är bra. Vi moderater
och regeringen och dess samarbetsparti vill fortsätta
vara en konstruktiv kraft som vaccinerar vårt samhälle
mot att bli naivt igen.

Fru talman! Riksrevisionen har granskat det na-
tionella smittskyddet och ställt frågan om det är

anpassat för en storskalig smittspridning. I samman-
hanget bör nämnas att det nationella smittskyddet fun-
gerar bra i ett normalläge men behöver stärkas för att
öka förmågan att hantera framtida pandemier. Vi vet
inte hur eller när nästa pandemi slår till, men vi kan
anta att den sista pandemin inte är bakom oss.

Här är det viktigt att slå fast att det som är ett ef-
fektivt sätt att hantera ett utbrott av en smittsam sjuk-
dom i en situation kan vara ineffektivt i en annan situ-
ation. Därför behövs en aktör som tydligt tar på sig
ledartröjan men som värnar ansvarsprincipen och möj-
liggör för ett väl fungerande samarbete mellan berörda
parter på nationell, regional och lokal nivå. Det är av-
görande att samhället går i takt när gemensamma ut-
maningar ska övervinnas.

Kommunikation är i det sammanhanget kritiskt.
Jag minns min egen roll under pandemin; som tillför-
ordnad ordförande i regionstyrelsen på Gotland fick
jag information från Folkhälsomyndigheten om att
smittan skulle utrotas samtidigt som de råd man gav
till befolkningen bara handlade om att, som det kalla-
des, platta till kurvan.

En sådan ordning, där myndigheter säger en sak
men gör en annan, är ohållbar. Lokalt valde vi därför
att ta till drastiska åtgärder för att skydda vår befolk-
ning. Andra regioner och kommuner gjorde på andra
sätt.

Fru talman! Riksrevisionen gör, precis som Social-
styrelsen, en bedömning och säger att samordningen
på det vårdhygieniska området behöver utvecklas och
bli mer likvärdig över hela landet. Det är också vad
Vänsterpartiet har tagit fasta på i sin följdmotion, den
enda i betänkandet.

Regeringen är dock inte av en annan uppfattning.
Redan i fjol tillsattes Utredningen om stärkt framtida
smittskydd, som ska lämna sitt slutbetänkande i februa-
ri 2025. Utredningen behandlar bland annat frågan
om en nationell strategi för att hantera pandemier och
om smittskyddslagen behöver anpassas för situationer
med omfattande spridning av smittsamma sjukdomar.
Jag vill framför allt framhålla att Statskontoret redan
har fått i uppdrag att göra en myndighetsanalys av
Folkhälsomyndigheten.

I uppdraget till den experttunga utredningen finns
organisatoriska frågor som rör smittskydd samt att
analysera och föreslå hur ett nationellt samordningsan-
svar för vårdhygienfrågor bör utformas. Att bifalla
Vänsterpartiets motion blir därför inte mer än ett kraft-
fullt slag i luften, helt utan praktisk betydelse. Arbetet
är redan igång sedan ett halvår tillbaka.

Fru talman! I en annan del vill följdmotionären ta
fasta på att tillgången till värddata är för dålig. Det är
väl så dags att vakna till liv i den frågan. Alla partier
står redan bakom att vi behöver utveckla och förbättra
tillgången till värddata och har gjort det under många
år. Det råder ingen politisk strid om detta. Vi är över-
ens om att situationen inte är tillfredsställande, och ar-
betet med frågan hade mer än gärna fått börja för
många år sedan.

Jag ska bara nämna några initiativ när det gäller detta som har tagits i närtid. I november 2023 lämnade Utredningen om sekundär användning av hälsodata sitt slutbetänkande. Det bereds nu i Regeringskansliet.

Samma månad lämnade Utredningen om infrastruktur för hälsodata som nationellt intresse också en delredovisning av sitt uppdrag. Den handlade i huvudsak om enhetlig tolkning av juridiken på området, vilket har efterfrågats. Även denna behandlas i Regeringskansliet.

I december 2023 tillsattes en nationell samordnare för digital infrastruktur i hälso- och sjukvården, Tomas Werngren. Man ska arbeta med frågan om att göra hälsodata tillgängliga i hela vårdkedjan för all vård, såväl kommunal som regional samt för tandvården, oavsett huvudman.

Vidare pågår ett arbete med att se över regelverket för hälsodataregister och möjligheter att samla in data från primärvården, vilket ska redovisas den 30 juni i år. Jag och många med mig ser fram emot att se vilken produkt Ingela Alverfors kommer att leverera för att vi ska få en bättre helhet på området.

E-hälsomyndigheten redovisade i mitten av april sitt uppdrag om att ta fram förslag till färdplan för en nationell digital infrastruktur för vården som baseras på en dialog med regioner, kommuner, vårdgivare och it-leverantörer.

Sammantaget går det inte att komma till någon annan slutsats än att det på området redan pågår ett omfattande arbete när det gäller frågan som tas upp i yrkande nummer 2 i följdmotionen.

Fru talman! Covidpandemin var en grym läromästare, och det är många som kan betecknas som efterklokka. Men visst är det bättre att vara efterklok och göra sin hemläxa än att vara efterdum och dra fel slutsatser.

Fru talman! Det pågår ett omfattande arbete för att stärka Sveriges beredskap mot kris och krig men också mot omfattande smittspridning. Det är ett svenskt intresse att stärka det nationella smittskyddet, vilket regeringen och samarbetspartiet redan arbetar intensivt med. Vänsterpartiets följdmotion ter sig därför lite yrvaken.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 98 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Pandemin – vad snabbt vi glömde vad vi behöver göra. Det anser jag när jag står här i dag.

Jag jobbade med pandemin i socialutskottet från mars 2020 fram till att Coronakommissionen avlämnade slutbetänkandet om sitt stora arbete i februari 2022. Jag ser stora skavanker i samhället just nu när det gäller just att kunna bemöta pandemier, stora kriser och så vidare. Vi är helt enkelt inte förberedda. Det borde vi vara.

Riksrevisionen har tittat på detta och konstaterar att det nationella smittskyddet fungerar bra i normalläge – det kan man väl säga – men det behöver stärkas och öka förmågan att hantera framtida pandemier. Det låter

lite illavarslande. Jag tycker alltså att vi står på ungefär samma ställe som när pandemin kom. Vi har exempelvis inte en starkare sjukvård, snarare tvärtom. Det är så mycket vi behöver göra.

Regeringen har inte gjort tillräckligt för att förbättra smittskyddets effektivitet, anser jag. Man behöver åtgärda brister i fråga om regelverk, otillräckliga system och data för nationell övervakning och ett uppdelat ansvar för vårdhygien. Det krävs ganska många fler förändringar.

Jag noterade att föregående talare, Jesper Skalberg Karlsson, sa någonting om att vi inte kom ur denna pandemi särskilt väl. Om man tittar på alla utredningar som finns om pandemin och hur världen klarade av den ser man att Sverige klarade av den relativt väl, fru talman. Det fanns problem, exempelvis att det inte fanns skyddsutrustning. Vi hade inget nationellt lager. Det fanns inte heller lager i de tre största regionerna. Det kommer jag att återkomma till. Vi vill nämligen lagstifta om det.

I skrivelsen menar regeringen att flera av de rekommendationer Riksrevisionen ger redan finns inkluderade i olika utredningar. Det kan så vara, men vi tycker att de direktiv som getts är lite vaga. Det finns en anledning till att regeringen borde ta Riksrevisionens rapport på betydligt större allvar, och även andra partier borde titta på det. När pandemin kom var den nämligen som en krasch, och det tror jag ingen av oss vill uppleva igen.

Vänsterpartiet har innan, under och efter coronapandemin lyft fram bristerna i Sveriges beredskap mot pandemier. Trots att Sverige och resten av världen genomgått en fruktansvärd pandemi med en allmänfarlig, samhällsfarlig sjukdom har den svenska regeringen inte gjort mer än kanske knapphändiga förändringar.

Vi måste stärka smittskyddet för att öka förmågan att hantera framtida utbrott. Jag är väldigt orolig för det här. Om det blir pandemi igen, är vi verkligen starka? Har vi en sjukvård som klarar av det? Har vi en krisberedskap som klarar av det eller om det blir krig? Jag är tyvärr inte övertygad om det.

Vänsterpartiet menar att det är hög tid att lägga ut en ny kurs för smittskyddet, accelerera och öka beredskapen för pandemier. Det behövs ganska kraftiga förstärkningar av välfärden, det gemensamma och sjukvården. Det har vi diskuterat så mycket! Om man har en sjukvård som vacklar, som vi har i dag, måste alla inse att om det blir pandemi ligger vi ganska risigt till. Nu uttryckte jag mig på ett folkligt sätt, fru talman.

Vårdhygien är grundläggande. Det såg man i det förebyggande arbetet mot smitta. I dag delas det nationella ansvaret för vårdhygienfrågor mellan Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten. Vi anser att ansvaret för vårdhygienfrågor i stället ska samlas hos en myndighet, så att det inte blir lika splittrat. Det har vi bland annat lyft fram i vår reservation.

Vänsterpartiet instämmer i det som sägs i Riksrevisionens granskning om insamling och hantering av vårddata. Mycket är nog på gång, men jag tycker att vi

i samtliga partier får ta på oss att vi inte varit speciellt snabba. Det är jätteviktigt att det blir lite fart på det hela. Det måste också finnas rättsliga förutsättningar för datainsamling för myndigheterna. Vänsterpartiet vill att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att ta fram förslag på vilka rättsliga förutsättningar Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen ska ha för att samla in och hantera vårddata. Det tycker vi skulle vara bra.

Något som var väldigt påfallande när pandemin drog igång var den totala bristen på smittskydd. Det var fundamentalt. På Södersjukhuset blev en person intervjuad i en nyhetssändning klädd i simutrustning för dykare på grund av att det inte fanns någon smittskyddsutrustning att tillgå i Stockholm. Det fanns inte heller i de andra regionerna. Det är fortfarande ett magnifikt problem, anser jag.

De tre största regionerna saknar lager för att klara sig i tre månader. Det tror jag att man måste lagstifta om. Det kan inte vara frivilligt, utan det måste vara självklart att man köper in skyddsutrustning och andra nödvändigheter. Att göra det under brinnande pandemi, som man fick göra över hela världen, blir väldigt krångligt, ineffektivt och dyrt. Det fick vi ägna mycket tid åt.

Vi vill som sagt att regionerna ska ha lagkrav på sig att inneha lager som räcker i åtminstone tre månader vid pandemier. Det kommer vi att återkomma till i en helt annan debatt än dagens.

Jag yrkar bifall till den reservation vi har lagt fram.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 maj.)

§ 11 Jakt och viltvård

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande
2023/24: MJU14
Jakt och viltvård
föredrogs.

Anf. 99 JOHN WIDEGREN (M):

Fru talman! Kvällens debatt ska handla om jakt och viltvård. Jag vill yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Sverige är ett fantastiskt jaktland. Det tror jag att vi kan vara helt överens om här inne. Sverige erbjuder inte bara väldigt många olika viltslag till jakt. Sverige har också en historia av att bedriva fantastiskt bra viltvård. Det som har lett fram till dagens möjligheter är att vi har många arter och stora bestånd att jaga och att vi kan och gör det så bra.

Fru talman! Den svenska jaktetiken övertrumfar i mångt och mycket andra EU-länders, inte minst när det kommer till hundanvändningen. Hundanvändning inom jakt är vi i Sverige fantastiskt duktiga på, och den är även ett fantastiskt hjälpmedel när vi bedriver jakt. Men det är inte givet längre att vi kan fortsätta med

den. Det finns krafter inom EU som vill förbjuda hundanvändning vid jakt.

Det finns även krafter inom EU som vill förbjuda möjligheten att bedriva jaktturism, alltså att resa runt och jaga och att få ta med sig sin trofé hem. Flera länder har haft det på förslag i sina parlament, och flera har också genomdrivit dessa förslag. Det skadar jakten i stort, men i Sverige har vi en stark opinion för den jakt vi bedriver. När man frågar svensken i dag är 80–90 procent positiva till att det bedrivs jakt i Sverige. Det är oerhört viktigt.

Den svenska jägarkåren gör stor nytta i samhället. Det såg vi senast, och kanske allra tydligast, vid utbrottet av afrikansk svinpest. Den svenska jägarkåren ställde upp och har i princip löst problemet. Vi tar i trä, fru talman! Jägarkåren gjorde en fantastisk insats – många gånger dessutom ideellt.

Den svenska jägarkåren ställer också upp och bedriver trafikeftersök under dygnets alla timmar, året runt. Vi kan inte nog uppskatta det arbete som sker – återigen med användning av jakthundar. De behöver tränas och hållas igång året runt för att klara uppdraget som jägarna utför åt staten.

Fru talman! Hundarna som jag pratar så gott om – jag är själv hundägare – utsätts också för faror. De utsätts för ett lite för högt rovdjurstryck, främst från vargen. Vargens förekomst kan bli en begränsning för jakten och för hur vi ska kunna hålla nere viltbestånden. Någon säger nämligen att om man släpper upp vargstammen kan den hantera viltbestånden, men det kommer inte att bli på det viset. Vi behöver våra jakthundar, och vi ska kunna känna oss trygga när vi jagar med dem och att vi kan använda § 28 för att skydda vår jakthund.

Det ska vara enkelt att få till skydds jakt när det finns en varg som orsakar problem i ett område. Nu har det kommit nya riktlinjer för skydds jakt. De är klart bättre än de var förut. Det behövs färre angrepp, och det går fortare att få till skydds jakt nu. Flera länsstyrelser har redan provat. Först ut var den i Skåne, och där har man också genom snabba beslut fått till en effektiv skydds jakt på en skadegörande individ och kunnat åtgärda problemet. Det är precis så det ska vara om vi ska få acceptans från de människor som ska leva och verka i vargland. Det måste gå enkelt och snabbt att få till en skydds jakt. Vi behöver också få till en ökad licensjakt. Vi ska sänka den svenska vargstammen.

Mycket av detta kommer att ske lättare när vi på EU-nivå, förhoppningsvis inom en snar framtid, får igenom frågan om att flytta vargen från akut hotad till förvaltningsbar. Det är EU:s miljöministrar som ska rösta om det här, och om vi har tur sker det i juni. Då kommer vi att få större möjligheter att styra mot en minskad vargstam i Sverige.

Fru talman! Älgen är vår svenska nationalsymbol. Jag vet att det finns någon ledamot här i kammaren som brinner särskilt för älgen. Älgens existens som jaktbart vilt är såklart hotad – i vissa områden. I andra områden hyser vi fortfarande en god älgstam.

Vi måste dock kunna hitta vägar framåt för ett jord- och skogsbruk i samklang med jaktbara viltstammar. Jord- och skogsbruket levererar livsmedel och skog, som är ett klimatsmart alternativ. Vi har substitutions-effekter och så vidare. Då kan vi inte ha alltför höga viltstammar. Men ingen ska få mig att tro att den väg som går framåt är att i princip radera ut älgen i vissa områden. Vi måste hitta vägar framåt.

Landsbygdsminister Peter Kullgren gav förra året markägarsidan, jägarsidan och Sveaskog i uppdrag att prata ihop sig om den framtida älgförvaltningen. Jag har inte sett något resultat av det ännu, men jag förutsätter att det är på gång. Vi måste nämligen också komma ihåg att vi i riksdagen nog ska försöka peta så lite som möjligt i lagstiftningen om jakt.

Jakt bygger på något historiskt väldigt fint som markägare, jägare och brukare tillsammans har förvaltat. Så vill vi ha det även i framtiden. En samklang mellan dessa tre kan leverera stora viltstammar men också ett jord- och skogsbruk i framkant.

I dagens betänkande finns ett förslag om ett tillkännagivande om en samlad klövviltsförvaltning. Det må vara bra, men vi vill inte ha en samlad klövviltsförvaltning som förvaltas av det offentliga. I så fall skulle vi ju ge bort bestämmandet över jakten som vi på markägar-, jägar- och brukarnivå en gång fått. Den dag då vi låter en myndighet ta över förvaltningen och lyfter in alla klövviltsarter, som vi i dag egentligen har gjort beträffande älgen, tappar vi bestämmanderätten.

Jag hoppas i stället att förslaget i dagens betänkande ska leda till att vi kan utreda och kanske hitta verktyg för hur den framtida förvaltningen ska se ut. Med det menar jag inte en framtida förvaltning som styrs av det offentliga utan av markägare, jägare och brukare. Det är först då det kommer att fungera, och det är detta som har fungerat under lång tid i Sverige.

Fru talman! Det pågår några viktiga utredningar, och jag tycker att de bör lyftas fram. Det gäller dels en utredning om en ny viltmyndighet. Vi vet inte vad den kommer att landa i, men det skulle kunna leda till något väldigt bra där vi samlar jakt-, vilt- och vapenfrågor under ett paraply. Det gäller dels en utredning om en ny jaktlagstiftning. Även den kan bli väldigt viktig. Den förra är omodern och behöver anpassas till ett nytt samhälle, nya viltarter, nya storlekar på viltarter och nya intressefrågor.

Det här är viktiga utredningar som är på gång, och vi får se vad de kommer att landa i.

Jag vill ta upp en sista fråga, som också berör en utredning. Det är en utredning som jag för tillfället sitter i, nämligen Renmarkskommittén. Vi hanterar jakt och fiske i den norra delen av Sverige. Det är otroligt viktigt att den kommer fram till ett slutresultat som påbjuder att alla svenskar har rätt till jakt och fiske på statens mark ovanför odlingsgränsen.

(Applåder)

Anf. 100 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Widegren för talet. Mycket i det ställer jag mig bakom; det innehöll

mycket klokskap. Jag har dock en fråga som jag vill få lite extra belyst.

Vi ser nu att flera stora skogsbolag, eller rättare sagt koncerner, inte följer de av länsstyrelsen fattade avskjutningsbesluten. När det gäller avskjutning av älg – det är väl jag som är den där älgälskaren i rummet som ofta debatterar älgen – har man haft en avskjutning efter egen bedömning och har fattat egna beslut.

Detta har medfört, fru talman, att avskjutningen av älg har ökat med alltifrån 25 procent till över 55 procent. Det är inte en liten avvikelse, utan den är ganska omfattande. Det har inneburit att hundratals älgar har nedlagts i onödan, som jag ser det, i en situation där stammen håller på att bli rödlistad.

För mig som socialdemokrat och älgälskare är det självklart att det måste finnas ordning och reda i de regler som vi gemensamt har satt upp, oavsett om det gäller avskjutning av älg, allmänna jakttider eller andra etiska regler. Jag tycker att det är viktigt som tusan att vi efterlever dem, oavsett om vi är stora skogsbolag eller små markägare.

Min fråga till John är: Kommer du att agera för att en utredning av dessa enligt mig tydliga jaktbrott kommer till skott och att någon form av påföljd införs för det som har skett?

Anf. 101 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. Vi är flera som älskar älgen och värnar om älgens fortlevnad, som ska ske på ett sätt som är bra för Sverige men också för markägare, brukare, jägare och så vidare.

Det här är en svår fråga. Jakten är i grunden en markägarfråga. Det är markägare som ska bestämma vilken storlek på skador från viltet man kan tolerera. Det som lyfts upp blir väldigt tydligt belyst i exemplet. När vi står här i kammaren ska vi ju inte gå in på exempel, men vi kan se på de stora penseldragen. Det handlar om hur mycket som ska tolereras i fråga om skador och så vidare. Samtidigt har vi en gemensam överenskommelse mellan markägare och jägare som innebär att vi har släppt älgjakten till det offentliga, som bestämmer väldigt mycket över det hela.

Sedan vi införde systemet har vi dessutom inrättat oss i det. Därför tycker jag att det blir lite olyckligt när man tar saken i egna händer. Då frångår man den överenskommelse som finns.

Tänker jag ta strid för att en utredning eller liknande ska tillsättas för just detta? Det är kanske inte något som jag som riksdagsledamot kommer att göra. Men jag följer just nu med intresse det som landsbygdsministern initierade förra året för att hitta en ny modell för älgförvaltningen. Det är alldeles uppenbart att det system som vi har följt när vi jagat i drygt tio år inte riktigt har fungerat på bästa sätt. Om det finns krafter, bolag eller liknande, som tycker att det här är så dåligt att de tar ett steg för långt har vi ju misslyckats med att få fram en offentlig förvaltning.

Anf. 102 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Fru talman! Jag får tacka för resonemanget – det var ju inte något tydligt svar. Men det kanske ledamoten kommer till.

Jag ser en lite olycklig och otäck utveckling. Om det blir så att man bara för att man har stora skogar och stora områden själv gör bedömningen av vad som ska fällas och vilka olika arter som ska finnas på ens mark beroende på skogsskador och annat kommer det att underminera det förtroende som finns för dagens samordnande förvaltning, som både du och jag strävar efter.

Efter många år kan vi konstatera att den samordnande förvaltningen, som sker mellan jägare, markägare och länsstyrelsen, har fungerat väl på ganska många områden. Det här är en typisk avart som faktiskt kan få det hela att snabbt fallera.

Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi tar tag i den här delen och ser till att det blir en påföljd. Vi måste dessutom jobba för ett system där jägarintresset och markägarintresset är jämbördiga. Jag vill ha en opartisk ordförande som ser till helheten.

Jag är väldigt tacksam över att det finns ett förslag om ett tillkännagivande i dag. Jag kommer att nämna lite om det i mitt anförande senare. Det här vore ett steg i rätt riktning. Jag skulle vilja att ledamoten Widegren slåss för frågan om åtgärder.

Anf. 103 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Ledamoten och jag är inte oceaner ifrån varandra i den här frågan, men vi kanske inte vill ta i den på riktigt samma sätt. Jag har svårt att se att någon i det här läget skulle bestraffas, för jag ser inte riktigt lagbrottet i det hela. Man har brutit mot ett handslag, tycker jag framför allt. Skulle det fortsätta på det här viset kommer handslaget inte att vara värt någonting i framtiden. De stora markägare som lyfts fram som exempel är också beroende av att det finns jägare som vill bedriva meningsfull jakt, och jaktarrendet är en intäkt för de här markägarna. Man måste kunna hitta vägar framåt.

När det kommer till det biologiska blir det väldigt konstigt. Jag är inte så säker på att det är rätt väg att gå att utrota älgen, men det är lite det som håller på att ske i vissa områden just nu. Man låter älgen bära hundhuvudet för alla skogsskador som uppkommer, även om man kanske har andra klövviltsarter. Men jag tror heller inte på att låta det offentliga gå in och lagstifta och krångla till det med förvaltningen genom att till exempel våra länsstyrelser – eller ännu värre, tänkte jag säga: Naturvårdsverket – ska komma med planer där man bestämmer över viltförvaltningen. Det är inte rätt väg att gå.

Däremot måste vi hitta incitament framåt för de här markägarna tillsammans med jägare och brukare, om det nu finns brukare som inte äger marken i området. Man måste hitta vägar framåt, för det har fungerat väl. Det är ett handslag som har fungerat, både när vi byggde upp älgstammen till de alldeles för höga nivåer som vi hade på 80-talet och när den här typen av organisationer lyckades sänka älgstammen med någonstans

mellan 25 och 40 procent beroende på plats. Det är den modellen jag tror på inför framtiden, och det är det jag kommer att fortsätta prata med landsbygdsministern om.

Anf. 104 EMMA NOHRÉN (MP):

Fru talman! Vi hörde precis ett anförande om hur jakten är en del av den svenska folksjälens, skulle man kunna säga. Det är väldigt många som själva jagar, och om man inte jagar själv känner man någon som jagar. Det är ganska unikt för Sverige att ha den situationen. För några veckor sedan var jag nere i Paris på ett möte och diskuterade landsbygdsfrågor. Man frågade vad vi i Sveriges riksdag diskuterar i utskottet. Då sa jag att det är de vanliga sakerna: miljö- och jordbrukspolitik, landsbygdsutveckling – och så förstås jakt. Jakt? Har ni det? De förstod liksom inte. Ja, det är en viktig del, fick jag svara. Vilka som har möjlighet att jaga är alltså faktiskt någonting som särskiljer Sverige.

Varje år är det 280 000–290 000 personer som söker och löser jaktkort i Sverige. Det är också 8 000–12 000 som genomför teoriprovet för jägarexamen. Hur många av dem som sedan går vidare och jagar vet man inte riktigt. Men alla dessa personer har väl sina anledningar till att jaga. Jag tycker inte att man kan dra jägarkåren över en kam. Jag är själv jägare, och jag tror att min anledning till att jaga kan skilja sig från många andras.

Men jakten påverkar så många fler. Alla som vistas i skog och mark, framför allt kanske på hösten, riskerar att stöta på en jägare. Det finns många som nyttjar skog och mark av andra anledningar, alltifrån svampplockare, kanotister, strövare och scouter till fotograferande turister och turistföretag, som tjänar sitt levebröd på att ta ut människor som vill uppleva den svenska naturen. Vi har också renskötare, och vi har företag som tar ut människor för jaktturism.

Alla är faktiskt inte lika positiva till jakten, trots att de flesta i Sverige ändå har en positiv grundsyn på jakt. Det är viktigt att vi har en acceptans för jakten och fortsätter med det. Därför måste lagstiftningen vara bred och innebära möjlighet till inflytande för många.

Alltför stora viltstammar kan uppröra och försvåra för till exempel lantbrukare och skogsägare. Det är få som gillar att få sina grödor nedtrampade av vildsvin eller gäss som kommer i stora flockar eller att få skogsskador på antingen plant eller uppväxande bestånd när hjortar fejar hornen.

Därför är det viktigt att jakten och förvaltningen sker på ett sådant sätt att det skapas acceptans, fru talman, och att det finns en förankring i samhället. I dag ser vi att det inte alltid är så. Miljöpartiet anser därför att det är viktigt att vi moderniserar jaktlagstiftningen och harmoniserar jakten med det övriga samhället. Det ska inte bara vara jägare som bestämmer om viltet, för allt tillhör oss alla fram tills det är skjutet.

Den moderna jaktlagstiftningen såg sin början på 30-talet. Under 80-talet skedde ganska stora förändringar. Allteftersom har vi fått ett lappande och laggande i lagstiftningen. Vi har haft EU-inträdet. Vi har

fått ett förändrat skogsbruk med trakthyggesbruk som förändrat situationen i skogen. Vi har nya fritidsintressen, som gör att fler och kanske andra personer kommer ut i skogen. Sedan har vi också klimatförändringarna, fru talman, som tillsammans med en ökad rörlighet ger ganska stora förändringar. Vi ser nya utbredningsområden för många viltstammar. Vi får en snabbare spridning av främmande och ibland invasiva arter. Det kommer också flera sjukdomar och parasiter.

Men samtidigt med den här utvecklingen har vi också fått bättre forskning och bättre miljöövervakning. Vi vet vad som händer, och vi har bättre koll på våra vilda djur och vad som händer där ute. Det ger förstås också nya kort på handen. Flera av våra viltstammar har ökat. Vi har haft en gynnsam förvaltning av många stammar. Vi har till exempel nu en vargstam på cirka 450 individer; tidigare var de en handfull om ens det. Flera fågelarter ökar i landskapet, samtidigt som andra missgynnas. Nygamla arter som vildsvin har kommit in, och dem behöver vi kanske förvalta på annat sätt. En del har hänt där också.

Vi i Miljöpartiet tror att det behövs nya förvaltningsmetoder. Vi anser att det behövs ekosystembaserad viltförvaltning där man också har flerårsförvaltning. Det finns ett tillkännagivande om detta i utskottet, men jag tycker inte att det når hela vägen. Därför yrkar jag bifall till vår reservation nummer 1. När man har ekosystembaserad viltförvaltning behöver man se till hela ekosystemet. Det har att göra med markens bärrighet, rovdjurstrycket, vilka andra aktiviteter som sker, tillgången till foder och hur landskapet ser ut.

Fru talman! Vi hörde tidigare talare berätta om några av de utredningar som görs. Jag skrev ut lite av det som står i betänkandet om vad som är på gång. Det är otroligt många olika utredningar. Jag har gulmarkerat en del i mina papper. Naturvårdsverket har fått i uppdrag att titta på en ny förvaltningsplan för kronhjort och älg. Detta har sedan pausats, då verket fått ett annat regeringsuppdrag. Naturvårdsverket har också fått i uppdrag att främja viltvård, man har fått ett nytt uppdrag om Viltvårdsfonden, Skogsstyrelsen har fått ett uppdrag tillsammans med Naturvårdsverket och så vidare.

Det är otroligt mycket som pågår samtidigt, men allt är inte riktigt koherent tror jag. Man vill nog uppnå samma sak, men ska vi kunna ha en jakt och en viltvård som får acceptans måste man nog se till att komma dit. Vi måste ha en ekosystembaserad viltförvaltning som tar hänsyn till flera av samhällets olika delar, och vi måste se hur de interagerar med varandra. På så sätt får vi en fortsatt acceptans för jakten. Vi får också bra viltstammar och kan samverka med andra verksamheter.

Egentligen är detta ingenting nytt. Jag tror att de flesta jägare ser att man måste hushålla med de resurser man har och att man också måste skapa resurser för framtiden. Med dagens kunskap och den forskning vi har tror jag att vi kan nå en ekosystembaserad viltförvaltning som ger vilt att jaga men också samklang med andra verksamheter och andra djurslag.

(Applåder)

Anf. 105 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Jakten i Sverige var tidigare helt livsnödvändig. Det är den inte längre, även om den är ett väldigt bra sätt att skaffa mat till frysboxen. Den har snarare blivit ett av våra största kulturarv, och den är till stora delar en folkrörelse.

Det syns inte minst när älgjakten börjar hur våra bygder lever upp när det kommer folk tillbaka hem igen. Det är årets bästa vecka för lanthandeln. Det lyser i stugorna, till exempel. Du ser i norr när ripjakten börjar hur otroligt många som åker norrut för att få den härliga veckan på fjället.

Vi hörde tidigare om när vi hade utbrott av afrikansk svinpest. Då var det flera hundra jägare som direkt ställde upp för att vara med och mota. Det visar tydligt att det verkligen är en folkrörelse som nu är vårt största kulturarv. Det är kanske därför som det är så många uppdrag, som Emma Nohrén tidigare nämnde. Det är en så viktig fråga för många.

Acceptansen nämndes. Det är 80–90 procent av de tillfrågade i undersökningar som har stor acceptans för jakt. Det är tack vare att vi i Sverige verkligen bedriver jakt på ett sådant sätt att man ser att vi inte åsamkar viltet onödigt lidande, som det står i lagtexten. Det är jätte viktigt ur flera aspekter.

Jag har tänkt att gå in på några av de reservationer som vi har i det betänkande vi behandlar i dag. Först har vi ett tillkännagivande, som nämndes tidigare, om samlad vilt- och klövviltförvaltning.

Fru talman! Det är ingen tvekan om att vi ser hur allt fler viltarter sprider sig över större delar av vårt land så att det blir många viltskador. Samtidigt måste vi komma ihåg att det inte är överallt. På vissa områden är trycket jättestort. På andra områden finns det knappt något tryck alls.

Det talas väldigt mycket om stora viltskador. I de områden där du har väldigt många klövviltarter blir det större viltskador än vad det blir till exempel hemma i min del av Värmland. För första gången sedan 1959 sköt vi inte älg på älgjakten hemma i fjol höst. Det är en jättetråkig utveckling som till största delen tyvärr beror på vargen.

Samtidigt noterar vi hur älgen får väldigt mycket stryk just för att det är så mycket viltskador. I höstas hade vi ett besök här från SLU som visade på den senaste forskningen. Älgstammen viker tydligt och går ned, men viltskadorna ligger kvar på samma nivå. Är det verkligen älgen som ligger bakom, eller är det bara väldigt enkelt att skylla på älgen? Det kan man fundera på.

Fru talman! Jag ska säga något kort om vargen. Vi hade en debatt i förra veckan om naturvård där vargen ingår. Sedan är det vissa delar som ingår även här. Vi kanske borde ha slagit ihop de två betänkanterna.

Regeringen har gett flera nya uppdrag. Vi har börjat att få svar, och vi väntar fortfarande på svar från

några av dem. Men det är ingen tvekan om att vi har en livskraftig vargstam.

Vi ser i Europa att utbredningsområdet för vargen har ökat med ungefär 25 procent på tio år. Om vi ser på EU-nivå har vargstammen under de senaste sex åren ökat med ungefär en tredjedel. Ser vi på svensk nivå har vargstammen på 20 år ökat med 700 procent. Kom inte och säg att vi inte har en livskraftig vargstam.

Andra reservationer som behandlas i dag handlar om jakt på skarv och säl. Vi har en stor utmaning där, fru talman. Det är handelsförbudet, som mest gäller sälprodukter. Som jägare vill du ta hand om det du skjuter och inte bara skjuta för att kasta. Utmaningen är när du inte får handla med sälprodukter, och det är en svår jakt. Hur ska du då agera? Vi driver att handelsförbudet ska tas bort så att man kan tillgodogöra sig sälen när den är skjuten.

Fru talman! Sedan måste det göras mer. Vi måste ändra reglerna vad gäller skydds jakt på säl. Vi måste göra det enklare att kunna jaga säl. Den andra delen handlar om skarv. Det är heller ingen tvekan om, fru talman, att vi har ett jobb att göra på EU-nivå. Där har vi ett art- och habitatdirektiv och ett fågeldirektiv som sätter käppar i hjulen för så mycket.

Det gäller inte bara jaktfrågan. Det är många andra delar där vi ser hur direktiven verkligen ställer till det för oss. Därför måste vi göra ändringar så att vi kan få till en allmän jakt på skarv igen som vi hade i Sverige tidigare. Vi ser hur skarven förstör så enormt mycket. Det gäller inte bara öar ute i skärgården som blir helt döda, utan vi ser hur det förstör för våra fiskare.

Sedan handlar det om subsidiaritetsprincipen. Det är ett krångligt ord med ett väldigt viktigt innehåll. Beslut ska fattas på lägsta ändamålsenliga nivå. Därför måste vi flytta ned jaktbeslut och beslut om våra viltarter från EU-nivå till nationell nivå, och i vissa delar även från nationell nivå till regional nivå.

Vad gäller översyn av jaktlagen, som det finns en reservation om, pågår det en utredning, precis som vi hörde tidigare. Vi får se vad den kommer fram till, men arbetet pågår.

Det finns även en reservation om åtgärder mot illegal jakt. Det gäller i första hand illegal jakt på rovdjursarter. Man kan fråga sig: Varför pågår det illegal jakt, om det nu gör det? Vad är det som gör att människor väljer att bryta mot lagen?

Fru talman! Vi märker att där finns inte acceptansen. Man måste ta människors upplevelser och oro på allvar. Om man gör det är jag ganska säker på att den delen absolut kommer att minska.

Fru talman! Näst sist på min lista har vi en reservation om blyammunition. Där har vi i Sverige till stor del gjort vår resa redan. Vi har förbud vid jakt i våtmarker. Vi har kommit väldigt mycket längre än vad man tidigare har gjort på EU-nivå.

Här handlar det nu om att se: Vad finns det för alternativ, och till vilka kostnader? Proportionaliteten är jätte viktig. Ska det kosta 100 kronor för en patron då blir jakten verkligen en klassfråga. Då blir det många som inte kommer att ha råd att jaga eller som kanske

väljer att jaga med ammunition som man inte ska bruka.

Fru talman! Det är slutligen en ganska infekterad debatt som pågår om jakt och fiske i fjällen. Där gör nu Renmarkskommittén ett arbete. För oss i Kristdemokraterna är det en självklarhet att alla i Sverige ska ha rätt till jakt och fiske på statens marker ovan odlingsgränsen. Därom råder ingen tvekan. Det är vårt ingångsvärde i arbetet, och vi kämpar verkligen för att det är där vi ska hamna.

(Applåder)

Anf. 106 TOMAS KRONSTÅHL (S):

Fru talman! Mycket av det föregående talare har diskuterat kommer även jag att diskutera. Det är väl så när vi sitter i ett utskott där det är väldigt mycket fokus på jakt, och många är också väldigt intresserade av just den formen av att vara ute i vår natur.

Jag vill börja med att konstatera att det nu blir ett tillkännagivande om bland annat vårt förslag om en samlad klövviltsförvaltning, vilket jag tycker är mycket bra. Då kan vi få ett betydligt bättre helhetsgrepp över viltet som finns, om den fodertillgång som finns och även betesskador som blir både på skog och på betesmarker. Det är positivt. Jag vill även yrka bifall till vår reservation nummer 2 om älgförvaltning.

Fru talman! Jag vill ta detta tillfälle i akt att diskutera lite kring den oro jag och många med mig känner när det gäller den pågående, på vissa ställen nästan akuta, minskningen av älgstammen.

Allting startade med att skogsbolagen och skogsägarna påvisade ganska stora skador på skogen, framför allt på tallungskogen. Man drog igång ett omfattande arbete med att använda Äbin, Älgbetesinventeringen, för att se hur mycket skador som fanns. Man satte ett mått på att endast 5 procent av tallungskogen vid en viss ålder fick ha betesskador. Detta påbörjades redan 2015.

Fokus har alltsedan dess varit på att minska älgstammen på grund av dessa betesskador på tallen. Vi kan nu, efter tio års ensidig fokusering på älg, konstatera att det har gått alldeles för långt. Samtidigt som vi ser att älgstammen minskar kraftigt, med 35–40 procent över hela landet och inom vissa områden med 50–60 procent, hävdar man fortsatt stora betesskador på tall.

Fru talman! Ingen, förutom de stora skogsbolagen, tror längre på den ensidiga kopplingen mellan betesskador och älgpopulation. Självklart är det flera viltarter som påverkar och betar i vår skog; vi har både rådjur och kronhjort som är aktiva skogsätare. Frågan är vad som egentligen är rimliga betesskador och skogsskador. Är det 5 procent, eller är det betydligt mer?

Det finns andra åtgärder för att minska dessa skador, exempelvis att spara viktiga trädslag för viltet vid röjning. Man kan också fokusera på flera olika åtgärder samtidigt och inte bara ensidigt på avskjutning av älg.

Fru talman! Det är chockerande att ta del av den insamlade statistiken när det gäller årets älgavskjutning. Vi kan, som jag sa tidigare, konstatera att det är flera stora skogsbolag som totalt ignorerar länsstyrelsernas beslut om antalet älgar som ska få fällas. Avvikelserna är inte heller några enstaka eller få, utan här handlar det om riktigt kraftiga överträdelser på 25 till över 55 procent. Det innebär att det är hundratals älgar som har fällts utöver det antal som finns i länsstyrelsernas beslut. Om detta hade varit en enskild ägare på små marker hade det varit en fullständig katastrof.

Vi kan definitivt inte ha en situation där de stora skogsbolagen och skogsägarna gör som de vill och ensidigt beslutar om hur mycket och vilka arter som ska finnas i just deras skogar. Detta är en utveckling som helt avviker från det som var själva poängen med lokala älgskötselområden och som faktiskt legitimerar att alla, stora som små, följer de beslut som vi har fattat.

Fru talman! Vi måste därför enligt min mening seriöst utreda dessa exempel på vad jag betraktar som avarter på älgskötselområden där man både medvetet och utan påföljder så kraftigt har avvikit från och brutit mot den beslutade tilldelningen.

Fru talman! Nog sagt om älgen. Det handlar också om jakten på och kontrollen av de olika invasiva djurarter som kan komma in i landet på olika vägar, till exempel genom att sprida sig själva från grannländer. Det gäller exempelvis mårddunden, som finns i stora mängder i Ryssland och som kommer till oss genom Finland och skapar mycket stora problem för många andra arter, inte minst för fågellivet.

Vi har även ett annat aktuellt exempel. Det är stenmården, som kan komma in i landet på flera olika sätt, troligtvis oftast genom olika godstransporter som den lätt kan gömma sig i och därigenom ta sig in i landet. Denna för vårt land nya art är ökänd för att orsaka enorma skador på samhället – dels genom att påverka den biologiska mångfalden, dels genom skadegörelse som ytterst drabbar människor. För arter som häckar i våtmarksliknande områden, som sydlig kärrsnäppa och rödspov, är det inte välkommet med ännu fler markbundna rovdäggdjur.

Livsmålet för stenmården verkar vara att ta sig in i bilar och fastigheter och gnaga sönder allt som går att gnaga sönder, oftast elkablar. I övriga Europa, där den förekommer mer frekvent, är detta någonting som kostar miljardbelopp.

Fru talman! Naturvårdsverket satsade 2023 cirka 2,4 miljoner på att utrota stenmården. Det räckte för att ge i uppdrag till Svenska Jägareförbundet att anställa två jägare på heltid för att försöka få grepp om spridningen och utrota arten innan det är för sent. Nu är tyvärr dessa pengar slut, och regeringen har ålagt Naturvårdsverket stora besparingar. Det innebär i princip fritt fram för en snabb spridning av denna troligtvis invasiva art, som kan komma att kosta samhället enorma summor i skadegörelse och negativ påverkan på andra viktiga arter.

Fru talman! I Sverige har vi Svenska Jägareförbundet, som får i uppdrag av Naturvårdsverket att sköta och bevaka samt åtgärda förekomsten av alla invasiva arter på land. Detta uppdrag har genomförts och varit mycket framgångsrikt tack vara Jägareförbundets stora kontaktnät med jägare och jaktlag runt om i hela vårt land.

Därför har bekämpningen kunnat ske till en mycket låg och rimlig kostnad jämfört med i andra, både nordiska och europeiska, länder. Ändå väljer regeringen att skära i dessa så viktiga anslag för att kortsiktigt spara några miljoner på något som kan komma att innebära miljardkostnader i framtiden.

Fru talman! När det gäller jakt och skydds jakt på våra rovdjur är det även framgent en viktig balansgång mellan de olika arternas bevarandestatus och människors rättighet att försvara sin tamboskap och kunna bedriva lantbruk med djurhållning och betande klövdjur, vilket är viktigt inte minst för den biologiska mångfalden.

Det är glädjande att regeringen har fortsatt arbetet med att försöka få till en förflyttning av skyddsstatusen för varg från bilaga 4 till bilaga 5 i EU:s art- och habitatdirektiv. Det innebär att vi själva i större utsträckning kan förvalta detta vilt. Det borde även underlätta en mer generös skydds jakt, inte minst för att freda tamdjuren.

Avslutningsvis, fru talman, skulle jag bara vilja nämna den frustration som finns bland våra jägare och fiskare när det gäller tillståndsgivning vid önskan om skydds jakt på både skarv och säl. Detta kan lokalt vara ett gigantiskt problem, inte minst för det småskaliga yrkesfisket som både får sin fångst uppäten och sina redskap förstörda. Detta måste vi omedelbart se över och åtgärda.

I detta anförande instämde Joakim Järrebring och Sofia Skönnbrink (båda S).

Anf. 107 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)
replik:

Fru talman! Jag är engagerad i föreningslivet, och när det är föreningsstämmor brukar man kunna begära ordet för att få komma med en sakupplysning som bryter talarlistan. Jag vet att vi inte har de reglerna i den här kammaren, men det här är snarare en sakupplysning än en ren replik.

Jag är enig med Tomas Kronståhl om det mesta han tog upp i sitt anförande. Han sa till mig när vi möttes här i kammaren att jag hade tagit hans anförande, så vi är nog i stort sett eniga.

Dock vill jag säga något om stenmården, som egentligen inte hör hemma i det här betänkandet utan var föremål för debatt i förra veckan. Vi är helt eniga vad gäller stenmården. Dessutom har regeringen tillfört 50 miljoner i budgeten per år för att bekämpa invasiva främmande arter.

Utmaningen, fru talman, är att Naturvårdsverket har fått i uppdrag att ta fram en nationell lista på invasiva främmande arter. Men på den nationella lista som

verket har lämnat till regeringen är inte stenmården med. Trots det som Tomas Kronståhl nämnde i sitt anförande om att stenmården är fantastiskt duktig på att komma in i både bilar och byggnader och annat och ställa till stor skada räknar inte Naturvårdsverket med stenmården som en invasiv främmande art på sin lista.

Detta blir därför föremål för politisk bedömning. Jag vet inte om politiken kan gå in och ändra i Naturvårdsverkets förslag till listor. Men jag hoppas sannerligen det, för jag tror som sagt att vi är helt eniga, Tomas Kronståhl och jag, om att vi ska bekämpa stenmården även om den inte ingår i detta betänkande.

Anf. 108 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Fru talman! Tack, Kjell-Arne, för konstaterandet! Jag är väl medveten om att det är precis så det ligger till. På Naturvårdsverket lista finns den ännu inte upptagen som en invasiv art. Trots detta faktum har vi faktiskt bekämpat den under 2023. Vi har även tidigare haft uppsikt över denna så kallade icke-invasiva art men som ändå kan göra stor skada. Vi har all möjlighet att se till att den inte blir en art som utvecklas i Sverige, eftersom den ännu inte är accepterad som en art i Sveriges habitat.

Vi och regeringen har fortfarande möjlighet att påverka Naturvårdsverket i fråga om denna bedömning och att försöka säkerställa att vi kan använda de duktiga och framgångsrika jägare som faktiskt har fått upp över 200 åtelkameror, tror jag, för att ha koll på utvecklingen av stenmården.

Fru talman! Det vi ser i övriga delar av världen där den finns, inte minst i Europa, är att den gör väldigt stor skada. Den gynnar inte på något sätt den biologiska mångfalden och de arter som vi redan har i Sverige. Jag tycker att den kan kallas för en nästan invasiv art.

Anf. 109 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Som jag sa: Det var mer en sakupplysning än en replik. Vi är helt eniga. Det är precis som Tomas Kronståhl är inne på. Nu är det politiken som får försöka när inte ansvarigt verk gör det som vi önskar. Då får vi från politikens sida göra det vi kan.

Jag har själv kontakt med de jägare som har jobbat med stenmården och vet vilket fantastiskt jobb de har gjort. Jag vet också att de gärna används i andra länder, runt om i Europa, just för att de är så skickliga. Jag hoppas sannerligen att vi kan få till en förändring när det gäller detta på politisk nivå och att jobbet med att få bort stenmården från Sveriges landyta fortsätter.

Jag tror att Tomas Kronståhl och jag är helt eniga om att detta är en invasiv främmande art, som tyvärr ställer till det inte bara för den biologiska mångfalden utan också för mycket annat.

Anf. 110 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Fru talman! Tack, Kjell-Arne, för att vi är helt eniga i frågan! Det är bara att vi använder majoriteten i regeringen till att säkerställa detta. Vi kan konstatera

att vi även har sett olika sverigedemokrater som har varit uppe och diskuterat frågan om invasiva arter och vikten av att fortsätta med detta. Därför tänker jag att det borde gå att få en majoritet i regeringen för att även denna art ska bekämpas på alla möjliga sätt, så att vi får bort den från vår biologi och från våra arter, så att den inte gör stor skada.

Anf. 111 ELIN NILSSON (L):

Fru talman! Jag är inte först här i kväll med att betona vikten av den jakt som bedrivs i Sverige. Jakten är en viktig del av naturvården. Den ger möjlighet till rekreation och naturupplevelser, och den är något som många värdesätter högt. Möjligheten att jaga är en del av många människors frihet.

Förvaltningen av viltstammarna i vårt land är helt beroende av att det finns jägare över hela landet och att tillräckligt många jagar. Precis som flera här har nämnt före mig i dag var jägarkårens insatser under utbrottet av afrikansk svinpest helt avgörande för den snabba hanteringen som vi såg.

När det gäller jakten och viltförvaltningen ska det byggas på vetenskapligt underlag och fungera på ett sätt så att människor och verksamheter som berörs uppfattar det som legitimt.

Jakten, alltså jägarnas insatser, är avgörande för balansen i ekosystemen. Utmaningarna med att nå den balansen varierar över tid, i takt med att viltstammarna ökar eller minskar. Vi har sett för många vildsvin. Nu ser vi hur stammarna minskar. Det har funnits för få älgar. Vissa menar att de är för många. Det är för stora skarvpopulationer. Vi ser en växande vargstam. Så här kan man hålla på länge.

Fru talman! Låt mig uppehålla mig något vid vargen. Jag bor i ett av Sveriges vargtätaste områden, i Örebro län. De senaste två åren har det bedrivits en ganska omfattande licensjakt i mitt område. När jag pratat om vargen är det viktigt för mig som liberal att betona att den är en del av den svenska faunan. Vi ska ha en livskraftig vargstam, och vi ska förvalta den klokt, hållbart och långsiktigt. När man nämner hållbart måste man se till alla tre hållbarhetsaspekter – ekologiskt, ekonomiskt och socialt. Det innebär att det kan vara befogat med licensjakt, och vi måste ha en skyddsjakt som är effektiv.

Min uppfattning är att vi inte uppnår denna balans genom att ange ett exakt antal vargar. Det är bättre att fokusera på att få till en fungerande skyddsjakt. Här är Naturvårdsverkets nya riktlinjer, som presenterades i mars, en välkommen nyhet. De ger bättre förutsättningar för en effektiv skyddsjakt.

Fru talman! Vi ser nu hur vargen sprider sig söderut i vårt land. Då är skyddsjakten faktiskt helt avgörande. Den är avgörande för att förutsättningarna för att hålla tamboskap fortsatt ska vara goda – i Skåne, till exempel. Ett aktivt förvaltande med en effektiv skyddsjakt är alltså avgörande för en hållbar samexistens. Dessutom behöver man beakta de kostnader som är förenade med att sätta upp rovdjursavvisande stängsel. I södra Sverige, där andelen tamboskap är större än vad den är

hemma i mitt län, kommer det att krävas mycket pengar och ansevliga arbetsinsatser, och statens kassakista är inte bottenlös.

För att effekterna av att vargen sprider ut sig ska vara hanterbara måste vi se till att skyddsjakten är effektiv. Det är att ta ansvar för Sverige på flera sätt. Det är också ett sätt att öka acceptansen för varg och se till att vi fortsätter ha den i Sverige. Vi ska ha en livskraftig vargstam i Sverige – det är inte tu tal om det. Men hur många individer det ska vara måste vara en fråga för vetenskapen, och den bedömningen kommer att förändras över tid.

Det finns en intressant fråga i detta sammanhang. Den lyftes i den debatt vi hade för någon vecka sedan, där även vargen togs upp. Det gäller bristen på genetisk variation i stammen, det vill säga den höga graden av inavel. I det sammanhanget lyftes frågan om att flytta hit individer som inte är släkt med de vargar som vi har i Sverige. Det skulle kunna vara ett sätt att ha en mindre stam som faktiskt är mer livskraftig än den vi har i dag. Då skulle vi också kunna minska effekterna på tamboskapen. Det handlar om en lägre grad av inavel, en mer livskraftig vargstam men kanske färre individer. Min uppfattning är att detta inte ska uteslutas.

Nu är detta en fråga som är otroligt polariserad. Debatten spårar ofta ur. Man står i var sin ringhörna och sluggar mot varandra. Men jag tror att vägen framåt är att se vad som ger effekt och hur vi når framåt. När det gäller ökad samexistens och ökad tolerans är detta faktiskt det enda sättet att hantera denna fråga. (Applåder)

Anf. 112 MAGNUS PERSSON (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 3.

Sverigedemokraterna framhåller den svenska jakten och viltvården som en tradition med anor sedan urminnes tider. Jägar- och fångstmetoderna har genom århundraden skilt sig mellan landsändar beroende på landskapstyp och vilttillgång.

I de vidsträckta skogar och den landsbygd som för bara några släktled sedan var de allra flesta svenskers hembygd har man genom många generationer levt och verkat i samklang med naturen. Man har brukat jorden och levt av vad skogen har gett.

Men, fru talman, jakten har genomgått stora förändringar. Det som förr var en livsnödvändig sysselsättning är numera ett fritidsintresse eller ett arbete. Det innebär dock inte att jakten som företeelse är mindre viktig. Jakten är inte bara ett intresse för många, utan den har blivit en livsstil. Den svenska löshundsjakten, som har anor många sekler bakåt, är till exempel ett unikt kulturarv som måste försvaras. Den utmanas dock nu, framför allt från Bryssel.

Det här är ett arv som även jag själv är en del av. Både min far och min farfar sysslade med detta, och jag är väldigt stolt över att bägge mina sönder för arvet vidare. Jag undrar dock om mina söner får vara med om den jakt med löshund som jag har varit med om – jag betvivlar det med tanke på den utveckling vi ser nu.

Viltförvaltningen behöver fungera tillfredsställande, inte minst för att minimera trafikolyckor och skador för areella näringar men också för att viltstammarna ska vara friska och starka. Detta utgör i själva verket en förutsättning för långsiktigt hållbar jakt som ger värden i form av viltkött, naturkontakt och ett rikt friluftsliv.

Fru talman! Älgen är en naturlig del av den svenska faunan och dessutom en resurs som ska förvaltas långsiktigt. Anledningarna till att antalet älgar minskar varierar mellan olika regioner, men avskjutning, rovdjurstryck och ett skogsbruk i förändring kan lyftas fram. Här är det viktigt att man genom dialog hittar gemensamma vägar som involverar markägare, jägare och andra berörda intressen. Det övergripande målet måste dock vara att älgstammen ska vara i balans och att vi bevarar denna resurs, som på sina håll dessutom anses vara en symbol för Sverige.

Det brådskar – på många håll i Sverige där det tidigare fanns starka älgstammar är jakten på älg snart ett minne blott. Jag har suttit i styrelsen för ett älgskyddsområde i 26 år, och jag har sett hur det har blivit sämre och sämre. Vad det beror på kan man spekulera i. Jag är ganska säker på att klimatet är en anledning till att vi får minskade slaktvikter och färre kalvar.

Detta är, som jag har sagt, en fråga vi måste hålla vid liv. Älgen är viktig för Sverige och den svenska jakten.

Fru talman! Äntligen har vi en regering som visar någon form av handlingskraft när det gäller svensk vargpolitik. Besluten går nu sakta men säkert åt rätt håll. Regelverket gällande skydds jakt förändras i rätt riktning, och förhoppningsvis har vi licensjakt i hela Sverige nästa gång. Landsbygdsministern har faktiskt visat att han tar dessa frågor på allvar. Det är glädjande att se, framför allt då vargstammen i Skåne i dag växer helt okontrollerat i en miljö där den definitivt inte hör hemma. Nästan dagligen möts man av rapporter om att vargar synts i tätbefolkade områden och i villaträdgårdar.

Detta är en utveckling som inte gynnar någon. Vargen försvann från Skåne i början av 1900-talet. Ingen saknade den då, och ingen kommer att sakna den om den försvinner nu. Vargen ska få vara kvar men i sin rätta miljö, och det är definitivt inte i Skåne.

Fru talman! EU-valet stundar, och då brukar jakt- och viltvårdsfrågorna bli väldigt aktuella. Det är få som engagerar sig i EU-valet som den svenska jägarkåren. Partierna bjuder i sedvanlig ordning över varandra för deras röster.

Sverigedemokraterna är tydliga och vänder sig emot att EU dikterar svensk viltförvaltning. Det finns över huvud taget inga mervärden i att EU:s institutioner numera dikterar förutsättningarna. I frågor som berör viltförvaltning menar vi att det nationella parlamentet alltid ska ha sista ordet och att regeringen därmed tydligt ska verka för att Sverige återtar beslutsmakten gällande de frågor som ryms inom art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet. Svenska jakt- och

viltvårdsfrågor ska inte styras av byråkrater i Bryssel utan alltid beslutas av kommun, region och riksdag.

Jag vill också säga någonting om debatten om stenmården. Jag kommer från Bromölla kommun, som är ett av de stenmårdstätaste ställena i Sverige. Jag har faktiskt lyckats med bedriften att skjuta en stenmård som hade lämnats in till Svenska Jägareförbundet.

Jag håller med om kritiken – jag tycker att det är beklagligt att det inte finns några pengar till att fortsätta detta. Jag hoppas att det löser sig, för de gör ett enormt viktigt arbete. Stenmården är ingen art vi vill ha i detta land.

(Applåder)

Anf. 113 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Magnus Persson för hans tal, som jag i stora delar tyckte var vettigt och klokt. Jag har dock lite frågor, framför allt om det som jag tidigare diskuterade med Kjell-Arne.

Det är ju flera som vittnar om hur kontraproduktivt det är att spara på Naturvårdsverkets anslag för åtgärder för värdefull natur. Där ingår ju bekämpningen av invasiva arter, exempelvis stenmården. Det handlar om väldigt begränsade besparingar som kan leda till miljardkostnader för landet i en ganska snar framtid.

Jag hörde att ledamoten Persson också såg att det är viktigt att bekämpa stenmården och andra invasiva arter. Samtidigt kan jag konstatera att Sverigedemokraterna som största underlag i regeringskoalitionen har varit med och sparat över 931 miljoner på Naturvårdsverkets uppgift att bevara värdefull natur. Min fråga till ledamoten är hur han ställer sig till dessa besparingar.

Anf. 114 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Om Tomas Kronståhl menar helheten – samtliga besparingar – på över 900 miljoner vet jag inte riktigt vad jag ska svara. Jag kan dock beklaga att man inte öronmärkte pengar för stenmården. Som vi hörde från ledamoten Kjell-Arne tidigare har Naturvårdsverket också missat att sätta upp den på listan.

Det finns många parametrar, men jag kan beklaga att man inte öronmärkte pengarna för stenmården. Det skulle man ha gjort.

I det stora hela har jag inga fler kommentarer.

Anf. 115 TOMAS KRONSTÅHL (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för kommentaren.

Jag har följt frågan, och för mig och mitt parti är bekämpningen av invasiva arter väldigt viktig. Vi ser också hur Svenska Jägareförbundet har haft denna uppgift under många år och skött den på ett effektivt och kostnadseffektivt sätt. Bara det, fru talman, gör att jag värnar detta extra mycket.

Sverigedemokraternas ekonomiska talesperson Oscar Sjöstedt nämnde vid ett tillfälle när miljöbudgeten diskuterades, på en direkt fråga, att den skulle halveras och att han ansåg att detta skulle prioriteras även fortsättningsvis. Jag tror att ledamoten Persson har ett

jobb att göra inom sitt parti med att förklara vad detta verkligen innebär för den svenska jakten och för den svenska miljön när det gäller vilka djur och däggdjur vi vill ha i framtiden.

Anf. 116 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag kan lova ledamoten Kronståhl att jag kommer att jobba för att vi ska kunna avsätta pengar för att bekämpa stenmården. Det behöver du inte oroa dig för!

Jag ska ta med mig detta i budgetarbetet. Vi ska nog kunna hitta 2 miljoner, och om Naturvårdsverket hade ansträngt sig tror jag att man hade hittat de pengarna nu också.

Anf. 117 TREDJE VICE TALMANNEN:

I all ödmjukhet vill jag påminna om att man i debatten talar om en annan talare till exempel genom att använda talarens för- och efternamn. Direkta tilltal som ”du” och ”ni” ska således inte förekomma.

Anf. 118 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Fru talman! Jakt kan fylla flera viktiga samhällsfunktioner, till exempel att bibehålla den biologiska mångfalden. Genom jakten kan man se till att vissa populationer inte växer sig för stora på bekostnad av andra. Jakt kan för dem som jagar också bidra till stora naturupplevelser och gemenskap. Jakten bedrivs inte av en liten överklass, utan det är nästan 300 000 personer som jagar i Sverige.

Men jakten som bedrivs i Sverige är också storskalig på så vis att det är väldigt många djur som dödas varje år. Då är det inte underligt att det kan uppstå intressekonflikter mellan jägare och dem som på andra sätt vill röra sig i skog och mark. Det kan också uppstå intressekonflikter mellan å ena sidan dem som vill ha livskraftiga rovdjursstammar och å andra sidan dem som vill hålla rovdjursstammarna nere. Då är det viktigt att vi har en jakt som bedrivs på rätt sätt.

Mycket har hänt sedan nuvarande jaktlagstiftning infördes. Förändrade förutsättningar och nya kunskaper kräver nya förvaltningsmetoder. Det behövs en ekosystembaserad viltförvaltning för att kunna se till helheten. Det förvaltningssystem för älg som finns på plats behöver utvecklas till viltvårdsområden där man ser till hela ekosystemet. Det behövs en flerartsförvaltning som också innefattar rovdjur. Den lokala förvaltningen måste hänga ihop med resten av landet och med andra populationer. Förvaltningen måste också ta hänsyn till interaktionen mellan arter, markens bärkraft och andra verksamheter som bedrivs där.

Fru talman! Det förebyggande arbetet för att minska riskerna för rovdjursangrepp på tamdjur är av central betydelse. Angrepp från rovdjur orsakar stort lidande för de drabbade och påverkar de ekonomiska förutsättningarna att bedriva tamdjurshållning. Ett stärkt förebyggande arbete mot rovdjursangrepp förbättrar också acceptansen för rovdjur. För närvarande är det möjligt att få ersättning för materialkostnaden för rovdjursavvisande stängsel. Vänsterpartiet vill att

statligt stöd införs även för arbetskostnaden. Vi vill också se ökade ekonomiska resurser för ersättning vid förlust av tamdjur på grund av rovdjursangrepp och ersättningar för andra viltskador.

Fru talman! Det är viktigt att det är ordning och reda på jakten och att den illegala jakten bekämpas med kraft. Vi vet att många vargar har skjutits illegalt, och det gäller även andra stora rovdjur. Det här är en brottslighet som måste beivras men som i alltför få fall leder till fällande dom.

Men det är också viktigt med förebyggande arbete, nämligen att det finns fler människor ute i skogarna. Vi måste till exempel ha fler naturbevakare och personer som arbetar med jakttillsyn som finns ute i våra skogar och ser till att det går rätt till. Tyvärr är de alldeles för få i dag.

Det finns också ett par andra avarter som vi behöver komma till rätta med. Jag tänker på en sådan sak som godsjakten. Vad är samhällsnyttan med att föda upp hundratusentals änder, fasaner och andra fåglar bara för att direktörer och andra välbeställda människor ska komma dit och skjuta på dem? Nej, det här är en jaktform som vi borde förbjuda här och nu. Det gäller även grytjakt, som är en stressande jaktform. Pilbågsjakt borde inte tillåtas, inte heller fällfångst av till exempel rävar och grävlingar.

Fru talman! Det har konstaterats att kungsörnar som äter inälvor som lämnats kvar efter jakt blir förgiftade om djuren skjutits med blyhaltig ammunition eller om örnnarna äter skadskjutna djur. Splitter från blykulor orsakar förgiftning, vilket försämrar örnnarnas flygförmåga. Analyser tyder på att redan låga blyhalter kan öka dödsrisken hos kungsörn. Även skadskjutna djur utgör giftig föda för örnar och andra asätare.

Att bly i jaktammunition är både ett hälso- och ett miljöproblem har redan tidigare konstaterats, och många andra länder har förbud eller delvis förbud mot att använda bly i jaktammunition. Ett förbud mot blyhagel i närheten av våtmarker infördes inom EU 2023. Sverige har sedan tidigare ett sådant förbud, men EU:s förbud är mer omfattande. Vänsterpartiet anser att ett generellt förbud mot bly i jaktammunition bör införas såväl nationellt som inom EU.

Jag yrkar bifall till reservation 7.

Anf. 119 ANDERS KARLSSON (C):

Fru talman! Vi debatterar i dag miljö- och jordbruksutskottets betänkande *Jakt och viltvård*. Utskottet har ett tillkännagivande om en samlad klövviltsförvaltning, och det är välkommet.

Tillkännagivandet stämmer väl överens med det som Centerpartiet – Daniel Bäckström med flera – har yrkat gällande flerartsförvaltning. När man tittar på klövviltsförvaltningen borde man även titta på helheten, det vill säga det som påverkar klövviltens möjligheter. Här kommer frågan om rovdjuren in, som även ledamoten Andrea Andersson Tay var inne på. Man måste titta på helheten även vad gäller rovdjuren; varg och lo.

Det händer mycket med vargpopulationen i dag. Det gäller bland annat EU:s syn på hur vi ska hantera förvaltningen av varg. Vargen är speciellt problematisk just för tamdjurspopulationen. Det som är problematiskt med varg är att den strövar över stora arealer, och det kan bli många mil. När en varg kommer i närheten av ett tamdjur ligger det i generna att tamdjuret blir uppskrärrat och skrämt. Den stress som tamdjuren utsätts för borde undvikas så mycket som möjligt.

Detta innebär att man undviker att utveckla livsmedelsproduktion med lamm. Sverige har i dag en självförsörjningsgrad på 30 procent, och vi skulle behöva mer lammproduktion i Sverige. Det är direkt kopplat till att om det finns varg blir det ett nej för många.

Det finns många sätt att hantera varg utöver jakt. Här yrkar jag bifall till reservation 4 under punkt 3. Vi föreslår i vår reservation licensjakt för varg, även om populationen är liten i vissa områden, och att perioden för vargjakt ska sammanfalla med älgjakten.

Licensjakt är viktigt. Skydds jakt är för defensivt. Vid skydds jakt har skadan redan skett, och då finns stresspåslaget. Lammproduktionen är tydlig. Vargen biter ofta ihjäl många lamm, och det syns mycket i medierna. Men även skrämseffekten på annat vilt är så viktigt att dessa frågor måste hanteras.

Det är med glädje jag ser att vår minister Peter Kullgren har följt vad EU har beslutat i fråga om skyddsstatus för vargen. Elin Nilsson lyfte upp att när vargantalet dras ned finns en risk för inavel, och den inaveln måste vi hantera. Vi var med och diskuterade frågan vid rovdjurskonferensen i Järvsö, och vi diskuterade då att antalet kanske inte är viktigast utan att vi här måste se till helheten. Det antal vi i dag diskuterar kommer att innebära att det måste komma in nytt genetiskt material. Här borde vi också diskutera vilken typ av egenskaper som ska finnas för vargen i framtiden. Nu är det lite slumpmässigt. Med få vargar i Sverige har det blivit en ny vargstam, och vad var det för individer som vi egentligen uppförade?

Det är bara att konstatera att exempelvis Baltikum har betydligt fler vargar än vad Sverige har, och de verkar klara detta på ett bättre sätt. Det är möjligt att en sådan vargstam har egenskaper som skulle vara spännande för den svenska vargstammen – om man nu ska ta in gener. Det blir en fråga längre fram.

Vi har också ett särskilt yttrande från Centerpartiet, då vi har diskuterat det här med att se över jaktlagen.

Det har hänt väldigt mycket. Det här med vargpopulationen är en förändring, fru talman, men det har hänt mycket annat. Vi har gått från ett väldigt högt tryck på vårt klövvilt till ett betydligt lägre tryck.

Det händer väldigt mycket. I dag hör vi exempelvis en diskussion om rovdjursavvisande stängsel som en lösning i många fall. Skulle den delen bli väldigt omfattande ser jag det som en inskränkning i vår miljö och vår strävan att använda allemansrätten som alla nog inte skulle gilla. Det är också en ganska dyr lösning. På småländska höglandet där jag kommer ifrån har vi mycket betesmark i skogsområden, och efter en storm är det alltid skador på stängsel där. Att hantera det och

även underhållet skulle innebära betydande merkostnader, och det måste vi ha med oss framåt i den delen.

Det viktigaste med den här förvaltningen tror jag är det som vi varit inne på här i kväll – att den är lokal. Det är stora variationer. Inom bara några mil kan man prata om väldigt lite älg till väldigt mycket älg. Det visar att vi måste slå vakt om den lokala förvaltningen vad det än är och göra det på ett klokt sätt. Samsynen mellan markägare, jägare och övriga är också viktig för att få acceptans framöver.

Även Renmarkskommittén är en fråga som nu är aktuell. Visst ska det bedrivas jakt i norr även i fortsättningen, oavsett om det är staten eller samer som är ägare av marken. Det viktigaste är att vi hittar former för att kunna hantera jakten framöver. Det har vi allredan sett många goda exempel på, så jag tror att vi kan se en lösning.

Sedan har vi det här med skadorna på skogen, som också har diskuterats i kväll.

Bara för att man har skogsskador när det är små plantor är det inte så enkelt att det blir bestående skador när det ska avverkas.

Den finska modellen tycker jag är intressant, fru talman. Man tittar på produktionen på en yta när beståndet ska skördas och har kanske inte fullt så mycket fokus på vad som händer på plantstadiet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 maj.)

§ 12 Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet

Justitieutskottets betänkande 2023/24:JuU29
Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet (skr. 2023/24:67)
föredrogs.

Anf. 120 KATJA NYBERG (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag en nationell strategi mot organiserad brottslighet.

Sverige har på några få årtionden gått från att vara ett av världens tryggaste och minst korrupta länder till att vara ett land där gängkriminaliteten och den organiserade brottsligheten blir alltmer tongivande.

Polisen bedömer att den organiserade brottsligheten årligen omsätter 100–150 miljarder kronor. Vi har gängkriminalitet med återkommande skjutningar och sprängningar, och allt fler oskyldiga människor får sätta livet till i gängens uppgifter.

Men helt nattsvalt är det inte. Sverige är fortfarande ett av världens minst korrupta länder och hamnar i dag på sjätte plats i världen när man mäter vilka länder som har minst korruption. Sett till länderna i EU innehar Sverige en tredjeplats, en plats vi haft de senaste tio åren. Bara Danmark och Finland har varit och är bättre i EU.

Att just Sverige och Norden rankas högst i världen när det gäller frånvaro av korruption förvånar mig inte.

Norden har några av världens mest homogena länder med stor tilltro till varandra, myndigheter, staten och vårt demokratiska system.

Den stora invandringen till Sverige håller dock på att förändra detta. Vi har tagit emot väldigt många människor från länder där man inte har samma tilltro till myndigheter, till staten eller till det demokratiska samhället.

Fru talman! Korruption kan ta sig många uttryck. Det kan röra sig om allt från kriminella nätverk som använder myndighetsanställda för sin verksamhet och fusk med assistansersättning där assistansbolag miss-tänks ha infiltrerat Försäkringskassan till att olika grupper försöker infiltrera politiska partier eller att en klanledare lovar bort en massa röster till ett enskilt politiskt parti mot någon form av motprestation.

Vårt välfärdssystem är i stor utsträckning tillitsbaserat och baseras på uppgifter från den sökande. Den totala omfattningen av felaktiga utbetalningar från de statliga välfärdssystemen bedöms uppgå till cirka 20 miljarder kronor.

Ekonomistyrningsverket uppskattar att cirka 90 procent av de felaktiga utbetalningarna har orsakats av de sökande, men det är okänt i hur stor utsträckning organiserad brottslighet ligger bakom dessa felaktiga utbetalningar.

Oavsett vad korruption beror på måste frågan tas på största allvar. Vi har ett ansvar att säkerställa att vi vänder denna negativa trend.

En betydelsefull åtgärd för att motverka felaktiga utbetalningar och brott mot välfärdssystemen var inrättandet av Utbetalningsmyndigheten den 1 januari 2024. Myndigheten ska administrera ett system med transaktionskonton som gör utbetalningar från vissa statliga myndigheter och genomföra dataanalyser och granskningar i syfte att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar.

Fru talman! De kriminella är beroende av personer som i sin profession fattar myndighetsbeslut eller utfärdar intyg. Det kan leda till att kriminella försöker infiltrera myndigheter. Påverkan behöver inte vara uttrycklig eller tydlig; det kan vara fråga om mer subtil påverkan. Syftet kan vara att förmå en tjänsteman att fatta ett visst beslut eller att avstå från att fatta beslut, vilket kan leda till själv censur och till att en tystnads-kultur utvecklas.

Problemen finns redan i dag inom Polismyndigheten men omfattar även näringslivet, till exempel anställda vid banker och mäklarfirmor samt revisions- och advokatbyråer. Det finns också exempel på så kallade insider i svenska hamnar som skapar sårbarheter och möjliggör smuggling i sjötrafiken.

Att otillåten och otillbörlig påverkan, infiltration och korruption får fäste i Sverige måste motverkas.

Kommuner, regioner och myndigheter behöver ges ökat stöd vid offentlig upphandling genom bättre förutsättningar att granska leverantörer för att minska risken att företag med koppling till organiserad brottslighet tilldelas uppdrag.

Medvetenhet och kunskap om problemen behöver öka och insatser genomföras för att försvara och upprätthålla de värden som utgör fundament i ett väl fungerande samhälle.

I Sverige råder i dag arbetskraftsbrist i många sektorer. Det finns och kommer fortsatt att finnas stora rekryteringsbehov i såväl offentliga som privata verksamheter, varav vissa klassas som säkerhets känsliga. Ett exempel är Polismyndigheten, där läckor har fått allvarliga konsekvenser när människor skadats och till och med mördats.

Det är viktigt att trots en utmanande arbetssituation upprätthålla gedigna och omsorgsfulla rekryteringsprocesser. Alla arbetsgivare måste ta ansvar för att undvika anställning av personer som kan vara olämpliga för en viss tjänst.

Fru talman! Förutom en lång rad straffskärpningar och ökade resurser till inte minst Polismyndigheten och Tullverket krävs det ett helhetsgrepp där hela samhället sätts in i kampen mot den systemhotande brottsligheten.

Här fyller den nationella strategin mot den organiserade brottsligheten en väldigt viktig funktion. Det är en strategi som tydligt pekar ut färdriktningen och anger hur vi tillsammans ska arbeta mot den systemhotande brottsligheten – en strategi som regeringen tagit fram tillsammans med Sverigedemokraterna.

Det centrala är att vi arbetar ihop i statliga myndigheter, kommuner, regioner, näringsliv och civilsamhälle. Det är en förutsättning för att vi ska lyckas vända denna negativa trend.

Strategin har fem huvudsakliga mål: att stoppa kriminella karriärer, att minska tillgången på illegala vapen och explosiva varor, att slå sönder den kriminella ekonomin, att bygga robusthet mot otillåten och otillbörlig påverkan samt att säkerställa tillförlitliga identiteter och en effektiv informationsförsörjning. Sammantaget kommer det att innebära ett hårt slag mot den organiserade brottsligheten.

Jag saknar dock ett sjätte mål. Det är ingen hemlighet att gängkriminaliteten och den organiserade brottsligheten till stor del är importerad. Det är en stor brist att man inte pekar på detta i strategin. Det borde vara ett huvudmål att kraftigt minska invandringen till Sverige och öka utvisningarna, med målet att slå mot de grupper som försöker använda Sverige som en tummelplats för sina kriminella verksamheter. Det borde vara ett huvudmål att utvisa grovt kriminella, gängkriminella och dem som vägrar rätta sig efter de normer, värderingar och lagar som gäller i Sverige.

Ett ytterligare sätt att förstärka samhällsskyddet är att införa en möjlighet att utvisa gängkriminella som saknar svenskt medborgarskap, även utan att de har dömts för brott. En sådan möjlighet finns i dag för annan systemhotande brottslighet genom lagen om särskild kontroll av vissa utlänningar.

Fru talman! Fler brott måste leda till lagföring. Många gånger har en persons kriminella bana inletts med mindre grov brottslighet som sedan eskalerat mot allvarligare brott. Samhället behöver sätta stopp för

detta i tid. Den som begår brott ska stå till svars för sina gärningar, vilket är grundläggande för att upprätthålla förtroendet och respekten för rättssystemet.

Dessvärre är det alltför många gärningspersoner som i dag undkommer lagföring, även vid riktigt grov brottslighet. Detta är inte acceptabelt i en rättsstat som Sverige. Att ta en annan människas liv får inte resultera i ökad status och fortsatt kriminell karriär. Det ska resultera i lagföring och straff. Gärningspersoner måste mötas av en konsekvens, fortsatta våldsdåd måste förebyggas och brottsoffer och anhöriga måste få upprättelse.

Tidöpartierna arbetar gemensamt med en lång rad förslag som kommer att slå hårt mot såväl gängkriminaliteten som den organiserade brottsligheten. Redan genomförda och planerade lagändringar och straffskärpningar kommer att göra skillnad.

Anf. 121 LARS ISACSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 1 och reservation nummer 11.

Motståndskraft och handlingskraft är namnet på den nationella strategi och den myndighetsöverskridande samverkan som regeringen och SD lägger fram. Vi socialdemokrater tycker att det är bra och nödvändigt med en nationell strategi mot den organiserade brottsligheten. Det är bra och nödvändigt med myndighetssamverkan, men det ska också ge resultat i verkligheten; det handlar mycket om styrning.

Som en konstruktiv och granskande opposition ser vi dock att det krävs mer, och jag vill här lyfta upp några av de områden som vi anser att regeringen och SD förbiser eller där de inte går tillräckligt långt.

Först – det kommer nog inte som en nyhet för någon – anser vi socialdemokrater att regeringen och SD lägger för lite resurser på att minska nyrekryteringen till gängkriminalitet och grov organiserad brottslighet. Det måste gå att göra både och: vara hård mot både brotten och brottens orsaker. Den ekonomiska kris som kommunerna är i nu innebär färre lärare, färre socialarbetare och lägre stöd till föreningar, idrott och kultur.

För det andra anser vi att det behövs fler och skarpare förslag avseende ekonomisk brottslighet, inte minst vad gäller företag som brottsverktyg. Ett samhälle där tungt kriminella kan driva vårdcentraler och äga tingsrättslokaler kan väl beskrivas som ett samhälle med en minst sagt naiv syn på marknadsiering. Vi har i ett särskilt yttrande från Socialdemokraterna lyft konkreta åtgärder för att på ett bättre sätt komma till rätta med den grova organiserade brottsligheten genom att slå mot den kriminella ekonomin.

Ekonomisk vinning är en av de viktigaste drivkrafterna för organiserad brottslighet. Narkotikahandel, bedrägerier mot äldre, illegala varor och olika former av bidragsbrott är några exempel på brottslighet som finansierar gängens verksamhet. Vi har tidigare föreslagit ett åtgärds paket för att komma åt den ekonomiska brottsligheten. Det innebär bland annat att vi vill ge Bolagsverket en brottsförebyggande roll och ett tillsynsansvar för att stärka myndighetens arbete mot

organiserad brottslighet. Vi vill vidare att revisionsplikt återinförs och att fler brott ska kunna leda till näringsförbud. Dessutom anser vi att Bolagsverket ska kunna förelägga om personlig inställelse för att hindra gängkriminella att använda stulna, kapade eller falska identiteter för att starta bolag.

För det tredje förbiser Tidöpartierna den del av den organiserade brottsligheten som riktar in sig mot och hänsynslöst utnyttjar kvinnor. Centerpartiet har i sin motion, som vi ställer oss bakom, lyft några områden för grov organiserad brottslighet som inte är nya och som drabbar de allra mest sårbara. Varken prostitution, sexköp eller trafficking nämns vid ett enda tillfälle i strategin, trots att vi vet att detta, förutom att det har ett högt personligt pris, även ger stora inkomster till just den organiserade brottsligheten och möjliggör andra brott.

I strategin nämns inte heller bedrägerier mot äldre. Detta har kommit att bli en stor farsot i vårt land och en stor inkomstkälla i den kriminella världen. Detta bör regeringen lägga in i strategin.

Avslutningsvis vill jag säga att vi från Socialdemokraterna tycker att en nationell strategi mot organiserad brottslighet är bra och nödvändig. Innehållet och analysen är också i grunden bra. Det vi vänder oss mot är det som saknas och det som regeringen och SD inte går tillräckligt långt med.

Regeringen och SD måste börja prioritera det brottsförebyggande arbetet. Det måste skjutas till mer medel till kommunerna – det räcker inte med ord. Nyrekryteringen till gängkriminaliteten måste brytas.

Varken sexköp, prostitution eller trafficking är nya områden för den grova organiserade brottsligheten. Det är brott som drabbar de mest sårbara och måste tas in i regeringens och SD:s strategi.

Den kriminella ekonomin, som styrs av och göder den grova organiserade brottsligheten, använder sig i stor utsträckning av företag som brottsverktyg. Här måste regeringen och SD lämna sin naiva syn på marknadsisering och gå betydligt längre för att försvåra och förhindra för kriminella att äga och driva företag.

Anf. 122 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Det är mycket glädjande att höra från den socialdemokratiska riksdagsledamoten att man anser att strategin är både bra och nödvändig. Det är bara olyckligt att Socialdemokraterna under sina åtta år vid makten inte tog fram någon strategi. Det här är alltså den första strategi mot organiserad brottslighet som någon regering har tagit fram. Men problemet är inte nytt. Vi kan minnas Stefan Löfvens bevingade ord ”Vi såg det inte komma”; det kan man lugnt konstatera.

Ledamoten efterfrågar resurser till skolan. Detta är såklart jätteviktigt. Skolan är ytterst ett kommunalt ansvar. Om vi tittar på Socialdemokraternas skyltfönster Malmö ser vi att man har gjort nedskärningar i skolan med 200 miljoner kronor.

Hur ser den socialdemokratiska ledamoten på partivännernas agerande ute i kommunerna? Kanske

behövs det mer uppfordrande ord till kommunpolitikerna i Malmö än till regeringen i detta avseende.

Anf. 123 LARS ISACSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Kärrholm, för frågan! Regeringen Löfven tog fram ett 64-punktsprogram mot gängkriminaliteten, så kampen mot gängkriminaliteten och den grova organiserade brottsligheten är inte ny.

Jag håller fast vid att jag tycker att det är bra att det finns en nationell strategi. Sedan är det upp till bevis när det gäller myndighetssamverkan. Jag kanske är färgad av min tid som kommunalråd; detta ska också ske. Det är ett problem att det är få som har i uppdrag att samordna, och myndigheterna har inget eget uppdrag att låta sig bli samordnade. Men det kanske funkar den här gången – jag hoppas det.

Vad beträffar skolan är det klart att vi ser att underfinansieringen av välfärden slår hårt när det gäller nyrekryteringen. Om Malmö, vars ekonomi jag inte har koll på, tvingas minska sin budget med 200 miljoner beror ju detta på något. Jag tror inte att någon kommunpolitiker, oavsett färg, säger att det är skolan man vill spara på först, utan man är tvungen. Man måste få till en budget som går ihop, och då måste man spara någonstans.

Det är väl bara att konstatera att det finns för lite pengar till offentlig sektor och till kommuner och regioner. I varje budget som ni från Tidöpartierna har lagt fram har vi från socialdemokratin haft dubbelt så mycket.

Anf. 124 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! I Malmö har Socialdemokraterna i stället för skolan prioriterat att exempelvis importera en skateboardpark från USA, som har kostat många miljoner. Jag kan personligen tycka att de pengarna hade gjort större nytta i just skolan.

Sedan är det viktigt att påpeka att det inte bara handlar om resurser. Det handlar också om att erkänna problemens orsaker. Det är kopplat till migration, utanförskap, kriminell klankultur och gangsterkultur. Vi hör aldrig Socialdemokraterna adressera de egentliga orsakerna till brottsligheten, utan det påstås hela tiden handla om socioekonomiska faktorer.

Senast i dag vittnade en polischef i Göteborg om hur ungdomar från välbeställda områden aktivt söker sig till gängkriminaliteten. Detta är ytterst ett kulturproblem och inte en fråga om socioekonomi.

Sedan nämner ledamoten det nätta 64-punktsprogrammet. Då önskar jag ställa frågan: Hur tycker man att det gick? Aktiviteter är ju inte det som räknas, utan effekten. Hur tycker ledamoten att effekten blev av de åtta åren vid makten och 64-punktsprogrammet, som alltså inte var en strategi?

Anf. 125 LARS ISACSSON (S) replik:

Fru talman! Låt mig börja med detta med skateboard och Malmö. I nästan varje kommun går ungefär 80 procent av budgeten till omsorg och skola. Ska det

bli något som gör att människor också vill leva och bo i kommunen måste också de andra 20 procenten räcka till något.

När jag var kommunstyrelsens ordförande i Avesta investerade vi i en skatepark. Det är nog få i Avesta som ifrågasätter den. Den nyttjas otroligt mycket och ger tillgång till fritidsaktiviteter som inte är knutna till någon förening. Jag har svårt att se att detta skulle vara dåligt. Om man har fattat ett sådant beslut i Malmö har man nog gjort det på goda grunder.

Vad gäller orsaker till den grova och organiserade brottsligheten kommer man nog ändå inte förbi den ökade ojämlikheten, ledamoten Kärrholm. Sverige är det land i EU där ojämlikheten ökar mest, och klyftorna blir större och större.

Sedan är det klart att vi har problem med segregation och med en integration som inte har lyckats. Där är vi också självkritiska från socialdemokratin. Vi borde ha gjort mer och bättre. Det är också därför som vi i vårt parti håller på att jobba med att ta fram en ny samhällsanalys och nya, konkreta reformer. Men vi kommer inte undan att det är ojämlikheten som är den stora boven i dramet.

Anf. 126 FREDRIK KÄRRHOLM (M):

Fru talman! Sverige är akut hotat av systemhotande brottslighet. Kriminella individer med stort våldskapital skrämmer vittnen till tystnad och infiltrerar myndigheter. De senaste dagarna har vi kunnat läsa om allvarliga läckor från polisen.

Den organiserade brottsligheten bör liknas vid en aggressiv cancer på samhällskroppen. Under lång tid har de kriminella strukturerna trängt allt djupare in och successivt skadat samhällets friska vävnad. Nu krävs en behandling av både orsaker och symtom.

Brottslighet förklaras ytterst av den enskildes värderingar. Den grundläggande anledningen till att vi har fått växande problem med grov organiserad brottslighet i Sverige är att det finns fler människor som är benägna att ägna sig åt sådan brottslighet och som saknar moraliska spärrar. Orsakerna till denna utveckling står att finna i kriminell klankultur och utbredd gangsterkultur. Det senare är inte isolerat till enskilda utanförskapsområden: Polisen vittnar om att barn från alla delar av samhället söker sig till gängkriminaliteten.

Fru talman! Regeringen bedriver nu politik på bred front för att komma till rätta med orsakerna. En stram migration, en stark arbetslinje, ordning i skolan, fokus på föräldrar och tidigare insatser är några viktiga åtgärder.

De ungdomar som i dag befinner sig i riskzonen för allvarlig kriminalitet är ofta kända av skola, socialtjänst och polis. I syfte att få till stånd snabbare och mer ingripande åtgärder mot dessa unga har regeringen gett alla berörda myndigheter i uppdrag att inrätta en ny struktur för systematisk samverkan. Möjligheterna till informationsdelning mellan skola, socialtjänst och polis ska också förbättras.

Parallellt med detta pågår en utredning som ska lämna förslag på en ordning med

ungdomskriminalitetsnämnder enligt dansk förlaga, anpassad till svenska förhållanden. Regeringen utreder också utökade möjligheter att anhålla och häkta misstänkta förbrytare under 18 år.

Hemliga tvångsmedel ska också kunna användas mot den som är under 15 år och har begått ett grovt brott. Detta ökar möjligheterna att utreda brottet och att komma åt personer som utnyttjar barn för kriminella syften.

En individs kriminella bana inleds nästan alltid med brottslighet i unga år – en brottslighet som gradvis eskalerar och successivt blir grövre. Det är därför väldigt betydelsefullt att tidigt bryta kurvan.

Fru talman! Den som begår ett allvarligt brott ska fängslas. Det handlar framför allt om rättvisa, men det tål också att upprepas att den som sitter inlåst inte kan begå brott och inte heller rekrytera yngre till ett kriminellt nätverk. Därför skärper vi nu straffen kraftigt. Vi tar bort dagens mängdrabatt. Vi tar bort ungdomsrabatten helt för dem som är över 18 år. Vi justerar ungdomsrabatten för dem som är under 18 år. Snart blir det dubbla straff för gängkriminella. Upprepad brottslighet ska leda till skärpta påföljder.

Detta innebär sammantaget att ett brott som nyligen gav ett års fängelse snart kan ge över tio års fängelse, utan möjlighet till frigivning i förtid, och det är ett straff som kan avtjänas i en hyrd fängelsecell utomlands. Detta kommer att göra skillnad.

Den grundläggande utgångspunkten vid påföljdsbestämningen är att ett brotts straff ska stå i proportion till dess allvar. I dag särbehandlar vi dock unga personer på ett orimligt sätt både vid straffmätning och vid val av påföljd. Att åtgärda detta är synnerligen viktigt.

Samtidigt har utvecklingen gått mot att minderåriga allt oftare förekommer i kriminella miljöer och begår synnerligen allvarliga brott. Det kräver en förändring, och en viktig del av systemskitet är att helt avskaffa ungdomsrabatten för dem över 18 år och att reformera ungdomsrabatten för dem under 18 år. Regeringen överväger dessutom att sänka straffmyndighetsåldern. Vidare ska särskilda ungdomsfängelser inrättas.

Utöver fler och längre fängelsestraff behöver fler utvisas. Det räcker dock inte bara med att kriminella döms till utvisning, utan utvisningen måste också gå att verkställa. I dag vägrar flera länder att ta emot sina medborgare. Det behövs därför ett utvecklat samarbete på EU-nivå och ett ökat tryck på berörda länder.

För att fler kriminella ska fängslas och utvisas behöver fler brott klaras upp. För detta ändamål har polisen fått ökade anslag, och i fjol gavs polisen utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel. Snart ska polisen även få ökade möjligheter att använda biometri. Denna teknik som kan användas för att identifiera personer har utvecklats snabbt. Listan på åtgärder kan göras lång.

Fru talman! Att låsa in fler förbrytare kräver fler celler. Kriminalvården har därför fått mer pengar för att snabbare bygga nya fängelser och flyglar. Befintliga anläggningar behöver också utnyttjas fullt ut.

Häromveckan fick vi det positiva beskedet att samtliga celler på högsäkerhetsanstalten Hall nu har vånings-sängar.

I december avslutas också utredningen om att hyra anstaltsplatser utomlands. Därutöver vidtas åtgärder för att utländska förbrytare i högre grad ska avtjäna sina fängelsestraff i sina hemländer. Det är extremt betydelsefullt. Cirka 25 procent av alla som sitter i svenska fängelser är utländska medborgare.

För dem som inte kan utvisas eller bli inlåsta på livstid utan någon gång släpps ut igen är det viktigt att förebygga fortsatt brottslighet. Målet är att straffet ska markera slutet på den dömdes kriminella bana. Kriminälvårdens kontroll- och stödinsatser är viktiga, och stödet till avhoppare från kriminella nätverk ska fortsätta att utvecklas.

Fru talman! Jag hade kunnat stå här hela kvällen och berätta om mycket mer som beskrivs i regeringens strategi och vad som nu genomförs och planeras att genomföras. Låt mig dock sammanfatta med att regeringen pekar ut fem viktiga områden:

- Insatser behöver riktas mot individer för att stoppa kriminella karriärer.
- De kriminellas tillgång till illegala vapen och explosiva varor behöver minska.
- Vi måste slå sönder den kriminella ekonomin.
- Samhället behöver bli mer robust mot otillåten påverkan från de kriminella aktörerna.
- Det måste bli svårare att fuska med identiteter, och myndigheternas möjligheter att utbyta information ska förbättras.

Den nationella strategin ger en tydlig inriktning. Nu krävs från alla aktörer konkret och offensiv handling.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till justitieutskottets förslag i betänkandet att skrivelsen läggs till handlingarna.

Anf. 127 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! Jag undrar hur ledamoten Kärrholm ser på det faktum att den moderatledda regeringen i en strategi mot organiserad brottslighet utelämnar både trafficking och prostitution samt bedrägerier mot äldre och nödgas komplettera detta till riksdagens behandling. Jag undrar om det är ledamotens uppfattning att dessa brott inte är viktiga för grov organiserad brottslighet, att de inte omsätter stora belopp och att de inte drabbar de allra svagaste och mest utsatta.

Om ledamoten inte anser det utan ser dessa brott som delar av den organiserade brottsligheten, hur ser då ledamoten på det faktum att dessa brott inte nämns i den nationella strategin mot organiserad brottslighet under målet att slå sönder den kriminella ekonomin?

Anf. 128 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan.

I strategins inledning konstateras att strategin inte är heltäckande. Den beskriver inte allting som görs

utan är ämnad att sammanfatta regeringens politik på ett begränsat utrymme.

Prostitution är extremt viktigt att bekämpa i och med att kvinnor utnyttjas – människohandel, trafficking, likaså. Listan kan göras lång på väldigt allvarliga brottsproblem som är kopplade till organiserad brottslighet. Bedrägerier mot äldre nämndes, och vi vet att systematiska bedrägerier är en av de största intäktskällorna för den organiserade brottsligheten. Det handlar också om illegal spelverksamhet, avfallshantering och så vidare.

Av pedagogiska skäl skulle alla dessa kunna listas. Det betydelsefulla med denna strategi är dock att den beskriver på vilket sätt man ska bekämpa den organiserade brottsligheten så att man kan motverka alla former av brottslighet. Med det sagt är det självklart så att ytterligare delar skulle kunna förtydligas och konkretiseras, just med inriktning på olika specifika brottsproblem.

Anf. 129 ULRIKA LILJEBERG (C) replik:

Fru talman! Ledamoten säger att listan kan göras hur lång som helst. Jag tror att det är ganska vedertaget att det vi pratar om när det gäller grov organiserad brottslighet är narkotika, vapen, arbetskraft, människohandel, miljöbrott, bedrägerier, välfärdsbrott och spel. Jag tror att vi har ett ganska bra grepp om det.

Nationella strategier är väldigt bra. Vi välkomnar dem och tycker att de är bra verktyg. Men om de inte ens har ambitionen att vara heltäckande utan utelämnar sådant som både vi och, uppfattar jag, ledamoten anser vara viktiga delar är risken att de reduceras till bara avancerade pressmeddelanden.

Vi tycker att detta borde ha lyfts in. Äldrebedrägerier, människohandel och prostitution är en plåga för dem som drabbas, oftast kvinnor men även många män. Jag återkommer ändå till att det är anmärkningsvärt att man utelämnar detta i en nationell strategi.

Jag instämmer i det som ledamoten avslutade med. De fem målen är viktiga. Men när man har som mål att slå sönder den kriminella ekonomin och inte lyfter in detta utan säger att det handlar om exemplifiering ställer jag mig frågande. Jag undrar om ledamoten instämmer i det.

Anf. 130 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja lyfta fram en sak som kanske är det viktigaste för att bekämpa den typ av allvarlig brottslighet som ledamoten här tar upp, nämligen att vi låser in grova förbrytare väsentligt mycket längre.

Det finns en sak som är gemensam för de personer som döms för den brottslighet som här har nämnts, och det är att de i nästan samtliga fall är dömda för annan brottslighet tidigare. Vi har i Sverige fler än 8 000 personer som är lagförda tio gånger eller mer – personer som döms för brott, sitter ett tag, kommer ut och fortsätter begå brott. En bärande del av regeringens strategi är att vi skärper straffen så att vi låser in förbrytare

under mycket långre tid. Det kommer att förebygga både människohandel och bedrägerier mot äldre.

Anf. 131 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Man kan inte rekrytera till gäng när man sitter i fängelse – det är, fru talman, ”naiv” som ska in på vågrätt 3. Jag vet inte hur man kan komma med ett sådant påstående samtidigt som man hurrar över dubbelbeläggningar på Hall och andra anstalter. Man har inte ens med sig, fru talman, att fängelset är en alldeles utomordentlig rekryteringsplats till kriminella gäng, våldsbejakande extremism och annat.

Detta är symtomatiskt, fru talman. Man bortser helt från de negativa konsekvenser det får när fängelserna är proppfulla och när kriminalvården inte får möjlighet att bedriva den verksamhet man skulle behöva. Detta, fru talman, är också farligt för samhället på sikt.

Anf. 132 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Det känns ironiskt att stå här i riksdagen och av en miljöpartist bli anklagad för att vara naiv. Alla de brottsproblem vi har i Sverige i dag med familjefäder som skjuts ihjäl framför sina barn beror på Miljöpartiets totalt ansvarslösa politik. Den har orsakat de problem som både vi och Socialdemokraterna är överens om är grundläggande orsaker till denna brottslighet, som utanförskapet och den sociala desorganiseringen.

Ingen jublar över dubbelbeläggning. Det är en nödvändighet för att skydda samhället mot farliga individer. Den som blir inlåst på högsäkerhetsanstalten Hall för exempelvis grovt vapenbrott eller grov utpressning är redan – det kan jag försäkra ledamoten – djupt insyltad i kriminella nätverk. Den som sitter på Hall eller Kumla kan möjligen byta kriminellt nätverk, men att man tillhör ett kriminellt nätverk vågar jag lova.

Anf. 133 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Nu är ju inte Sveriges alla fängelser högsäkerhetsfängelser, och dubbelbeläggning finns inte enbart på Hall. Fredrik Kärrholm må tycka att det är jobbigt att bli kallad naiv, men icke desto mindre: När man bortser från dessa alldeles uppenbara risker får man faktiskt finna sig i att bli kallad det.

Jag kan också påminna Fredrik Kärrholm om att förra gången vi hade en moderat justitieminister i det här landet kom man undan med sex månaders fängelse för grovt vapenbrott. Det har höjts i omgångar. Vi har stått bakom det alla gångerna.

När jag jobbade lokalpolitiskt i Malmö stad, som Fredrik Kärrholm verkar vara intresserad av, ropade vi efter handling från den dåvarande regeringen. Vi ville se höjda straff. Vi ville att de som gick beväpnade på gatorna inte skulle släppas ut samma eftermiddag. Men det dröjde tills vi fick en miljöpartistisk och socialdemokratisk regering för att det faktiskt skulle komma på plats.

Fru talman! Det är bra att Fredrik Kärrholm ändrar sig, att han inte jublar över dubbelbeläggningarna. Men jag hoppas att han framgent också kan se de

uppenbara riskerna med det här och att man vidtar åtgärder och ger kriminalvården resurser för att minska riskerna för den rekrytering som kan ske till gäng och till våldsbejakande extremism.

Nu har han visat att han bortser helt från den risken. Att påstå att det inte finns någon sådan risk är ett otroligt kategoriskt uttalande. Det är uppenbarligen helt fel och naivt.

Anf. 134 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att vi här i Sveriges riksdag ska hålla lite högre nivå på debatten än att anklaga varandra för rena felaktigheter. Jag har aldrig någonsin jublat över någon dubbelbeläggning. Jag har sagt att det är ett positivt besked för att lösa en akut platsbrist. Alternativet är att vi har farliga individer, som är ett hot mot hederliga medborgare, på fri fot ute i samhället.

Att vi inte skulle behöva dubbelbeläggning är naturligtvis önskvärt. Men nu står vi inför två alternativ: att vi har farliga förbrytare ute i samhället eller att vi har installerat våningssängar på anstalterna. I valet mellan dem är det senare alternativet nödvändigt. Det innebär inte att man bortser från några risker.

Att Miljöpartiets ledamot här har mage att påstå att man har efterfrågat mer av regeringen är häpnadsväckande. Jag tror inte att Miljöpartiet har drivit på för knappt något i regeringens strategi för att vidta de nödvändiga åtgärderna. Från Miljöpartiets håll säger man i stället konsekvent att det görs för mycket, att det går för snabbt och att det tas i för mycket med hårdhandskarna.

Jag blir alltså lite konfunderad över kritiken, som jag uppfattar helt saknar förankring i verkligheten, i likhet med Miljöpartiets politik i övrigt.

Anf. 135 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, ledamoten – får jag väl ändå säga!

Ledamoten nämnde bland annat att han anser att intagna ska kunna genomföra fängelsestraffet utomlands. Det förvånar mig i allra högsta grad.

Kriminalvården ska inte bara vara ren inlåsning utan ska också ge en möjlighet att komma tillbaka in i samhället. Vi måste ändå hålla fast vid och tro på att det ska finnas en sådan möjlighet. I dag är det i stort sett omöjligt med tanke på hur kriminalvården fungerar, med överfulla fängelser, vilket vi hörde tidigare. Personalen inom kriminalvården har jättesvårt att hinna med.

Men om de intagna ska genomföra sina fängelsestraff utomlands blir det i stort sett helt omöjligt att få en väg tillbaka in i det svenska samhället. Man ska ju bland annat få möjlighet till studier, för att hitta en alternativ försörjning och så vidare.

Hur tänker ledamoten egentligen när han säger att intagna ska genomföra sina fängelsestraff utomlands?

Anf. 136 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Det finns två delar i det här. Den ena är de 25 procenten som inte har svenskt utan utländskt medborgarskap. De bör så långt som möjligt avtjäna sina straff i hemländerna. Det bör i normalfallet kombineras med en utvisning som innebär att man inte kan återvända till Sverige.

När det gäller svenska medborgare som kan avtjäna fängelsestraffet i en hyrd fängelsecell visar exemplet Norge, som under ett antal år hyrde tusen platser i Nederländerna, att det går alldeles utmärkt att hyra fängelseplatser i utlandet och erbjuda kognitiv beteendeterapi, till exempel medicinering mot ADHD och studier på distans.

När det gäller livstids fängelse och tidsobestämd förvaring föreligger inte behov av den typen av insatser i lika hög grad. Då kan det passa sig synnerligen väl att hyra fängelseplatser i utlandet.

Dessutom kan det förhoppningsvis spara skattebetalarna pengar.

Anf. 137 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Jag har också studerat exemplet Norge. Min slutsats är en helt annan. Det har inte fungerat särskilt väl att hyra fängelseplatser utomlands.

Även intagna är människor. De har också rätt att ha kontakt med nära och kära. Det är otroligt viktigt att man har kontakt med sina barn, sin partner och så vidare, för att man ska må bra, orka studera och klara av att ta sig tillbaka in i samhället igen. Det är en otroligt viktig faktor. Men det blir väldigt svårt om man ska sitta i fängelse i något annat land. Det blir också svårt att ha kontakt med och komma in i det svenska samhället igen, att lämna kriminaliteten helt enkelt.

Jag tror alltså att det här med fängelsestraff i andra länder är en otroligt dålig idé.

Anf. 138 FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik:

Fru talman! Ledamoten från Vänsterpartiet uppställer i likhet med ledamoten från Miljöpartiet någon form av utopi. Det är inte utopin som är alternativet.

Vi har akut platsbrist. Det är en konsekvens av att Socialdemokraterna, vars regering Vänsterpartiet stöttade under åtta år, inte byggde ut kriminalvården i tillräcklig omfattning. Det gör att det är brist på celler, och personer som är farliga för hederliga medborgare döms till fängelsestraff men får vara på fri fot på grund av att det inte finns tillräckligt många fängelseceller.

Det är därför vi installerar våningssängar, eftersom det är nödvändigt. Det är därför vi behöver hyra fängelseceller i utlandet, eftersom det är nödvändigt – inte för att det är optimalt.

Anf. 139 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Fru talman! Jag instämmer till fullo i att betydligt mer måste göras för att komma till rätta med den organiserade brottsligheten i vårt land. I regeringens

nationella strategi mot organiserad brottslighet saknar jag dock ett tydligt helhetsgrepp. Om vi ska komma till rätta med problematiken på sikt måste mycket mer göras inom flera områden. Jag håller också med om att flera områden saknas i strategin.

Det allra viktigaste är dock att stärka det brottsförebyggande arbetet och att stoppa nyrekryteringen av unga till gängen. Detta har Vänsterpartiet understrukit och motionerat om i flera olika sammanhang.

Jag tänker fokusera på den gemensamma reservation som vi har tillsammans med Centern och Miljöpartiet, om möjligheten att frigöra fler platser inom kriminalvården.

I stället för att lägga de resurser som krävs på brottsförebyggande åtgärder väljer högerregeringen den repressiva vägen med hårdare straff, visitationszoner och mer hemliga tvångsmedel, trots att det saknas belägg för att dessa åtgärder är verksamma för att minska kriminalitet. Den politiken leder bara till överfulla häkten och anstalter. Överfulla fängelser innebär att det blir mycket svårt att ge den kriminalvård som är nödvändig för att återanpassa de intagna till samhället.

För Vänsterpartiet är det grundläggande att vi har en god och väl fungerande kriminalvård som inte handlar om ren inlåsning av människor utan om att ge de intagna en väg tillbaka. Personal inom kriminalvården vittnar i dag om att situationen är akut på häkten och fängelser och att de inte har tillräckliga resurser för att göra sitt jobb. Våra fängelser riskerar då att i stället bli grogrund för ökad brottslighet.

Överbeläggning är ett stort arbetsmiljöproblem som sliter hårt på personalen och innebär att riskerna för våldsamma situationer ökar. Vidare försämras möjligheterna för de intagna att lämna ett liv i kriminalitet. Överbeläggningen påverkar även möjligheten till besök, till exempel av barn till intagna, när besöksrum måste användas till andra ändamål.

Ett sätt att lindra den ansträngda situationen inom Kriminalvården med platsbrist och överbeläggning är att utöka möjligheten till intensiv övervakning med elektronisk kontroll. Att låta dem som döms för mindre allvarlig brottslighet i större utsträckning än i dag avtjäna sina straff med fotboja bör även ge bättre förutsättningar för ett framgångsrikt återfallsförebyggande arbete.

Fängelsestraff på högst sex månader kan redan i dag om den dömda vill och det bedöms lämpligt avtjänas i hemmet med intensivövervakning med elektronisk kontroll, så kallad fotboja. Det finns mycket goda vetenskapliga belägg för att insatser i frihet gör stor skillnad. Det svenska frivårdssystemet är ett av världens mest utvecklade.

Straff som verkställs i frivård kan göras längre, vara mer ingripande och utformas mer innehållsrikt och individanpassat. På en anstalt begränsas möjligheterna till eget ansvar. Ute i samhället måste klienten själv klara av sin tillvaro och hantera de risksituationer som tidigare lett till kriminalitet. Den dömda får genom verkställighet inom frivården ta större ansvar för att följa påföljdens regler. Det innebär bland annat att

det krävs av den dömda att hen ska vara drogfri i den miljö som hen sedan också ska leva i. I många fall innebär detta att drogfriheten håller i sig även sedan intensivövervakningen upphört. Även de skadliga effekter som ett fängelsestraff ofta kan innebära för den enskilda undviks därmed.

Det finns också goda argument för att bygga ut frivården för att hålla kostnaderna för Kriminalvården nere på sikt. En klient som avtjänar sitt straff på anstalt kostar 1 miljon kronor per år. En klient som i stället avtjänar sitt straff inom frivården kostar i dag som jämförelse cirka 100 000 kronor per år.

Även om klienterna med vårt förslag sannolikt behöver mer och dyrare behandlings- och övervakningsinsatser än den grupp som är aktuell för intensivövervakning med elektronisk kontroll i dag kommer verkställda straff inom frivården att bli väsentligt billigare än på anstalt och med största sannolikhet mer framgångsrika. Med vårt förslag skulle med andra ord risken för att den dömda återgår till brottslighet minska, kostnaderna för samhället bli betydligt mindre och ett stort antal platser inom Kriminalvården frigöras.

Jag yrkar bifall till reservation 5.

Anf. 140 TORSTEN ELOFSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi regeringens betänkande om en nationell strategi mot organiserad brottslighet. Det är, som redan sagts här, den första strategin i sitt slag. Jag välkomnar initiativet och yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Fru talman! Förslaget fokuserar på fem strategiska mål, och jag tänker till stor del uppehålla mig vid det fjärde målet om otillåten och otillbörlig påverkan som direkt eller indirekt påverkar övriga mål.

Organiserad brottslighet är i sig en relativt ny företeelse i vårt land, men den har nu etablerat sig och utgör ett stort och allvarligt inslag i den brottslighet vi i dag bevittnar. Organiserad brottslighet kan liknas vid en cancersvulst i samhällskroppen. Om den inte kapslas in och avlägsnas kommer den att sprida sig snabbt och ohämmat.

Sverige befinner sig i ett allvarligt läge med såväl yttre som inre hot. Våldsbrott i form av skjutningar och sprängningar är den mest påtagliga yttringen, men under ytan finns starka krafter som angriper välfärdssystem, myndigheter, organisationer och näringsliv. Alla påverkas direkt eller indirekt. Även enskilda drabbas i stor utsträckning i form av utstuderade bedrägerier och annan brottslighet.

Fru talman! Sverige har nu ett 60-tal utsatta områden, varav runt 20 betraktas som särskilt utsatta. Där skapas parallellsamhällen med egna normer och regler långt från våra svenska värderingar. Där frodas gängkriminalitet och kriminella nätverk som med sitt stora våldskapital har en stor inverkan på övriga boende. Det finns goda krafter i alla dessa områden, men de måste få bättre stöd från samhällets sida. Regering och riksdag stiftar nu ett antal lagar som ger förutsättningar för en bättre och tryggare tillvaro. Det sker även en stor

satsning på många områden, och här utgör den föreslagna strategin en bra plattform.

Fru talman! Målet för den organiserade brottsligheten är att skaffa sig information, kunskap och inflytande för att öka sin makt och sitt kapital. Det kan ske på skilda sätt. Det som nu uppmärksammas i medierna är läckor inom Polismyndigheten, där det konstaterats att grovt kriminella inlett relationer med poliser och polisanställda där man lämnat ut känslig sekretessbelagd information som sedan använts i pågående gängkonflikter. Det är uppgifter som direkt eller indirekt kan ha varit upphov till mord och mordförsök eller som skyddat grovt kriminella och försvarat uppläring av brott.

Det kan konstateras att släktbanden och lojaliteten till kriminella klaner i många fall väger tyngre än lojaliteten till arbetsgivare och kollegor, som ibland utsätts för direkt livsfara på grund av illojaliteten och den läckta informationen. Det finns ett ord för detta: förräderi.

Fru talman! Den organiserade brottsligheten åter sig in i legala verksamheter som i grunden påverkar välfärdssystemen. Man ger sig även in i branscher där man hotar såväl miljö som seriösa företag genom osund konkurrens. Avfallshantering är ett exempel där man mot betalning tagit på sig att återvinna avfall, men i stället helt sonika dumpat eller grävt ned miljöfarligt avfall.

Rapporter har visat att aktörer inom den organiserade brottsligheten och kriminella nätverk använder sig av möjliggörare på insidan av en verksamhet. Det kan röra sig om en redan anställd, men det finns även fall där välutbildade personer med kopplingar till kriminella nätverk planterats i en myndighet, i finansvärlden eller inom andra sektorer som kan vara av intresse.

Fru talman! Det tillitsbaserade samhället och den bristande kontrollen gör oss sårbara. Säkerhetskänslig information omfattas av särskilda krav i säkerhetsknyddslagstiftningen, men inte ens den kontrollen skyddar verksamheten till fullo. De senaste årens händelser och avslöjanden visar att det finns ett ökande behov av bakgrundskontroller även vid anställningar som inte omfattas av säkerhetsskyddet. Här finns det skäl att göra en översyn av lagstiftningen så att den medger effektiva och seriösa möjligheter för arbetsgivare att genomföra sådana bakgrundskontroller.

Ökad vaksamhet och utbildningsinsatser lär bli viktiga inslag framöver. Samtidigt måste vi säkerställa att offentliganställda som löper risk att utsättas för otillbörlig påverkan i form av hot eller tvång tillförsäkras skydd som medför att de kan fullgöra sina arbetsuppgifter och fatta beslut utan sådana risker. Säkerhetspolisen har i en skrivelse till regeringen pekat på att hoten ökar mot tjänstemän som tar beslut i skilda ärenden. Säpo anser att beslut bör anonymiseras och namn ersättas med tjänstebeteckning och påpekar att anonyma beslut skyddar stat och kommuner mot otillbörlig påverkan, självzensur, korruption och gängkriminalitet.

Fru talman! Regeringen lyfter även fram behovet av ökat internationellt samarbete. Organiserad brottslighet och kriminella nätverk har till stor del kopplingar till andra länder. Brottsligheten är i flera fall gränsöverskridande, vilket i sig medför krav på ökat internationellt polisiärt och rättsligt samarbete. Ett stärkt samarbete inom Europol och Eurojust är nödvändigt. Därutöver pekar regeringen på att det krävs ökade insatser inom ramen för EU för att öka samarbetet med de länder utanför EU som i dag utgör säkra länder där grovt kriminella kan bo och verka och till stor del planera och kontrollera brott som begås i Sverige.

På hemmaplan måste vi verka för att personer som saknar rätt att vistas i vårt land spåras upp och utvisas. Personer som uppehåller sig illegalt i landet är potentiellt både offer för och förövare inom den organiserade brottsligheten.

Likaså bör medlemmar i kriminella klaner som etablerat sig här i Sverige få sina permanenta uppehållstillstånd omprövade och återkallade om det visar sig att deras verksamhet skadar Sverige och svenska intressen. Man bör även se över möjligheten att återkalla det svenska medborgarskapet om det finns ett dubbelt medborgarskap.

Att rå på den organiserade brottsligheten är ingen quickfix, men vi måste alla inse faran. Regeringen gör det och inser samtidigt att det innebär påfrestningar i många samhällssektorer, men det är ett arbete som måste göras om vi ska återfå ett tryggt och säkert samhälle.

Anf. 141 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Politik handlar för det mesta om olika målkonflikter och att kunna hantera att det finns olika sidor av samma mynt. Ett exempel har varit den politiska diskussionen om och åtgärderna för att förenkla för företagande. Det har tagits upp av många partier och regeringar under lång tid. Man har på olika sätt velat minska regelbördan, revisionen och liknande. Nu har vi kommit dithän att det kanske har blivit lite för lätt att starta företag. I stället har man varit tvungen att vidta åtgärder för att komma åt företag som är fasader för olika brottsupplägg.

Ett annat exempel är diskussionen om sekretess. Just nu pågår en utredning som ser över möjligheten för olika myndigheter och andra organ att dela information. Utredningen ska lämna ett delbetänkande i augusti.

Den senaste tiden har det inom politiken varit på tapeten att problematisera sekretess. Men man får, fru talman, inte glömma att sekretessen i grunden finns till av en anledning – ja, flera anledningar. Att värna den enskilda integriteten är en sak. Den finns också till för att sådana uppgifter som rör en själv inte ska hamna i orätta händer. Torsten Elofsson tog här upp det exempel med infiltration inom polisen som uppmärksammats av Dagens Nyheter.

Jag vill därför ställa en fråga till Kristdemokraterna: När förslagen om att underlätta

informationsdelning och minska sekretessen kommer, kommer man att hantera de risker som finns med att uppgifter blir tillgängliga för fler personer och fler myndigheter?

Anf. 142 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik:

Fru talman! Man måste gå en balansgång här för att värna den personliga integriteten och se till att sekretessklassad information inte kommer i orätta händer. Det är därför till exempel polisen har en särskild enhet för att klara av dessa bitar.

Även om det som har framkommit är oroväckande är det också ett tecken på att man arbetar med frågorna och att det leder till att sådant blir upptäckt. Men givetvis måste man se till att informationsdelningen sker på ett bra sätt.

Såväl myndigheter som näringsliv och andra organisationer måste bli mer vaksamma och bättre på att hantera informationen och göra dessa avvägningar. Som jag sa måste man bli bättre på bakgrundskontroller och se till att rätt personer kommer in på rätt plats. Rasmus Ling förstår kanske vad jag menar i detta avseende.

Anf. 143 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Även jag tror att man många gånger måste jobba bättre med bakgrundskontroller. Man kanske måste överväga framöver om det ska finnas ett mellanting mellan att vara säkerhetsklassad, vilket ändå gäller relativt få, och att ha en mellannivå där man mer systematiskt gör sådana bakgrundskontroller.

I den delning som sker när flera myndigheter är involverade kommer med nödvändighet även fler personer att vara involverade. Om man ska göra bakgrundskontroller på alla relevanta myndigheter blir det kontroller av väldigt många personer.

Jag är glad, fru talman, över att det här har upptäckts. Det varken jag, Torsten Elofsson eller någon annan vet är hur stort mörkertalet är. Vad hittar man i de särskilda utredningarna på Polismyndigheten? Vad har DN kunnat hitta? Hur stort är mörkertalet? Det vet vi inte. Risken finns att det är betydande.

Fru talman! Man behöver verkligen göra en avvägning. Det här är ingen lätt fråga. Också vi tycker naturligtvis att det är viktigt att myndigheterna kan dela relevant information, men det är viktigt att göra det på ett säkert sätt så att man ser till att det inte kommer i orätta händer. Förhoppningsvis för DN:s avslöjande något positivt med sig så att detta uppmärksammas i högre grad, även i det delbetänkande som ska komma. Regeringskansliet behöver beakta detta seriöst och inte bara se sekretess som något av ondo.

Anf. 144 TORSTEN ELOFSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag tror att Rasmus Ling och jag är överens om dessa frågor.

När nu myndigheter eller organisationer ska dela information mellan sig måste också den person som sitter på uppgifterna ställa sig frågan vem som ska ha informationen och varför. Man måste bli mer

noggrann. Det kan inte saklöst bara flöda information mellan olika myndigheter, utan man måste bli mer vaksam och fundera kring det hela.

Vad gäller Dagens Nyheters avslöjande och att det talas om 514 fall förmodar jag att det egentligen handlar om olaga dataintrång. I vilken utsträckning det sedan har delats med någon utanför organisationen eller om man bara gjort det av eget personligt intresse låter jag vara osagt.

Man pekar också på att det går att konstatera att ett olaga dataintrång har skett, men det går inte att se vad som har hänt med den information som har inhämtats. Chefen på utredningsenheten har framhållit att man vill ha bättre möjligheter att följa upp bland annat hemliga tvångsmedel.

Vi har ett väldigt tillitsfullt samhälle, men tyvärr måste vi gå mot att bli mer kontrollerande. Det är en tråkig utveckling, men vi måste konstatera att så nog måste ske.

Anf. 145 ULRIKA LILJEBERG (C):

Fru talman! Vi har ett allvarligt läge i Sverige med en grov organiserad brottslighet på frammarsch. De kriminella är verksamma i allt fler branscher och områden. De ligger bakom skjutningar och sprängningar, där folk förlorar både liv och livsverk. De rekryterar barn och unga in i brottslighet. De sätter marknadens sunda konkurrens ur spel. De infiltrerar och skaffar sig möjliggörare inom både det offentliga och det privata. Senast har vi med bestörtning tagit del av nyheterna om detta inom svensk polis.

Allt det här hotar i slutändan vår demokrati. Det är viktigt att vi som land agerar kraftfullt, men vårt agerande behöver vara rättssäkert och träffsäkert. Vi behöver värna de som behöver det gemensamma skyddet som mest.

Med det sagt är det samlade grepp som regeringen har tagit bra. Det är viktigt med en nationell strategi för en sådan fråga, och regeringens strategi innehåller många nödvändiga och viktiga åtgärder som Centerpartiet ställer sig bakom.

Regeringen skriver dock att ”strategin gör inte anspråk på att ge en heltäckande bild av arbetet mot organiserad brottslighet och behoven av reformer”, och det sägs vidare att ”brottsligheten är föränderlig och anpassningsbar”. Det sista är ett korrekt konstaterande: Kriminaliteten är föränderlig. Men det första är anmärkningsvärt för en nationell strategi.

Nationella strategier är som sagt bra verktyg, och regeringen kommer med ganska många nu. Men om de inte ens har ambitionen att vara heltäckande utan i stället utelämnar viktiga delar reduceras de till avancerade pressmeddelanden, vilket jag har tagit upp i tidigare replikskiften.

Det vi ser saknas är områden för grov organiserad brottslighet som inte alls är nya. De omfattar stora belopp och drabbar de allra mest sårbara men nämns inte alls. Grov organiserad brottslighet är mer än narkotika och vapen, mer än gängskjutningarna och sprängningarna. Det allvarliga läget förtjänar ett både bredare och

djupare anslag än så här. Den här strategin kom från regeringen i slutet av januari i år. Varken prostitution, sexköp eller trafficking nämns vid ett enda tillfälle i strategin, trots att vi vet att de förutom det höga personliga priset ger stora inkomster till just den organiserade brottsligheten och även möjliggör andra brott. Vapen och narkotika nämns, till skillnad från sexköp, över 60 respektive 30 gånger i strategin.

Ett annat område vi saknar är bedrägerier mot äldre. De har kommit att bli en plåga i vårt land och en stor inkomstkälla i den kriminella världen. De skapar direkta ekonomiska förluster för de drabbade men även stora indirekta förluster i form av tappat förtroende för medmänniskor, för det finansiella systemet och för rättsväsendet. Men i strategin nämns de inte alls. Bankernas roll i att komma till rätta med dem nämns inte heller med ett ord, trots att ett viktigt mål med rätta är att slå sönder den kriminella ekonomin. Detta visar på att regeringens fokus fortfarande mer är på gärningsmännen än på de mest utsatta och drabbade brottsoffren.

Det är bra med de kompletteringar som nu gjorts i utskottets betänkande, men att statsministern först i februari bjöd in bankerna för att prata om bedrägerier mot äldre får väl ändå anses lite yrvaket. Och en konferens om människohandel under EU-ordförandeskapet för ett år sedan anser jag inte vara ett skäl att i en sådan här strategi inte ta upp ett av de grövsta brotten, nämligen människohandel.

Fru talman! Jag vill lyfta några av de motioner som behandlas i strategin. Vi har stått bakom både de straffskärpningar som gjorts och de stora resursförstärkningar som görs. Men vi föreslår också ett sätt att lindra den ansträngda situationen inom kriminalvården med platsbrist och överbeläggningar: att utöka möjligheten för dem som dömts för mindre allvarlig brottslighet med låg återfallsrisk att i stället avtjäna straffet med så kallad fotboja. Vi måste komma ihåg att säkerheten på våra anstalter och för vår personal där behöver vara fortsatt hög trots ett pressat läge. Då kan detta vara en delösning i nuläget.

Utnyttjandet av ideella föreningar pekas i strategin ut som en möjlighet för kriminell verksamhet. Detta äger sin riktighet, men det utmålats i strategin som att det skulle kunna vara enklare att starta en förening än ett bolag, vilket jag tror att många vet inte stämmer. Det ideella föreningslivet möter numera stora svårigheter i fråga om att till exempel få fungerande bankkonton, speciellt om det gäller ungdomar som vill starta föreningar. Civilsamhället och föreningslivet är viktiga aktörer för att motverka organiserad brottslighet och för att ungdomar ska kunna erbjudas en meningsfull fritid. Likväl anser vi, precis som regeringen, att det finns en risk för att kriminella nätverk utnyttjar föreningar. Den här balansgången måste vi gå. Åtgärder för att motverka de kriminella får inte leda till orimliga administrativa eller kostnadsdrivande konsekvenser för föreningar. Detta måste regeringen fortsättningsvis beakta.

Fru talman! Jag står bakom Centerpartiets samtliga yrkanden men yrkar för tids vinnande bifall enbart till reservation 1.

Anf. 146 MARTIN MELIN (L):

Fru talman! Vi debatterar nu regeringens skrivelse *Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi mot organiserad brottslighet*, en skrivelse om hur regeringen vill att myndigheter och samhället ska jobba för att minska den organiserade brottsligheten. Detta är viktigt och aktuellt och någonting som under många år varit eftersatt.

I en sådan här skrivelse tycker jag att det är viktigt att man inte bara pratar om *att* man vill göra någonting; det måste också finnas direktiv för *hur* det ska göras. Där finns, vad jag förstår, en hårfin gräns. Det är ju inte politikerna som ska styra upp hur myndigheter ska bedriva sin verksamhet. Det ska myndigheterna göra själva. Men det är regeringens roll att berätta hur man vill att verksamheten ska fungera och vilka resultat man vill ha. Jag kan ta några exempel gällande polisen: Regeringen vill att brottsligheten ska minska, att antalet uppklarade utredningar, inte minst av mängdbrott, ska öka, att det ska finnas fler poliser och att antalet synliga poliser i yttre tjänst ska öka.

Jag tycker att regeringen både kan och ska ställa höga krav på våra myndigheter, och jag tycker att man kan våga ligga på gränsen och inte bara skriva *att* man vill något utan också närma sig lite mer *hur* man vill att det ska ske. Ibland gör den här regeringen det, och det gillar jag. Till exempel skriver regeringen inte bara att polisen måste jobba mer brottsförebyggande, utan man preciserar det: Det måste bli fler närvarande poliser i yttre tjänst i de utsatta områden som har hög kriminalitet och en hög andel nätverkskriminella. Det är ganska klara direktiv. Sedan är det såklart upp till Polismyndigheten att se till att det blir så.

Fru talman! Den organiserade brottsligheten i Sverige är systemhotande. Det har vi hört i över 20 år nu. Men passivitet och naivitet har gjort att den typen av brottslighet kunnat växa sig stor. I dag ser vi hur den organiserade brottsligheten omsätter tiotals miljarder. Vi ser en välfärdsbrottslighet som har fått jobba ostört. Vi ser hur grovt kriminella kan köpa in sig i legala verksamheter och på så sätt tvätta sina pengar. Vi ser hur enkelt kriminella använder eftersatt lagstiftning till att lura staten på pengar.

Vi ser hur allt yngre, till och med barn, dras in i den organiserade brottsligheten, som de senaste tio åren har lett till att Sverige ligger bland de högsta i Europa, till och med i världen, när det kommer till skjutningar och sprängningar. Vi ser hur oskyldiga skjuts och sprängs, hur anhöriga mördas, hur unga män tar över områden och hotar de boende där och hur näringsidkare får slå igen sina butiker för att de inte längre orkar stå emot hoten – allt detta på grund av den organiserade brottsligheten.

Vi ser hur den organiserade brottsligheten tar alltmer mark i samhället och dag för dag flyttar fram positionerna. Det är för mig obegripligt att de politiker

som suttit i det här huset de senaste tio åren inte gjort någonting åt detta. Jag har jobbat i det, mot det och med det, och jag har precis som många av mina kollegor under många år viftat med händerna och försökt påkalla politikernas uppmärksamhet, men de har inte gjort något. Det är för mig obegripligt varför man inte lyssnar. Och frågan är varför vissa än i dag inte lyssnar. Den organiserade brottsligheten måste stoppas.

Fru talman! Vi ser även hur kriminella tar sig in i viktiga samhällsfunktioner, hur de infiltrerar myndigheter och hur de utnyttjar dem som arbetar där. Vi ser hur de i allt större utsträckning använder sig av så kallade möjliggörare. I dagarna har vi kunnat läsa om hur kriminella fått tillgång till hemlig information från polisen genom att använda möjliggörare inom polisen. Detta är allvarligt. Det är på riktigt systemhotande för rättsväsendet.

Att tjänstgörande eller blivande poliser eller polisanställda har nära privat kontakt med kriminella är oförsvarligt, och det ska bekämpas med alla medel. Det handlar inte bara om att kriminella kan komma undan eller om att deras verksamhet underlättas. Det handlar även om att personer dör, att personer mördas. Det kan till och med handla om att poliser dör på grund av att det varnas för insatser i förväg.

De avslöjanden vi har sett i dagarna visar än en gång hur viktigt det är att antagningen och uttagningen till polisutbildningen sker med stor noggrannhet och av rätt personal. Om det under eller efter utbildningen uppkommer misstankar om att poliser har kontakt med kriminella måste det tas på allvar, oavsett om kontakten sker genom vänskap, relationer eller hot eller med ekonomiska intressen. Polismyndigheten, det vill säga arbetsgivaren, får inte vara flat eller nonchalant i de situationerna. Minsta misstanke måste tas på allvar. Om misstankarna stämmer måste man agera med bestämdhet – individen måste avskedas från tjänsten.

En polis måste alltid kunna lita på en polis, och allmänheten måste alltid kunna lita på att polisen står på de godas sida. Det finns ingen plats för smutsiga poliser i Polismyndigheten. Jag tror att jag talar för 99,9 procent av alla poliser i den frågan.

Problemet med möjliggörare tas upp i skrivelsen *Motståndskraft och handlingskraft*. Det gör mig trygg att regeringen tar detta på allvar. Jag tar nu för givet att det på högsta politiska nivå förs samtal med polisledningen om hur man ska komma till rätta med de här smutsiga poliserna.

Fru talman! För att stoppa den organiserade brottslighetens framfart vet alla vi här inne att vi måste stoppa nyrekryteringen av kriminella.

Det måste göras nu, det måste göras med kraft, och hela samhället måste vara med. Regeringen har påbörjat arbetet genom att bland annat se till att skolan får mer resurser och bättre kan fånga upp de unga som riskerar att hamna snett på grund av utebliven skolgång eller dåliga skolresultat. Kriminalvården får också ett rejält tillskott, och nya arbetssätt inom socialtjänsten prövas.

Just socialtjänsten är någonting som vi måste börja prata mycket mer om. Socialtjänsten har en viktig funktion när det kommer till att förhindra att unga dras in i kriminalitet. Jag hoppas att vi snart kommer att börja föra lika mycket diskussioner om socialtjänsten och dess roll i det brottsförebyggande arbetet som vi de senaste åren har pratat om de repressiva åtgärderna.

När det kommer till de repressiva åtgärderna har regeringen visat att man har handlat rätt. Polisens resultat talar där för sig själva. Men nu är det dags att visa samma vilja och samma resultat när det kommer till det brottsförebyggande arbetet. Där har socialtjänsten en viktig roll.

Anf. 147 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Narkotikaområdet är av central betydelse. Det slås också fast i strategin. Jag delar det som finns i strategin om att det är viktigt att göra de stora beslagen, stärka tullen och upptäcka dem i högre utsträckning. Det beslag som gjordes i Nynäshamn häromveckan var rekordstort, som exempel. Det fastslås att Sverige också har blivit transitland för detta.

Jag och Martin Melin har båda haft förmånen att diskutera narkotika i en podd den senaste tiden, Narkopodden. Martin Melin förde där ett resonemang om att hårdare straff för narkotikabrott inklusive för ringa brott, om jag förstod det rätt, borde till.

Martin Melin svarade inte nej på frågan om det är rimligt att bli av med sitt pass. Han förde resonemang om att man i stället för böter skulle få utgångsförbud med fotboja i det fall man hade ertappats med narkotika. Det var uttalanden om att straff har ett egenvärde, eller liknande. Det kanske inte är exakt citerat, men det var åtminstone innebörden.

Martin Melin vill inte heller se någon förändring av det övergripande målet ett narkotikafritt samhälle. Samtidigt har Liberalerna som parti varit det parti som har varit mest för att förändra detta och i stället fokusera på en skadereducerande linje. När Sveriges Kommuner och Regioner skickade remissyttranden nyligen var man ensam om att säga nej till det som majoriteten kom fram till.

Fru talman! Min fråga är: Vad vill Liberalerna i den här frågan, och vad vill Marin Melin?

Anf. 148 MARTIN MELIN (L) replik:

Fru talman! Tack, Rasmus Ling, för frågan!

Jag tar det i två olika etapper. I podden var det precis som Rasmus Lind sa resonemang och en diskussion. Vi pratade om saker och ting. Vi kom in på det här med straff. Vad är ett straff?

En person som i dag ertappas med narkotika i kroppen ute på krogen, en så kallad nöjesknarkare, får kanske sina 15 000–20 000 kronor i böter, och sedan går han vidare i livet.

Det fördes en diskussion om vad ett straff är. Är det kanske jobbigare för den personen att få en fotboja i en månad och inte kunna gå ut och festa under en månad?

Resonemanget handlar om: Vad är ett straff? Ska straff vara kännbart, eller ska straff bara vara ekonomiskt eller inläsning? Det var nummer ett.

Nummer två handlade om, om man skiljer på missbrukare och brukare, att missbrukare i dag i mycket större utsträckning måste få vård. Det tror jag till och med att jag sa i podden. Jag är till exempel för att metadonprogram används och så vidare i mycket större utsträckning än i dag.

Jag vet att det är svårt att komma in på metadonprojekt. Det borde öka mycket mer. Man får inte glömma bort att i princip alla missbrukare i dag som söker vård får vård och erbjuds vård. Alla partyknarkare på krogen som tas med narkotika i kroppen erbjuds vård.

Det är inte så att jag är emot det eller att samhället med de lagar och regler som finns i dag inte erbjuder vård. Alla erbjuds vård. Dessvärre är det väldigt många som säger nej till vård. Av dem som säger ja till vård är det tyvärr många som kommer tillbaka till missbruk igen. Missbruk är någonting som är ganska svårt att ta sig ur.

När det kommer till min syn på droger har jag jobbat som knarkspanare i Stockholms innerstad under många år och sett vad det gör. Det stärkte bara min syn på att narkotika inte är någonting bra.

Anf. 149 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Att narkotika inte är bra är vi överens om, även om Martin Melin hade argumentet att det är farligt och därför ska förbjudas. Det kanske inte skulle fungera gällande allt här i världen som kan vara farligt. Det argumentet är nog inte vattentätt om man drar det lite längre.

Vi är helt överens om att det ställer till med skada och så vidare. Men frågan är om den politiken som vi har haft har lett till något positivt eller om kostnaderna och skadorna har blivit högre än vad de skulle ha kunnat vara med en annan politik.

Jag noterar att Melin uttrycker sig annorlunda nu än i avsnittet jag lyssnade på. Jag noterar också att Liberalerna har en helt annan argumentation när andra företrädare har pratat om de här frågorna.

Vi får se vad som händer. Det finns nu en utredning som har remissbehandlats. Det finns i mitt tycke väldigt många goda förslag i den. Utredningen var förhindrad att titta på hur konsumtionsförbudet slagit, och vad kriminalisering och i omgångar höjda straff för narkotikainnehav som vi har haft sedan slutet av 80-talet och fram till så sent som i somras har fått för effekter.

Jag hoppas, precis som flera remissinstanser har tyckt, att man kan tillsätta en utredning som kan se över detta prestigelöst och utan att på förhand ha bestämt sig för vad man ska komma fram till. Det är ett viktigt område. Det påverkar kriminaliteten, missbrukare och brukare. Därför måste det hanteras på ett rimligt, vuxet och moget sätt.

Anf. 150 MARTIN MELIN (L) replik:

Fru talman! Jag är också intresserad av att se vilken effekt det har haft på missbruket, inte bruket utan missbruket, av narkotika när man kriminaliserade även ringa narkotikabrott när en person är påverkad av narkotika. Jag är också nyfiken på det.

Jag kommer ihåg när den lagen kom. Jag kommer ihåg när vi inom polisen fick direktiv att åka ned på Plattan, Sergels torg, i Stockholm. Där skulle vi ta dessa missbrukare, föra dem till polisstationen, genomföra urinprov och påvisa att de hade narkotika i kroppen, och så skulle de få 1 500 kronor i böter. Vi tyckte att det var idiotiskt.

Jag var också med i mitten på 90-talet när rejkulturen var populär. Då var det många ungdomar som var 18, 19, 20 eller 21 år som var påverkade av ecstasy, som var populärt då. Då var det väldigt bra att ha den här lagen för att kunna påvisa för ungdomen, och framför allt för ungdomens föräldrar, att barnet brukade narkotika. Det är intressant att många av de barnen hörde av sig flera år senare och sa att de var tacksamma att de åkte fast, för det gjorde att de slutade. Där fungerade det.

Men jag förstår också att om du har en person som har missbrukat heroin i 30 år och som står och knäer nere på Plattan är det klart att det inte ger någonting att bevisa att han har narkotika i kroppen. Det ger ingenting. Det är i så fall bättre att se till att han får metadon, att han slipper stå på Plattan och att han får en draglig tillvaro. Jag är verkligen den första att skriva under på det.

Vi ska nog hitta en bra narkotikapolitik ihop hopas jag.

Anf. 151 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Regeringen har upprättat en strategi mot organiserad brottslighet. Till vissa delar är strategin bra, och Miljöpartiet instämmer i somligt men inte i annat.

Jag kan ta ett par exempel på det som jag tycker är bra; man ska ju vara positiv först. Att gå mot pengarna, follow the money, är något som vi från Miljöpartiet länge har efterlyst och agerat efter. Det har gjorts en del, men det finns fortfarande mycket att göra och önska. En del av de problem som finns adresseras i skrivelsen. Inte minst är det i de här sammanhangen viktigt att relevanta myndigheter har tillräckligt med resurser för att kunna klara detta. Ekobrottsmyndigheten är en av dem.

Att motverka att unga rekryteras och socialiseras in i kriminella miljöer är helt avgörande. Jag tror egentligen inte att det som saknas här är kunskap eller vilja från regeringen. Men tyvärr är den inte beredd att ta efter andra länder fullt ut när det gäller att prioritera detta och lägga de resurser som krävs för att de unga, ofta pojkar, som befinner sig i riskzonen inte ska rekryteras. Det man har gjort i Danmark med De Aktive Drengte kostar pengar, men man sparar in det. I varje läge som man undviker ett fängelseår handlar det om

mer än 1 miljon kronor. Då krävs en vuxennärvaro, i skolan och ibland också därefter.

Fru talman! Vi har tidigare, och även i dag, pratat om situationen inom Kriminalvården, och den lär vi återkomma till fler gånger. Situationen är inte bra, milt uttryckt. Den är dålig för personalen och för de intagna och därmed också för samhället i stort.

Fru talman! Jag ser att tidigare deltagare i debatten inte hade möjlighet att vara kvar i kammaren längre, så jag ska inte apostrofera för mycket. Men jag kan ändå konstatera att den moderate justitieministern har beskrivit att dubbelbeläggningar på anstalter är någonting positivt, även om han skulle ha möjlighet att välja bort det. Jag hörde också att beskedet här i dag var något rakt motsatt. Men detta är som sagt något som vi kommer att återkomma till fler gånger, när Moderaterna deltar.

Fru talman! Vi har en gemensam reservation i betänkandet som det redan har yrkats bifall till om intensivövervakning med elektronisk fotboja och att detta skulle kunna göras i fler fall. Det är någonting som skulle skapa ett större utrymme för Kriminalvården. Detta är något som regeringen borde hörsamma, liksom att alternativ till fängelse borde vara aktuellt i fler fall i de lägen där det är lämpligt, i likhet med vad ledningen och generaldirektören för Kriminalvården har efterlyst.

Slutligen, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 2. Jag tror att jag har fått med de andra delarna i de olika replikskiftena, så jag tackar för i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 15 maj.)

§ 13 Riksbankens verksamhet och förvaltning 2023

Finansutskottets betänkande 2023/24:FiU23
Riksbankens verksamhet och förvaltning 2023
(framst. 2023/24:RB1, framst. 2023/24:RB2 och redog. 2023/24:RR2)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 15 maj.)

§ 14 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Proposition
2023/24:137 Undantag från mervärdesskatt för väpnade styrkor inom Nato

Motioner
med anledning av prop. 2023/24:99 Vårändringsbudget för 2024
2023/24:2895 av Leila Ali Elmi m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2023/24:100 2024 års ekonomiska vårproposition

2023/24:2891 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V)

2023/24:2892 av Martin Ådahl m.fl. (C)

2023/24:2893 av Daniel Helldén m.fl. (MP)

2023/24:2894 av Magdalena Andersson m.fl. (S)

med anledning av prop. 2023/24:116 Flygplatshavarnas kostnader för säkerhetskontroller

2023/24:2890 av Linus Lakso m.fl. (MP)

med anledning av prop. 2023/24:128 En arbetslöshetsförsäkring baserad på inkomster

2023/24:2881 av Ciczie Weidby m.fl. (V)

2023/24:2884 av Teresa Carvalho m.fl. (S)

2023/24:2886 av Jonny Cato m.fl. (C)

2023/24:2888 av Leila Ali Elmi m.fl. (MP)

med anledning av skr. 2023/24:109 De kulturhistoriska värdena inom Svenska kyrkan – om förvaltningen av det kyrkliga kulturarvet

2023/24:2882 av Runar Filper m.fl. (SD)

2023/24:2887 av Catarina Deremar m.fl. (C)

§ 15 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 29 april

2023/24:725 Ansvar och åtgärder med anledning av byggkrisen

av *Jennie Nilsson* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

den 30 april

2023/24:726 Nationella ämnesprov på introduktionsprogrammet

av *Linus Sköld* (S)

till statsrådet *Lotta Edholm* (L)

2023/24:727 Det svenska detaljhandelsmonopolet och distansförsäljning av alkoholhaltiga drycker

av *Karin Sundin* (S)

till socialminister *Jakob Forssmed* (KD)

2023/24:728 WHO:s erbjudande om stöd och rådgivning

av *Karin Sundin* (S)

till socialminister *Jakob Forssmed* (KD)

§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 29 april

2023/24:848 Vaccinationstäckningen mot covid-19

av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)

till socialminister *Jakob Forssmed* (KD)

2023/24:849 Svensk sjöfart i infrastrukturplaneringen

av *Linus Lakso* (MP)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2023/24:850 Regeringens inställning till skrivelse angående infrastrukturen i sydöstra Skåne

av *Adrian Magnusson* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2023/24:851 Delningsbostäder

av *Katarina Luhr* (MP)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2023/24:852 Psykisk ohälsa i Sverige

av *Joakim Järrebring* (S)

till socialminister *Jakob Forssmed* (KD)

den 30 april

2023/24:853 Nationell strategi för skolväsendets digitalisering

av *Camilla Hansén* (MP)

till statsrådet *Lotta Edholm* (L)

2023/24:854 Främjandet av lokala mötesplatser

av *Adrian Magnusson* (S)

till kulturminister *Parisa Liljestrand* (M)

2023/24:855 Minskningar i anslaget till lönebidrag och Samhall

av *Jonathan Svensson* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister *Johan Pehrson* (L)

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 19.03.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.53,

av talmannen därefter till och med § 6,

av tredje vice talmannen därefter till och med § 11 anf. 119 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott.....	1
§ 4 Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem...1	1
Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU25.....	1
Anf. 1 MONA OLIN (SD).....	1
Anf. 2 KARIN SUNDIN (S).....	2
Anf. 3 JOHAN HULTBERG (M).....	3
Anf. 4 MARTINA JOHANSSON (C) replik	4
Anf. 5 JOHAN HULTBERG (M) replik	4
Anf. 6 MARTINA JOHANSSON (C) replik	4
Anf. 7 JOHAN HULTBERG (M) replik	5
Anf. 8 MAJ KARLSSON (V).....	5
Anf. 9 CAMILLA RINALDO MILLER (KD).....	6
Anf. 10 MARTINA JOHANSSON (C).....	7
Anf. 11 GULAN AVCI (L)	8
Anf. 12 ULRIKA WESTERLUND (MP).....	8
Anf. 13 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	9
Anf. 14 MARTINA JOHANSSON (C) replik	10
Anf. 15 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	11
Anf. 16 MARTINA JOHANSSON (C) replik	11
Anf. 17 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	11
(Beslut fattades under § 9.)	12
§ 5 Ett utvidgat utreseförbud för barn.....	12
Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU24.....	12
Anf. 18 MONA OLIN (SD).....	12
Anf. 19 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)	12
Anf. 20 JOHAN HULTBERG (M).....	13
Anf. 21 ULRIKA WESTERLUND (MP).....	14
Anf. 22 MARTINA JOHANSSON (C)	15
Anf. 23 CAMILLA RINALDO MILLER (KD)	15
(forts. § 7)	16
Ajournering	16
Återupptaget sammanträde	16
§ 6 Frågestund	16
Anf. 24 TALMANNEN.....	16
<i>Bostadsbyggandet och tillväxten.....</i>	<i>16</i>
Anf. 25 MIKAEL DAMBERG (S).....	16
Anf. 26 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	16
Anf. 27 MIKAEL DAMBERG (S).....	17
Anf. 28 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	17
<i>Tullverkets befogenheter.....</i>	<i>17</i>
Anf. 29 PER SÖDERLUND (SD).....	17
Anf. 30 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	17
Anf. 31 PER SÖDERLUND (SD).....	17
Anf. 32 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	17
<i>Läget i vården.....</i>	<i>18</i>
Anf. 33 KARIN RÅGSJÖ (V).....	18
Anf. 34 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	18
Anf. 35 KARIN RÅGSJÖ (V).....	18
Anf. 36 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	18

<i>Utbetalning från EU:s återhämtningsfond</i>	18
Anf. 37 MARTIN ÅDAHL (C)	18
Anf. 38 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	18
Anf. 39 MARTIN ÅDAHL (C)	19
Anf. 40 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	19
<i>Samhällets beredskap för kris och krig</i>	19
Anf. 41 EMMA BERGINGER (MP).....	19
Anf. 42 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	19
Anf. 43 EMMA BERGINGER (MP).....	19
Anf. 44 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	19
<i>Bekämpande av den kriminella ekonomin</i>	19
Anf. 45 BORIANA ÅBERG (M)	19
Anf. 46 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	20
Anf. 47 BORIANA ÅBERG (M)	20
Anf. 48 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	20
<i>Vårdens inflationskostnader</i>	20
Anf. 49 PAULA ÖRN (S).....	20
Anf. 50 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	20
<i>Ökat bistånd till Ukraina</i>	20
Anf. 51 YASMINE ERIKSSON (SD).....	20
Anf. 52 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M).....	21
<i>Spelskattens effekter på hästmäringen</i>	21
Anf. 53 HELENA VILHELMSSON (C).....	21
Anf. 54 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	21
<i>Den cirkulära ekonomin</i>	21
Anf. 55 AMANDA PALMSTIERNA (MP).....	21
Anf. 56 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	21
<i>Bristen på Ozempic</i>	22
Anf. 57 KJELL JANSSON (M).....	22
Anf. 58 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	22
<i>En bankskatt och barnfamiljernas ekonomiska situation</i>	22
Anf. 59 MATHIAS TEGNÉR (S)	22
Anf. 60 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	22
<i>SOS Alarms svarstider</i>	22
Anf. 61 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD).....	22
Anf. 62 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	22
<i>Sveriges havsambassadör</i>	23
Anf. 63 EMMA NOHRÉN (MP).....	23
Anf. 64 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M).....	23
<i>Räddningstjänstens arbetstider</i>	23
Anf. 65 ANN-SOFIE LIFVENHAGE (M).....	23
Anf. 66 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	23
<i>Bristande hantering av vaccin</i>	23
Anf. 67 ANNA VIKSTRÖM (S).....	23
Anf. 68 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	24
<i>Stärkandet av EU:s konkurrenskraft</i>	24
Anf. 69 CHARLOTTE QUENSEL (SD).....	24
Anf. 70 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	24
<i>Förändring av biståndspolitiken</i>	24
Anf. 71 JACOB RISBERG (MP)	24
Anf. 72 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M).....	24
<i>Skydd av det svenska kulturarvet</i>	25
Anf. 73 PETER OLLÉN (M).....	25
Anf. 74 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	25
<i>Situationen i Georgien</i>	25
Anf. 75 JOHAN BÜSER (S)	25

Anf. 76 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M).....	25
<i>En nationell folkräkning.....</i>	<i>25</i>
Anf. 77 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD)	25
Anf. 78 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	26
<i>Underlättande av sparande.....</i>	<i>26</i>
Anf. 79 IDA DROUGGE (M)	26
Anf. 80 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	26
<i>Åtgärder mot antidemokratiska krafter.....</i>	<i>26</i>
Anf. 81 LENA JOHANSSON (S)	26
Anf. 82 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	26
<i>Vårdnadshavares tillgång till barns e-journaler.....</i>	<i>26</i>
Anf. 83 CARITA BOULWÉN (SD).....	26
Anf. 84 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	27
<i>Inflationens effekter.....</i>	<i>27</i>
Anf. 85 ADAM REUTERSKIÖLD (M).....	27
Anf. 86 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	27
<i>Resurser till vården.....</i>	<i>27</i>
Anf. 87 KARIN SUNDIN (S).....	27
Anf. 88 Statsrådet ACKO ANKARBERG JOHANSSON (KD).....	27
<i>Totalförsvaret och cybersäkerheten.....</i>	<i>28</i>
Anf. 89 HELENA BOUVENG (M).....	28
Anf. 90 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	28
§ 7 (forts. från § 5) Ett utvidgat utreseförbud för barn (forts.	
SoU24)	28
Anf. 91 GULAN AVCI (L)	28
Anf. 92 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	29
Anf. 93 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	30
Anf. 94 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	30
Anf. 95 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	30
Anf. 96 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik	30
(Beslut fattades under § 9.)	31
Ajournering	31
Återupptaget sammanträde	31
§ 8 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 25 april	31
UU8 Internationellt bistånd	31
SkU19 Höjd spelskatt	31
CU11 Konsumenträtt m.m.	31
CU16 Hushållningen med mark- och vattenområden.....	31
FöU3 Personalförsörjning.....	32
SoU8 Riksrevisionens rapport om statens arbete med väntetider i vården	32
§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	33
SoU25 Begränsningar och kontroll i fråga om elektroniska kommunikationstjänster och besök på särskilda ungdomshem....	33
SoU24 Ett utvidgat utreseförbud för barn.....	33
§ 10 Riksrevisionens rapport om det nationella smittskyddet	34
Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU7.....	34
Anf. 97 JESPER SKALBERG KARLSSON (M).....	34
Anf. 98 KARIN RÅGSJÖ (V).....	35
(Beslut skulle fattas den 15 maj.).....	36
§ 11 Jakt och viltvård.....	36
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2023/24:MJU14.....	36
Anf. 99 JOHN WIDEGREN (M).....	36

Anf. 100	TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	37
Anf. 101	JOHN WIDEGREN (M) replik	37
Anf. 102	TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	38
Anf. 103	JOHN WIDEGREN (M) replik	38
Anf. 104	EMMA NOHRÉN (MP)	38
Anf. 105	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)	39
Anf. 106	TOMAS KRONSTÅHL (S)	40
Anf. 107	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	41
Anf. 108	TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	42
Anf. 109	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik	42
Anf. 110	TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	42
Anf. 111	ELIN NILSSON (L)	42
Anf. 112	MAGNUS PERSSON (SD)	43
Anf. 113	TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	44
Anf. 114	MAGNUS PERSSON (SD) replik	44
Anf. 115	TOMAS KRONSTÅHL (S) replik	44
Anf. 116	MAGNUS PERSSON (SD) replik	44
Anf. 117	TREDJE VICE TALMANNEN	44
Anf. 118	ANDREA ANDERSSON TAY (V)	44
Anf. 119	ANDERS KARLSSON (C)	45
	(Beslut skulle fattas den 15 maj.)	46
§ 12	Motståndskraft och handlingskraft – en nationell strategi	
	mot organiserad brottslighet	46
	Justitiekommitténs betänkande 2023/24:JuU29	46
Anf. 120	KATJA NYBERG (SD)	46
Anf. 121	LARS ISACSSON (S)	47
Anf. 122	FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik	48
Anf. 123	LARS ISACSSON (S) replik	48
Anf. 124	FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik	48
Anf. 125	LARS ISACSSON (S) replik	48
Anf. 126	FREDRIK KÄRRHOLM (M)	49
Anf. 127	ULRIKA LILJEBERG (C) replik	50
Anf. 128	FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik	50
Anf. 129	ULRIKA LILJEBERG (C) replik	50
Anf. 130	FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik	50
Anf. 131	RASMUS LING (MP) replik	51
Anf. 132	FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik	51
Anf. 133	RASMUS LING (MP) replik	51
Anf. 134	FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik	51
Anf. 135	LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik	51
Anf. 136	FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik	52
Anf. 137	LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik	52
Anf. 138	FREDRIK KÄRRHOLM (M) replik	52
Anf. 139	LOTTA JOHNSON FORNARVE (V)	52
Anf. 140	TORSTEN ELOFSSON (KD)	53
Anf. 141	RASMUS LING (MP) replik	54
Anf. 142	TORSTEN ELOFSSON (KD) replik	54
Anf. 143	RASMUS LING (MP) replik	54
Anf. 144	TORSTEN ELOFSSON (KD) replik	54
Anf. 145	ULRIKA LILJEBERG (C)	55
Anf. 146	MARTIN MELIN (L)	56
Anf. 147	RASMUS LING (MP) replik	57
Anf. 148	MARTIN MELIN (L) replik	57
Anf. 149	RASMUS LING (MP) replik	57
Anf. 150	MARTIN MELIN (L) replik	58
Anf. 151	RASMUS LING (MP)	58
	(Beslut skulle fattas den 15 maj.)	58
§ 13	Riksbankens verksamhet och förvaltning 2023	58
	Finansutskottets betänkande 2023/24:FiU23	58
	(Beslut skulle fattas den 15 maj.)	58

§ 14 Bordläggning	58
§ 15 Anmälan om interpellationer	59
§ 16 Anmälan om frågor för skriftliga svar	59
§ 17 Kammaren åtskildes kl. 19.03.	59